

ACTA
SANCTORVM
APRILIS

collecta, digesta, illustrata,
A GODEFRIDO HENSCHENIO
ET DANIELE PAPEBROCHIO
e Societate Iesu.

TOMVS. I.

quo priores x dies continentur.

Premittuntur duo antiquissimi Catalogi

Romanorum Pontificum,

cum variis ad illos observationibus.

Subiunguntur Acta Græca
ad eosdem dies pertinentia.

LIVDITIO

VERITAS

ANTIOVA

ANTVERPIE APVD MICHAELEM CNOBARVM ANNO MDC LXXV.

DE S. MARIA ÆGYPTIACA, ET S. ZOSIMA PRESB. MONACHO,

COMMENTARIUS PRÆVIUS

D. P.

AN CCCXXI

§ I Horum Sanctorum ætās, longe quam vulgo credatur antiquior.

Abrahami
nepte Maria
junior Æ-
gyptiaca,
C

M

Ariam, neptem Abrahæ, mulieribus vere pœnitentiis in exemplum proposuimus XVI Martij, ostendimusque gravissimo anachronismo à sexto, quo vixit, seculo ad quartum retractam, non alio fundamento, quam quia vitam ejus scripsisse putabatur S. Ephrem Syrus, Diaconus Edessenus, circa annum Christi CCCLXXVIII defunctus. Nunc agendum nobis de ea Maria, respectu, cujus ista Junior appellatur à Moscho, & demonstrandum vice versa longe vetustiore esse illam, quam passim creditur ab auctoribus, secus aberrantem in Historia Ecclesiastica Nicephorum Callistum, qui postquam lib. 17 cap. 6 egisset de Zosima Phœnice, Iustini senioris synchrono, caput 6 exorditur his verbis, Alter vero tum quoque enituit Zosimas, quem sacerdotio fungentem arcana mysteria Ægyptiacæ illi communicasse ajunt. Et enim hic persuasus, quod Sophronius, iste qui olim Hierosolymitanam. Sedem exornavit, sanctæ ejus feminæ & Zosimæ vitam descripsit; non potuit rem, ipsa scriptorū atate, ut præfatur, gestam, tam antiquam concipere quam revera fuit; cum S. Sopbronius, uti ad ejus diem natalem ostendimus XI Martij, Patriarchatum inierit circa initium anni. DCXXXV.

2 Sed quantum à vero aberret opinatiō Nicephori, evidenter nos docebit. Dynamius Patricius, Patrimonii Romana Ecclesia Rector in Gallia, qui S. Marii Abbatis Bodanensis vitam conscripsit, XXVII Januarii illustratam; & officio aut etiam vita defunctus est, ante annum. DXCVI, quo S. Gregorius scripsit ad Candidum Presbyterum, euntem ad Pa-

trimoniū quod est in Galliis gubernandum. Hic igitur in præcitata vita num 9, loquitur de Vita S. Maria Ægyptiaca, tamquam pridem notissima & ubique vulgata, in hunc modum: si quis autem non credit quod aliquando silvestres bestię, feritate deposita, justorum utilitatibus noverunt famulari, audiat Paulo primo eremitæ leones sepulturam fecisse, & S. Mariæ Ægyptiacæ. Quod igitur in Vita S. Eleutherii Episcopi Tornacensis, XX Februarij data, num. 18 idem Sanctus Romanus profectus circa annum DXVIII, dicitur ab Hormisdæ Pontifice aliquas S. Maria Ægyptiaca Reliquias accepisse & detulisse Tornacum; non tantum omni mendis suspitione carere debet, sed etiam certiores nos reddere, quod, cum Vita S. Maria Ægyptiaca nullam repositi corporis faciat mentionem, illa saltem ante annum quingentesimum scripta sit, atque adeo Maria obitus non potuerit post annum CCCCL contigisse.

3 Accedit, ad hæc duo testimonia, antiquitas & celebritas ejus cultus, quam in Ecclesiis orientalibus habuit sancta hæc pœnitens. Est enim penes nos ex Frederici Lindebrogij Bibliotheca transcriptum Menologium, designans totius anni festa & proprias cuique ex Apostolo & Evangelii Lectiones quod alicujus Constantinopolitana ecclesia fuisse probans quadam festa, soli isti urbi propria, ibidem adscripta, etiam recentiora: quoad ceteras autem partes ipsum antiquissimum esse, verosimile nobis facit omnium ibidem commemoratorum Sanctorum vetustas, utpote qui vel antiqui Martyres sunt, vel primi vitæ eremiticæ atque monasticæ cultores; videlicet S.

per Vitam
scriptam
nota erat
occidentis
ante an.
1596.

AUCTORE D. P.

Chariton, S. Sabas, S. Theodosius, S. Antonius, S. Euthymius, nec alibi hujus generis quicquam præter S. Mariam Ægyptiacam, veluti antiquus illi adnumeratam, ab eo tempore, quo pauca hujusmodi festa singulis mensibus Orientis Ecclesiæ passim omnibus communia erant: nec enim toto Aprili plura hic notantur quam Maria, ut dixi, Megalo-Martyris Georgii, Marci Evangelistæ, & Jacobi Apostoli.

conversa post ingressum festum in cruce

3 His præmissis, accedamus propius ad examinandos temporum characteres, in præsentis historia deprehensos. Conversa ad Deum Maria est Hierosolymis, illuc adducta ex Ægypto occasione frequentatissima ab omnibus vicinioribus populis celebrata, qua propter exaltationem sanctæ Crucis instituta fuit, anno Constantiniani magni XXI, Christi CCXXV. Ab hoc tempore ad Mariam conversionem non oportet aut tam paucos annos numerare, ut adhuc in vivis fuerit Constantinus; quandoquidem Maria, de statu Ecclesiæ & Imperii interrogans, de Imperatoribus pluraliter quærat, veluti quæ plures corregnantes reliquerit; aut tam multos, ut post annorum XLVII Anachoresin incidimus in perturbatissima Ecclesiæ asque Imperii tempora, quibus minime conveniat illud Zosima responsum, quo orationibus ejus ipse tribuit, quod cunctis pacem stabilem dederit Deus. Cavendum etiam ut inter Zosima jam centenarij obitum & Hormisdæ Pontificatum habeatur sufficiens intervallum temporis, quo scripta fuerit Vita, ex seniorum per manus tradita relatione, sicut dicitur num. 41.

B

& mortua in nocte post Cadam Domini

4 Ad hoc tempus inveniendum, sic undiqueque præcisum, ducere nos deberet mors in nocte salutiferæ Passionis obita: sed huic ratiocinio impeditorem viam facit Græcorum ac Latinorum manuscriptorum diversitas, dum hæc diem IX Aprilis sanctæ Pænitentis ultimam fuisse asserunt, illa primam. Verum observatu dignum est, contextum verborum, qua moriens sancta inscripsit terra, unde sciri debet quo mense & die obierit ipsa, omnino esse inter polatum. Contextus autem ab initio talis fuisse videtur: Θάψον, ἀββά Σωσίμα; ἐν τῷ τῷ τόπῳ τῷ ταπεινῆς Μαρίας τῆς λέψαν, ἀποδὸς τὸν χῶν τῷ χῶι, ὑπὲρ ἐμῆ τὸν κύριον ἀπεσυχόμενος, πλειωθείσης * ἐν παύλῃ τῇ νυκτὶ τῆς πάσης τῆς σωτηρίας, μετὰ τὴν τῆς θεῆς ἡ μουσικῆς δέψης μεταλήψιν. Sepeli, Abba Zosima, hoc in loco humilis Mariæ cadaver, terram terræ commendans, & Dominum orans pro me, mortua * hac ipsa nocte salutiferæ Passionis, post divinæ ac mysticæ cœnæ communionem. Pluribus opus non erat, us in qui Beata sancta Mystra attulerat, & vertente anno rediturus erat, distinde nosset mensem & diem mensis.

mensis Aprilis

C

5 Verum deinde auctor Vita ad signum * hæc verba adiecit, μὴν Φαρουαδὶ κατὰ Αἰγυπτίους ὃ vel ὅς ἐστι κατὰ Ρωμαίους Ἀπριλίος, Mense Pharmuthi secundum Ægyptios, quod, vel, qui est secundum Romanos Aprilis; utrum, inquam, explicationis causa hæc adiecit scriptor Vita, an alius post eum, nolim divinare: hoc scio, ita legi, tum in Electorali Bavarico MS. tum in sex MSS. Vaticanis; qua Petrus Posinus noster studiosè scrutatus, significavit, absque ulla numerali diei nota, ipsis qua jam signata sunt verba indicari mensem in Codice 566, membranaceo, annorum fere septingentorum; alteroque pariter membranaceo parisque vetustatis, num. 793; & chartaceo tertio, num. 800, annorum quadringentorum ætatem vix attingente; quartum, qui idem sic habeat, signari num. 824 & esse membranaceum, atque prænominate omnibus antiquiorem ac longe optimum: quintum & sextum signari num. 862 & 679, esseque annorum circiter quingentorum. Hoc non contenti alii, addiderunt diem mensis, quo quia coli Sanctam videbant, eodem mortuam pro certo crediderunt: & sic in Codice Mediceo Regiæ Franciæ, unoque antiquissimo Vaticano 679 legitur, ὃ ἐστὶ κατὰ Ρωμαίους Ἀπριλίος πρῶτη. Id est secundum Romanos Aprilis prima: inepto utique additamento, nec bene cum aliis coherente. Si enim specificatus fuisset dies secundum Ægyptios, puta Pharmuthi sexta, tunc apte subjungi potuisset Apri-

die secundum Græcos prima

lis prima: nunc apparet interpolatori aliud non fuisse præ oculis, quam ut mensis nobis noti exprimeret diem illum, quo Græci colebant Mariam velut tunc mortuam.

D secundum Latinos no. na:

6 Simili licentia versionis Latina auctor, etiam ante Paulum Neapolitanum, si fuit ante ipsum aliquis, primam Græci textus interpolationem augens de suo, diem expressit nonam Aprilis, eam scilicet quo apud Latinos plerisque tunc colebatur Maria, hoc modo: Ora Dominum pro me, transeunte mense Pharmuthi secundum Ægyptios. quod est secundum Romanos Aprilis die nona, id est v Idus Aprilis, nocte, salutiferæ Passionis, &c. Ex his apparet aliud nobis non restare, quam ut dispiciamus, Græcisne an Latinis adjudicemus prærogativam servati in sua ecclesiâ veri Natalis. Nec difficile videtur esse judicium: sicut enim ubi de Sancti alicujus Occidentalis vera Natali incidit quæstio, cum potius censemus ex Latinis Festis accipiendum; Græcos autem credimus, vel propter translationem Reliquiarum vel alia ex causa observasse diem à Latinorum usu diversum: ita è converso prædenter stabitur Græcorum Festis, quando de Sancto aliquo Orientali agitur, & diversitas Latini cultus in aliam quamcumque causam referretur. Ita fecit Hildebertus Episcopus Cenomaniensis in Paraphrasi metrica Vita, de qua infra, ubi tempus mortis hoc versu notat, velut in arena scripto,

sed standum posito Græcis

Vitricem mundi dissolvit prima secundi.

E

Id est, prima dies mensis Aprilis, qui secundus est annum inchoantibus à Martio.

7 Obierit ergo S. Maria Ægyptiaca in nocte Parasceves, prima Aprilis, prout à Zosima edoctos monachos credibile est festum ipsius annue agendum suscepisse. To posito non erit admodum difficile definire, per circumstantias supra præscriptas, quo anno notari mors illa debeat. Etenim intra annum CCCXLVIII & annum DXI (qui quidem ambo habuerunt Pascha die mensis tertio, sive III Nonas Aprilis; sed tales sunt ut de eorum neutro suspicio esse possit, quod ei de qua agitur morti conveniat) intra annos, inquam, jam nominatos duo dumtaxat inveniuntur anni tali Paschate insignes, videlicet annis CCCXXXII, & ante hunc CCCCXXI saltem ex calculo Alexandrinorum, quem tota sequebatur & observabat Palaestina: nam alii IV Idus Pascha agebant, uti observat Bucherius in Canonem Paschalem Victorij. Ex duobus hi magis placet primus: quia ad conversionem Beata toto decennio citius nos adducens, facit etiam propius accedere ad originem insituta festivitatis. Sic enim conversa post mortem fuerit Sancta anno vulgaris Æræ CCCCXXXIII, Gratiani ultimo, valentiniani junioris nono, Theodosii quinto, & ab elevata sub Constantino Cruce quinquagesimo octavo. Deinde hoc modo mortua Maria etiam tota triginta annis potuit super vixisse Zosimas; cumque narrata ab eo historia veritas, etiam ipso mortuo, in ore monachorum perseveraret, post alios viginti aut triginta annos, ita potuit illa mandari litteris circa annum CCCCLXXX, ut qui eam scriberet vere promitteret se rem narraturam sua ætate gestam. Hac autem descriptione per omnes statim ecclesias diffusa, cum novus ardor candis esset injectus Sanctam Pervenientem honorandi, crediderim quæsitus & reperitum à monachis corpus fuisse, acceptasque ex eo particulas ab Hierosolymitano Episcopo Romam missas: unde portionem aliquam, Hormisdæ Pape dono, obtinuerit S. Eleutherius & Tornacum attulerit, ut infra narrabitur. Præterea annus CCCCLXXX qui fuit Honorij XXVI, Theodosii junioris XIII, ultimum annum Maria precedens (quando Zosimas dixisset Ecclesiam & Imperium in pace degere) utriusque revera pacatus fuit: cum paulo post dissensionibus Datum & quorundam cadibus, nec non variorum barbarorum irruptionibus, haud modice convelli cœperit Imperij tranquillitas, porpensum deinde detrimentis attrita; ut nihil de Ecclesia dicam, in qua Nestorij perniciosissima hæresis tunc maxime pululabat, & Cyrilli videm se strenue opponentis animasit: haud leves toto Oriente motus ciebat.

itaque credi potest obitu

anno 421 refim annorum 48,

F

A non circa an. 520.

8 Quid autem in annis, quibus ex Nicephori sententia conversionem & obitum Mariae plerique hactenus attribuerunt? Anno CCCCLXXII, quo illa venisset Hierosolymam, Wandali tenebant Africam & Libyam, totumque mediterraneum habebant piraticis excursionibus infestum, ab aliquibus annis ante & post; ut non sit verosimile tantam tunc fuisse frequentiam peregrinorum, undique & turmatim Hierosolymam adnavigantium ratione fessi, quantam supponit hac narratio. Anno autem DXX aliisque vicinis, solus in Oriente imperabat Iustinus; Occidentale vero Imperium universum tenebant nationes Barbara, & quidem Ariana heresi infecta pleraque. In eodem Oriente Prasinorum ac Venetorum adversa factiones, cunctas tunc fere turbabant civitates: & bellum Persarum inter ac Romanos circa istum annum exarsit: neque Ecclesia firmam tenebat pacem, quamvis Chalcedonensi Concilio post obitum Anastasii Imperatoris recepto. Hierosolymis autem (de qua interrogare proprius attinebat ad Mariam & respondere ad Zosimam) praesidebat Ioannes, Orthodoxus ille quidem, sed ab haereticis in locum Eliae intrusus, ab usdemque multa indigna patiens, eo quod praeter ipsorum spem eorum machinationibus adversaretur.

Adeo ut, quamvis non cogemur propter argumenta praallegata Mariae historiam ad quartum quintumque seculum retrahere; nulla tamen ratione possemus iu qui assignantur annis ipsam aptare. Annos LIII vixerat in primo suo monasterio Zosimus, priusquam ad Iordanem abiit; & centenarius obiit: cum autem grandaevis fuisse dicatur, queraturque de senio eo tempore quo Mariam reperit, consequens videtur, ut annos circiter septemdecim natus monasticum sumperit habitum, & Mariam invenerit septuagenarius; aut etiam eo major, si non prima vice eremum intranti, sed anachoretim annuam aliquoties jam experio, eam felicitatem obtigisse dicamus. Maria autem, qua duodennis Alexandriam venit, ibique in meretricio vixit annis septemdecim, ac denique conversa annos quadragesima octo in eremo transegit, ut minimum numerabat aetatis suae annum septuagesimum octavum cum moreretur.

§ II. Quam male & qua de causa creditus sit S. Sophronius Acta Mariae scripsisse. Ejus & Zosimae cultus apud Latinos & Gracos.

9 Idem qui Historiam Ecclesiasticam seculo XIV conscripsit, Nicephorus Callistrus Xanthopolis filius, composuit etiam Synaxaria cum Triodio recitanda, singulorum Officiorum rationem reddentia, quando & quomodo instituta sint singula: qua Synaxaria haud levi correctione egere, multisque sententiis heterodoxis referta inveniunt Leo Abbatius; merito admiratus est, eos qui Venetae editioni ad usum Graecorum Orthodoxorum praefuerunt, iisdem expurgandis operam non dedisse. Sed si ille, utpote schismaticus pertinax, in multis contra fidem impiegit; haud pauciora sunt qua peccavit contra historiam, tum alii locis, tum in Synaxario ad v. feriarn Hebdomadae Quadragesimalium v, ubi de magno Canone penitentiali, d. que simul legenda S. Mariae Aegyptiaca vita sic loquitur: Hunc vere ex omnibus Canonibus maximum, optime & ingeniose composuit & conscripsit S. P. N. Andreas, Archiepiscopus Cretae, cognomento Hierosolymitanus. . . . Fecit autem hunc Canonem eo tempore quo magnus Sophronius, Patriarcha Hierosolymitanus, vitam Mariae Aegyptiacae litteris mandavit: quae & ipsa compunctionis plenissima est, lapsisque & peccatoribus multum consolationis affert, si modo a pravus operibus desistere velint. . . . Hunc preclarissimum & maximum Canonem, nec non tractatum de vita S. Mariae Aegyptiacae primus Constantinopolim tulit, quando ab Hierosolymorum Patriarcha Theodoro ad sextam Synodum subsidio missus est. Tunc enim vitam monasticam adhuc proficiens, cum adversus Monothelitas fortiter

Triodij Synaxaria componens Nicephorus.

C de S. Andrea Cretensi auctore Magni Canonis agent.

decertasset, Ecclesiae Constantinopolitanae Clero adscriptus est. deinceps in ea Diaconus & pupillorum Curator constituitur, nec longo post tempore Archiepiscopus Cretae ordinatus est, atque migravit ad Dominum . . . cum satis multo tempore suam Sedem tenuisset.

AUCTORE D. P.

10 Quis non credat compertissima & undequaque firma scribere, qui tam confidenter totam S. Andreae vitam percurrit, quasi ab oculato teste accepisset: interim errores plures hic deprehendo quam periodos, quos exponere opera pretium fuerit. Concilium Constantinopolitanum III, idemque generale seu oecumenicum VI, sub Agathone Papa anno DCLXXX mense Novembri inchoatum, ad usque Septembrem anni sequentis in condemnanda Monothelitarum haerese laboravit. Inde usque ad annum fere DCCXX in vivis fuisse Andream, censet Labbamus in Bibliotheca Chronologica scriptorum Ecclesiasticorum; atque alios esse, qui usque ad istius seculi annum XXI vitam ei protulerunt: quod poterit ad IV Iulij, quando colitur, examinari. Saevum est hic observasse, quod haud multo citius mortuum esse oportet, qui post laboriosa duo in Clero Constantinopolitano ministeria cum laude expleta, satis longo tempore Sedem suam tenuerit factus Cretensis Archiepiscopus. Fingamus nunc centenarium fuisse Andream cum obiit; vix ille etiam sic octavum decimum annum attigerat, quando obiit S. Sophronius, cuius vita ultimum fuit Christiana Aera DCXXXVIII, uti ad XI Martii ostendimus.

fugit eum S. Sophronius Synchronismus

11 Interim verosimilius est adhuc infantem aut omnino puerum fuisse Andream, cum defunctus est Sophronius; & ab huius successore Theodoro, cum aetatis aegeret annum XIV, attonsum esse in Clericum, extremis ipsius Patriarchae annis, autem ultra annum DCLXV extendi vix possunt, cum Theodorus iste fuerit Pater Theodori Papa Romani, anno DCXLI electi, & DCXLIX defuncti. Non potuit ergo hic qui Theodoro moriente tam juvenis erat, ab illo ad Synodum sextam missus esse. Elogium ejus, longe quam alibi plenius & perfectius in Claromontano Synaxario descriptum, postquam ordinationem ejus exposuit, ita loquitur Θεὸς δὲ διὰ καλεῖται τὴν συνέδρον συναγωγῆς ἐν Κωνσταντινῶν, μέγας καὶ ἀγιὸς διέπων τὸν ἑρμόν τῆ Πατριάρχης, ἀπὸ ἀπὸς ἀπὸς ἀπὸς. Cumque oecumenica Synodus Constantinopoli esset convocata, & ipse Patriarchae thronum ex parte regeret, puta sede vacante Vicarius, aut potius vivente Patriarcha Syncellus (utique jam vir perfectus, neque disciplinae solum profanis ac sacris, sed etiam exercitationibus monasticis aliquamdiu exercitus) ipse pro eo, vel Throno vel Patriarcha, illuc missus est. An autem anno DCLXXX Hierosolymitana Sedes habuerit Patriarcham, & quo nomine appellatum, non habeo unde dijudicem. Ante decennium, teste Zonara, Pastore viduata lugebat: si postea institutus aliquis est, nomen in obscuro latet: nam ut eodem Theodori nomine rursus aliquem creatum dicamus, non obtinet à nobis Nicephori tam dubia incertaque fides: saltem nullo modo impetrabit Nicephorus ab eo qui hac legitur, ut Theodori decessore Sophronio vitam Sanctae describente, credat Andream composuisse magnum Canonem.

E & ab huius successore Theodoro missum GP!

cum die post mortem uniusque eo venerit,

F ferens à se composivimus Canonem.

12 Porro magnus iste Canon, quem ab Andrea composivimus nemo negaverit, ad ducenta & quinquaginta troparia progreditur, ut notat Nicephorus, cum alii Canones triginta dumtaxat aut paulo amplius troparia contineant: & consueto Graecis more sic dividitur in odas novem, ut inter cujusque ode conclusiva Troparia, Triadica scilicet & Theotou ipsiusque Canonis magni contextum, interponantur Troparia duo de S. Mariae Aegyptiaca, & tertium de ipso S. Andrea; adeo ut universim, donec illi quoque per partes decursi sint Canones, qui de utroque canendi erant, numerentur troparia trecenta viginti. Ingens sane labor & longe prolixissimus, ut propterea merito notes Rubrica dandum esse signum hora quarta noctis, utique solito citius: tum inquit Congregatis nobis in ecclesia dicitur Benedictus à Sacerdote juxta morem, dicimusque Hexapsalmum; Alleluia & Tri-

AUCTORE D. P. recitandum una cum Canonis Sophronii de Maria,

Triadica, tono consueto; recitamus alternis & præscriptum Psalterii Cathisma (totum namque Psalterium Davidicum in Cathismata seu Sessiones viginti dividitur, qua de re vide Meursium in Glossario) Tum dicimus Cathismata Octoëchi, ac legimus vitam S. Mariæ Ægyptiacæ, duplici sectione. Sequitur Psalmus quinquagesimus: moxque tractim inchoamus magnum Canonem, idque contrito corde & voce, facientes ad Troparia singula inclinationes corporis ternas; mil-lenas circiter universim, ut alias divini Officii partes isto die persolvendas omittam recensere.

13 Sed unde divertit tam laboriosi prolixique Officii admiratione attonita oratio, illuc redeat; ad eas scilicet altotum Canonum partes, quibus magnus ille Canon interpolatur. Troparia inquam de Sancta & de Andrea. Posteriora Troparia posteritas grata usurpare cepit, vicem honoris reddere volens auctori, jam inter Divos relato, pro compositione tam utilis Canonis. Priora de Sancta, credimus à S. Sophronio fuisse composita: hic enim cum Ioanne Damasceno sacros divinorum Officiorum libros, à S. Sabba ordinaros, sed per Saracenorum direptiones fere deperditos in Palestina, restauravit, ampliavit atque ordinavit. Cum igitur S. Sophronius instituisse, ut dicto dicta hebdomada Quadragesimalis die, S. Mariæ Ægyptiacæ vitam, duplici sectione distinctâ, monachi in ecclesia conjuncti recitarent; eique addidisset novum à se compositum Canonem Vita illi congruû; Andreas, post annos quadraginta aut quinquaginta factus Patriarcha Hierosolymitanus Syncellus aut Vicarius, eidem Canonis intermiscuit magnum illum suum Canonem; sicq; permixtos, tamquam suum ac Sophronii opus, tradidit Constantinopolitanum monasterium, una cum recitatione Vita, non scripta à Sophronio, sed ut tali die integrè legeretur commendata. Sic autem factum est, ut res ac tempora confuderit hominum imperitorum traditio; quam suo in Synaxario amplexus Nicephorus, sibi aliisque præbuit errandi occasionem.

B unaque cum Vita ante Sophronii aetate scripta.

14 Magnum, quem diximus, Canonem, eique per partes interspissum Canonem de Maria qui legere Græcum aut Latinum voler, inspiciat S. Andrea Cretensis opera à Combessio collecta atque vulgata; & huic ignoscat, quod per totas paginas dispersa unius canonis Troparia; & singulorum Tropariorum primas litteras neglexerit colligere, in usque legere versum hunc initio præfixum.

Canon hic Acrostichis habet;

Ὁ ἡ ὁσία Μαρία β ἡθεῖ. Opem beata tu fer Maria.

Hunc enim versum conscriunt ordine continuo singula singulorum Tropariorum, de Beata canendorum, initials litteræ: quod si observasset Combessius, non erravisset in titulo Canonis, & ubi legendum erat, & ἀκροστιχίς cuius Acrostichis est qui præmittitur versus; non legisset & ἀκροστιχίς, Latine reddens, non est Acrostichis: tam reipsa Acrostichis prædicta sequatur. Antiquiori isto Canone non contentus dimeon Logotheta, qui & Metaphrastes alterum seculo x composuit; quando Chori Præfectus voluerit, recitandum: qui pariter in Menæis habetur ad diem primum, & incipit hoc modo: τῷ μακαρίῳ & πρώτῳ & νεῒ Φωτὶ πλησίον ζῶσιν, ὡς ἡμεῖς & Φωτὸς γεγονῶτα τέκνον, καὶ ἀεὶ διανοῖα με τὰ σα μέλπειν ἀξίωσον. Beato ac primo & spirituali lumini appropinquans, tamquam dei ac lucis filia, dignare me laudare te pura mente. Loco prælixioris vita, quâ arbitramur ipso die legi solitam olim, nunc sicuti & de ceteris Sanctis, epitome, legitur hoc præfixo disticho.

C aliam à Metaphraste compositam 1 Aprilis recitatur.

Ἀπὸ πνεύμα. σὰρξ ἀπερὶν πάλαι. Ζωσιμῶ, ἐν γῆ κρυπτε νεκρὸν Μαρίας. Anima recessit: caro diffluxit pridem. Terra cadaver. Zosima, Mariæ occulte.

15 Hæc Græci die prima Aprilis: qui mox, die ejusdem mensis quarta, Zosima mentione iterū faciunt his paucis verbis: Eadē die, scilicet et quarta, memoria S. P. N. Zosimæ, qui B. Mariam Ægyptiam sepeliendâ curavit, & additur distichon.

Memoria S. Zosima 4 Aprilis

Ζῶσιν περὶ πημάτων Ζωσιμῶς τῆς Μαρίας, θανῶσιν εὐρεν, ἀλλὰ τὴν ζῶσιν ἀμα. Vivam Mariam Zosimas dum requirit; Obuisse reperit: nunc tamen vivunt simul.

Petrus de Natalibus lib. 4 cap. 106, vitam Zosima compendio referens, concludit dicendo quod vitam in pace finivit pridie kal. Maii: quod unde acceperit ille ignoramus. Petrum secuti Maurolycus, Felicius, Wisfordus suum cum Martyrologis ad ultimum hujus mensis diem inscribere.

D & 30 Apr.

16 At Romani Martyrologis recognitor Baronius, inter plures Sanctos quos ex Sirless Menologio noviter assumpsit, hunc quoque sanctum monachum adoptans, sed Zosimum scribens, ipso quo invenit die xv retulit: Maria vero reliquit locum, quem primus ei dedit Vsuardus, secundum videlicet dicti mensis, quod secuta etiam sunt Ecclesia varia, celebriori Officio ipsam colentes. Hoc autem ne ex aliquo vel Vsuardi vel Græci Calendarii perperam transcripti errore factum sit, potius quam ex alia iusta & rationabili causa, vehementer metuemus. Antiquior Romana Ecclesia usus (quem una cum Reliquiâ Tornacum transulerit S. Eleutherius) fundatus videtur in ipso probabiliter die, quo Romam primum Reliquia apportata ex Palestina sunt, aut in aliqua ecclesiarum urbanarum solennius collocata; non enim mensis diem vix alia occasio potuit Beata Penitenti sacrum fecisse. Hinc die nono in pluribus & antiquioribus variarum ecclesiarum Breviariis notatum Officium invenitur: quibus recensendis discutiendisque non immorabimur, cum satis notus ac testatus sit Diva hujus cultus per universum orbem Christianum, propter exempli utilitatem.

Maria nunc apud Latinos 2,

olim 9 die.

§ III. Translatio reliquiarum S. Mariæ ad varias Europæ civitates.

E

17 Ioannes Phoca, Sacerdos Cretensis, in sua compendiarie descriptione locorum sacrorum, primas inter Συμπυκτῶ Allatiana tenente, cap. 25, cum descripsisset trans Iordanem positas speluncas duas, alteram Baptista secessu, alteram Elia raptu consecratam: ultra dictas, inquit, speluncas, ad ipsos Jordanis cursus, fama est eremum extendi, in qua venerandus Zosimas Angelis parem Ægyptiam intueri dignus effectus est. Ita ille quidem, post annum MCLXXXV, quo loca sancta visitavit, scribens, nulla facta mentione sepulcri, sive quia ipsum non adierat, sive quia de eo tunc temporis vacuo atque etiam dissipato nulla amplius fiebat mentio. At seculis aliquot antiquior Anonymus de locis Hierosolymitanis, pariter editus à Nihusto, Trans Iordanem, inquit cap. 13 in interiori solitudine B. Mariæ Ægyptiæ sepulcrum cernitur, quam invisit Abbas Zosimas & tumulavit: distat ab urbe Hierusalem itinere dierum octo. Cum igitur viginti dies impendisse Zosimas dicitur in actis, antequam ad Mariam veniret; non ita id accipi debet, quasi inter ipsius monasterium ad Iordanem, & inventa primum Maria ac deinde sepulta locum, fuerit distantia tanta; sed quod ipse senex, & in solitudine illa solitis orationum exercitiis vacans, seque diebus singulis ad pauca promovens miliaria, ac forte etiam multum oberrans, tandem eo pervenerit, quo expeditus viator commode intra octiduum attingat, si recto utatur itinere.

Sepulcrum Sancta dic-ta 20 Hierosolymia di-stans,

F

18 Est autem verosimile primo Zosimam, dum per vires licuit annua utentem anchorese, idem locum adivisse; & qua iverat ipse, certa signa constituisse aliis, eadem adire volentibus, quos narratio sua ad hujusmodi laborem excitabat: fortassis etiam ex sui tegumentis speciali indulto permitti sunt aliqui, vel extra Quadragesimam illuc abire pietatis causa, vel intra Quadragesimam comitari Zosimam. Locus certe natus fuit cum Vita scriberetur: ipseque auctor eum à se visum satū indicat num. 11, sic loquens de eo: locus autem erat in modum alvei torrentis excavatus: sed, ut mihi videtur, torrentis ibi numquam ullus fluxit; eumque situm locus potius, habuit à natura. Verosimile quæque est, pluribus vitro citroque meantibus, paulatim redum iter, si illud Zosimas non tenuerat, observatum notatumque fuisse: maximo postquam visum fuit refodere corpus sanctum, & tumulum eidem conspicuum exilire, in quo tantum thesaurum venerarentur peregrini. Horum nihil quia Vita attingit, & rare. inventio corporis facta est circa vel intra Pontificatum Hormisdæ.

Statim antequam Vita scriberetur notum.

as postea magis colore.

Hormisda (qui novennali fuit & in anno **DXIV** inchoatus) consequens est, quod haud diu post *Vitam* scriptam celebrata sit elevatio. Quin imo hac scriptio, per omnia Palaestina monasteria cito vulgata, ipsam illam accedentium frequentiam auxisse debuit, & potuit occasionem dedisse miraculis, qua licet nulla scripta habeantur, credibile est tamen fuisse magna, & cogitationem ingessisse de requirendo corpore.

A
Reliquia a-
liqua Ro-
mam missa.

19 Unde igitur aut quomodo Romam translata Reliquia? Si dici aliquid per conjecturam possit, libenter opinarer, sicut de inventione Proto-Martyris Stephani factum legimus, ita quoque inventioni hujus Sanctae Penitentis implicitum fuisse Hierosolymitanum Episcopum, qui curaverit partem aliquam adferri in urbem sanctam, & cujus deinde non minima portio missa sit Romam. Libenter etiam suspicarer, Ioannem, ab haeticis constitutum Hierosolymis Episcopum circa annum **DXIII**, ipsum fuisse sub quo facta inventio sit, qui quae orthodoxam suam fidem, quam contra electorum suorum spem opinionemque constantissime tenuit, volens Romana Sedi probare, legationem ad ipsam direxerit, eique addere conatus sit gratiam, munere ex Reliquiis Sanctae missa, una cum illius *Vita* Graece scripta, quibus tum novitas inventionis tum historia singularitas atque utilitas estimationem dare poterat. Sed haec conjectura sumit hoc certum, & *Vitam* toti Occidenti fuisse notissimam seculo **VI**, & Reliquias a jam dicto **Hormisda** Papa communicatas cum **S. Eleuthero Tornacensi** Episcopo, in cuius *Vita*, ex antiquo **Tornacensi MS.** edita, num. 18 hac leguntur.

Ex his particula data **S. Eleuthero Ep. Tornac.** cum particula **S. Stephani**,

B

20 Dum **B. Eleutherius** a Romano Papa **Hormisda** petisset aliquid, reliquias **B. Mariae Aegyptiacae** obtinuit, & humerum **B. Stephani** Proto martyris, & secum **Tornacum** deportavit. Igitur vir Dei a Roma regressus cum magna exultatione univerli populi fulcipitur. Exultant Clerici, & Dalmaticis induti beato Pastori suo obviam procedunt. Sed ex improvise gaudium omnium geminatur. Ipse enim Pontifex Reliquias **B. Mariae**, quae tot & tanta pro Domino sustinuit, afferebat: cum autem **Nerviam** portam intraret, in eodem loco miraculum magnum a Deo manifestatum est. Occurrentibus enim populis gaudentibus, similiter Clericorum agminibus palliatis, beatus Antistes conscendens montem, qui dicebatur in **ons Theauri-absconditi**, nunc autem dicitur **mons S. Andreae**, Reliquias **B. Mariae Aegyptiacae** & humerum **S. Stephani** Proto-martyris omni populo ostendit. Subito autem circa Reliquias capitis **S. Mariae**, quaedam claritas de caelo adveniens apparuit, quae etiam ab omnibus, visa est, donec intraret ecclesiam Christi genitricis: supra humerum vero **B. Stephani** lucidior claritas, in modum circuli quasi argentei, visa est.

Tornacum defertur & caelestis luce,

C

21 Cum vero ecclesiam totius populi vallatus caterva intraret, quatuor viri, duae mulieres magna infirmitate periclitabantur, quae vocatur **ignis gehennae**. Tunc vir Dei pietate motus, caput ante mulieres, humerum autem ante viros posuit, dicens, Oremus omnes. Procumbentibus autem & orantibus illis, ait: **S. Stephane** Proto-martyr, succurre his hominibus: **S. Maria**, succurre & miserere hujus feminei sexus: non enim profecto surgemus ab oratione, donec sani efficiantur. Ad hanc vocem omnes liberati sunt: caro autem quam in ipsa infirmitate perdiderant, restituta est in ipsa hora. Mutus quoque assistens, locutus est dicens: Ecce Reliquiae **B. Stephani** & **S. Mariae**. Tunc omnes obstupefacti admirabantur. . . . Haec facta sunt Nonis Octobris, Notandum porro, quod quae hic dicuntur caput & humerum, tam exigua fuerint eorumdem particulae, ut **Hierogazophylacii Belgici** auctor **Raisius**, agens de **Cathedra** **Tornacensi** & sigillatim designans spectabilium officium qualitatem ac nomina, de istis solum dicat, ibi cum

ac sanatione ignis Sacri honestatur:

aliis aduersari Reliquias de **S. Stephano** Proto-martyre & **Mariae Aegyptiacae**, quas **S. Eleutherius** **Tornacensis** Antistes, vigesimo Pontificatus sui anno, **Roma** secum detulit. Haec autem arbitramur fuisse desumptas ex scapula **S. Stephani**, & quadam parte **S. Mariae**, quae modo servari in **Vaticana S. Petri** ecclesia testatur **M. Atilius Serranus** in libello de septem urbi ecclesiis. Addit **Octavius Pancirolius** in **Theauri** absconditi urbi **Roma**, a **liis** ejusdem Sanctae particulas haberi in sacris adibus **Virginu** **Lauretana** ad columnam **Trasanti**, **S. Pauli** ad columnam **Antonini**, **S. Petri** ad **Vincula**, **S. Gregorii** in **Calio** monte, **S. Ceciliae** trans **Tiberim**, & **S. Sabinae**.

AUCTOR D. P. D. varia particula in templis Romanis.

22 Post hac aliis occasionibus & temporibus alia quae ejusdem beatae Penitentis ipsa delata ad varios sunt, de quibus infra. Mansit tamen in Palaestina, in ipsaque (ut credimus) sepulchrali eremo parti corporis praecipua, per quinque & amplius secula: usque dum invalescente Saraceno-rum per loca sancta dominatu, alicui monachorum visum fuerit, e deserto ad monasterium, ac forte ad sanctam civitatem ipsam transferre sacrorum officium thesaurum, melius afferendum. Cum autem anno **MLIX** **Lucas**, **Carbonensis** monasterii in **Calabria** Abbas, Hierosolymam abiisset, & barbarorum terras cum comitibus peragrasset, adoratis Christi Salvatoris cunabulis & **Calvario**, avexit secum in Italiam rediens sacra pignora, corpus nimirum **S. Mariae Aegyptiacae**, & caput magni **Joannis Eleemosynarii**: templumque beatissimo **Patri Lucae** (fuit hic nobilis illius coenobii fundator, & martuus anno **DCCCXCIII** colitur **XIII Octobris**) templum inquam **B. Lucae** erexit, manibus operatus atque confilio; ibidemque **S. Mariae** reliquias collocavit. Sed caput Sanctae quidam Presbyter furatus **Neapolim** detulit, acceptoque pretio sacris coenobii **S. Mariae Aegyptiacae** mulieribus donavit. Nos **S. Mariae** reliquias, indecore jacentes, honorificentius decoravimus, addita celebritate & pompa: caput vero magni **Eleemosynarii** **Julius Antonius Sanctorius**, **S. R. E.** Cardinalis Episcopus **Prænestinus**, patruus meus, magnifice auro argentoque exornavit, lance vitreae antea super impositum abjecte atque inhonorate. Ita **Paulus Emilius Sanctorius Casertanus**, **Venerabilis** monasterii **Santisima Dei Genitricis**, **S. Anastasii** & **S. Eliae** **Prophetae** de **Carbone**, **Ordinis S. Basilii Magni**, **Abbas** **Commendatarius**, in historia ejusdem monasterii, anno hujus seculi primo edita, ac postea sub annum seculo decimum septimum ad **Archiepiscopatum Cusentinum** erectus, indeque in **Cathedram Urbinate** translatus, & in ea defunctus anno **MDCXXXV**; vir, ut eum **Ferdinandus Vobellus** depredicat, omnium scientiarum eruditione & linguarum peritia longe clarissimus.

Major pars corporis anno 1059 transfertur in **Calabriam**.

E

caput **Neapolim**.

23 Quod de translato **Neapolim** Capite hic indicavit, ante eum expressius descripsit **Franciscus Gonzaga**, in opere de **Origine Seraphica religionis Franciscanae**, sub annum **MDLXXXVII** **Roma** edito, pag. 148 enumerans Reliquias in predicto monasterio asservatas: illud, inquit ante septuaginta annos Sororibus ab incognito quodam Sacerdote seculari dono datum fuit; quod tamen, licet nullae extent testimoniales litterae, crebra miracula, quae per ipsum Deum optimus maximus operari dignatur, commendatissimum reddunt; insinuantque, non commentitium, sed verum gloriosae Peccatricis praefatae caput esse: ex quibus unum tantum in hujus testimonium veritatis adducam. Antiquissimi moris est ut venerabile hoc caput singulis annis, a primis **Vesperis** diei festi **S. Mariae Aegyptiacae** usque ad diei octavae solis occasum, argentea theca contextum, summo altari a fidelibus prospiciendum venerandumque committatur; utque praefatis diebus elapsis, a loci **Guardiano** monialibus, sacratio reddendum, restitatur. Cumque anno a **Virgineo** partu **MDXLII** **Pater Fr. Jacobus Matalonicus**, **Franciscanus** **Conventualis**, hujus tunc loci **Guardianus**, fa-

F

De cuius veritate dubius

FUCTOR cris vestimentis indutus, incensa huic sacro capiti, de religiosissimo more, ipso die Octavæ propinaret, intra se hæsitare atque dicere cœpit: Quis novit sitne hoc caput alicujus sanctæ vel alterius potius, cui tantus honor minime debeatur? & ecce ex tempore amissa loquela, adeo graviter atque misere agitari conflictarique cœpit, ut ipsum quam brevissime moriturum existimasset. Commoto itaque populo qui ad solemnitatem convenerat, atque de tantæ rei novitate stupefacto, occurrit Fr. Cæsar à Gajazo monialium Confessarius, præfagoque animo clamitare cœpit: Firmissime credo hoc verum esse caput S. Mariæ Ægyptiacæ: sumptamque ex ipso aquam, quam de industria effuderat patienti obtulit, qua hausta illico convaluit, suamque incredulitatem publice fassus est: à quo etiam tempore tantum hoc pignus majori in veneratione à fidelibus haberi cœpit.

24 Cetera, quæ ibidem patrata fuisse miracula, utinam vel scripta extarent, vel si extant ad nostras pervenissent manus; nunc solum id addendum occurrit; monasterium, quod nunc honestas solum virgines recipit, meretricibus ad penitentiam pudicitiamque reductis extructum dotatumque fuisse à devotissima Regina sanchia Arragonia, Roberti Regis uxore, anno MCCXXXV; cum ante decennium aliud simile, sub invocatione S. Mariae Magdalena ab eadem & in eadem regia urbe extructum, non sufficeret omnibus ejusmodi asylum cupientibus recipiendum. Huic ego ab ipsa fundatrice collatum oredo B. Mariæ Ægyptiacæ digitum, nescio unde acceptum: & sacerdotum illum qui postea caput à Carbonensi monasterio attulit, non id fecisse turpis lucris causa, ut criminatur sanctioris; sed pio omnino ac religioso animo; dum consideraret, quam indigne istic tantus haberetur thesaurus, quantaque ei esset Neapoli habenda reverentia, si illud ad sui nominis monasterium transferretur. Casar Engenii Caraccioli in sua Neapoli sacra anni MDCXXIII pag. 426 non tantum caput, sed etiam duo grandia coxarum ossa ipsamque jam memoratum digitum attulisse asserit sacerdotem prædictum: sed cum Gonzaga singulas Reliquiarum suo tempore ibidem asservatarum particulas distincte nominet videlicet Alterum ex digitis S. Mariæ Ægyptiacæ partem cranii S. Margaretæ Virg. & Mart. alteram S. Aldegundis, aliam quoque S. Julianæ atque isiderio aliam S. Balbinæ Virginum & Martyrum nec non venerandum caput ejusdem S. Mariæ Ægyptiacæ; non est credibile præteriturum fuisse coxas, si eas tunc ibi habuissent: ut autem has alias serius ignoravit Casar, ita & in digito erravisse potuit.

25 Porro de possessione corporis seu partu majori cum Carbonensibus Cremonensibus certant; & licet ignorent unde vel quomodo allatum sit, pridem tamen illud habuisse se dicunt, in vetusta S. Agatha ecclesia, anno MCCXXI concessa Canonici regularibus Lateranensibus: quibus post annos. XXVIII ad ampliorem in vicinia S. Petri adem migrantibus, illud tamen ad S. Agatha manserit, usque ad annum MDLXXI; quando, primum teste Peregrino Merula in Sanctuario Cremonensi, translatum est ad prænominatam S. Petri adem, & sub altari pro defunctis privilegiato collocatum. Ideo non assensior eidem Merula, suspicanti ipsum corpus Cremonam à jam dictis Regularibus esse allatum: non enim existimo, in S. Agatha adicula relicturos fuisse quod ipsi intulissent. Quid? quod Antonius Campi lib. I. rerum Cremonensium, apud Theophilum Raymondum dicit, Sancta hujus adem sacra Cremona fuisse sæculi aliquos prius quam illic domicilium figerent Regulares; ipsaque anno MCXIII deflagante avectas esse Reliquias ad veterem S. Petri ecclesiam (eo forsitan loco qui nunc S. Agatha nominatur) & hac quoque collapsa, invecctas esse in novam basilicam. Igitur verosimilius dicitur, Cremonensem aliquem, post Terra-sanctæ recuperationem ex Oriente reversum, quod ibi de corpore sanctæ Penitentis reliquum

erat (nec enim credibile est Luca Carbonensi plus quam catvariariam & quadam ossa obrigisse) attulisse in patriam, videlicet maxillam & ossa quadam alia. Et hæc quidem susse suo tempore in D. Petri ecclesia, summoque cum honore in tabernaculis idoneis affervari, tamquam corpus integrum, scribit antiquior auctor Ludovicus Cavittelli in Annalibus Cremonensibus ad annum usque MDLXXV perductis: maxillam vero esse in ecclesia S. Brasini, particulam vero quamdam innominatam in adæ Parochiali S. Matthia idem docet.

26 Quia vero Lateranensis Congregationis domus primaria & ceterarum caput est Roma, ad adem S. Mariæ à pace cognominata; facile crediderim, Cremonenses Romanis fecisse gratiam brachii quod judem nunc venerandum exponunt, cum occipite S. Zosima: nam hujus quoque caput Cremona in ecclesia S. Petri haberi, scribit prælaudatus Cavittellus, pariter ut credimus ex Oriente allatum. Et enim sepulcrum in honore fuisse suadet Epiphanius Hagiopolita, his verbis utens, Duobus millibus à Jericho est monasterium magni ac venerabilis Zosimæ, ubi ipse sepultus est, & juxta ipsum S. Anthimus, idem forte, qui cum titulo Presbyteri Græcorum factus inscriptus invenitur VII Junij, & dicitur in pace quiescisse. Quod si exploratis accuratius Cremonensibus Carbonensibusque reliquiis, inveniantur ossa, aut plura aut alia quam ut unum S. Mariæ corpus potuerint constituere; tum vero non absurde suspicaretur aliquis, ipsius S. Zosimæ, vulgo minus apud Occidentales notæ, lipsana quadam habita fuisse pro lipsanæ Mariæ.

§ IV. Reliquiæ S. Mariæ apud Antverpiensēs.

27 Nos quoque in hac Societate Antverpiensis Professa domo, in Hierotheca rubra, insigni opere elaborata, continente Reliquias Sanctarum nec Virginum nec Martyrum, & I. palmarem partem possidere credimus sub hoc testimonio. Ego monasterii B. Mariæ Virginis Munsteriensis Luxemburgi, Ordinis S. Benedicti, Abbas subscriptus, omnibus hanc syngrapham inspecturis testificor, me ex sacratio nostro dedisse partes reliquiarum P. Heriberto Rosweido societatis Iesu Sacerdoti: quarum sacrarum Reliquiarum ista sunt nomina: de S. Lucia V. & M. de S. Prisca V. & M. de S. Balbina V. & M. de S. Maria Ægyptiaca, de S. Amaleda Regina & Martyre, & de capitibus sanctorum Innocentium pro Christo Domino occisorum: in quorum fidem me hic subscripsi. Datum in prælibato nostro monasterio, XIII Octobris MDXIV. Petrus Roberti, Abbas Munsteriensis. Celeberrima fama Martyres sunt quarum hic exprimentur nomina, ut de iis addere nihil opus sit: sola Regina Amaleda est de qua certius aliquid scire cupiamus: nam nec Crambachio quidem tale ullum nomen notum, inter ea qua Vrsulanis adscribuntur.

28 Alia quoque ex corpore S. Mariæ particula, cuius alia illa illustrium aliorum XXXIV Sanctorum pignorum, anno. ex Lusitania MDCCXXIII nostra Antverpiensi civitati obrigit, hac quam exponam occasione. Sebastiano Lusitania Rege apud Afros caso, & propatruo, qui senex iuveni in regnum successerat, Henrico Cardinale vita sancto; pluribus ejusdem successionis competitoribus & jure & armis potior, Philippus III Hispaniarum Rex, Antonium Ludovici Principis Lusitanorum, populari favore Regem proclamatum, pralio vicis, pacataque provinciâ obtinuit coronam: victo nudus titulus mansit, quem exul in Gallia gerere perrexit. Hic inter alias sui (ut sic loquar) naufragii tabulas, Parisios detulit, non auro vel gemmis, sed sacris Reliquis divitem capsam, quam anno MDXCIV die tertia Aprilis tradens filio suo Emanueli, regis, hujusmodi expedivit litteras, sua donationis testes: Antonius primus, Dei gratia Portugalliæ, Algarbiæ, Indiæ, Brasiliæ Rex &c. Cum ad supremi Numinis gloriam apprime conducatur, ut Deus ter optimus maximus (utpote mirabilis in sanctis suis) in iisdem eorumque relictis Ecclesiæ suæ membris amplius honoretur,

D. P.
A
subito cassigatur & penitens sanatur.

B
ibidem digitum sanctæ

& duo ossa grandia.

C
alia partes Cremona

D
cum maxilla sancta

& capite S. Zosima.

E

Antverpia
pars palmari in templo

F

quo anno 1594 ab Antonio rex.

cum Reli-
quis alio-
rum 34 San-
ctorum.

B

noetur, laudetur ac glorificetur. Eapropter cum ex sacello nostro Regio Olyssipone quorundam Sanctorum ac Sanctarum habuerimus reservatas veras ac genuinas Reliquias, quas cognatus noster Illustrissimus D. Eduardus S. R. E. Cardinalis, ex Alexandro Farnesio & Maria Principissa Portugaliz filius, de consensu & cum rati habitatione supremi Pontificis testimonialibus munitas, à Romana urbe ac aliunde congregavit & asportavit in eas quas fuerunt Reliquiæ subsequentes. Num. I Os unicum S. Gertrudis ex Austria, quæ colitur vi Januarij. Num. II Os unum ex spina dorsi cum aliis ossibus S. Mauri Abbatis, colitur xv Januarij. Num. III Os ex spina dorsi cum parte costæ S. Agnetis Virginis & Martyris, colitur XXI Januarij. Num. IV Bina partes ex costis cum particula S. Ignatii Episcopi Martyris, colitur I Februarij. Num. V Bina ossa S. Blasij Episcopi & Martyris, colitur XII Februarij. Num. VI Pars spinæ dorsi & cranii S. Agathæ Virginis & Martyris, colitur IV Februarij. Num. VII Os & pars costæ S. Dorotheæ Virginis & Martyris, colitur VI Februarij. Num. VIII Pars spinæ dorsi cum binis ossibus S. Scholasticæ Virginis, colitur X Februarij. Num. IX Pars ex spina dorsi & costæ S. Margarete de Cortona, colitur XXV Februarij. Num. X Os & pars costæ S. Adriani Martyris, colitur IV Martij. Num. XI Bina partes ex ossibus S. Benedicti Abbatis, colitur XXI Martij. Num. XII Os S. Mariæ Ægyptiacæ, colitur I Aprilis. Num. XIII Tres partes ex spina dorsi S. Julianæ Virginis, colitur V Aprilis. Num. XIV Pars ex spina dorsi & pars costæ S. Anselmi Episcopi & Confessoris, colitur XXI Aprilis. Num. XV Tres partes ossium S. Yvonis Presbyteri, XIX Maij. Num. XVI Bina partes ossium S. Cuneræ Virginis & Martyris, XXI Junij. Num. XVII Pars ex spina dorsi & cranii S. Lutgardis Virginis Brabanticæ, XVI Junij. Num. XVIII Duz partes ossium S. Paulini Episcopi Nolani, XXI Junij. Num. XIX Pars ex cranio & altera pars ossis S. Elisabethæ Regina, colitur I Julij. Num. XX Trinæ partes ossium S. Felicis matris septem filiorum Martyrum, X Julij cum filiis. Num. XXI Pars spinæ dorsi & minor pars costæ S. Alexii Confessoris, XVII Julij. Num. XXII Pars spinæ dorsi S. Christianæ mirabilis, XXIV Julij. Num. XXIII Pars cranii & ossis S. Hyacinthi Confessoris, XVI Augusti. Num. XXIV Pars spinæ dorsi & mentum S. Rochi Confessoris, XVI Augusti. Num. XXV Bina ossa S. Bartholomæi Apostoli, XXIV Augusti. Num. XXVI Pars ossis & una costarum Moyfis Eremitæ & Martyris, XXVII Augusti. Num. XXVII Trinæ partes cranii S. Ægidii Abbatis, I Septembris. Num. XXVIII Pars cranii S. Theclæ Virginis & Martyris, XXIII Septembris. Num. XXIX Pars ossis & bina costarum S. Placidi Martyris, V Octobris. Num. XXX Trinæ partes ossium S. Pelagiæ peccatricis, VIII Octobris. Num. XXXI Pars ossium & bina partes menti S. Cecilie Virginis & Martyris, XXV Novembris. Num. XXXII Pars ossis & costæ S. Barbaræ Virginis & Martyris IV Decembris. Num. XXXIII Os & pars spinæ dorsi S. Iosaphat Principis & Confessoris, XXVII Novembris. Num. XXXIV Pars ossis & bina costæ S. Catharinæ Virginis & Martyris, XXV Novebris. Num. XXXV Totum mentum cum tribus dentibus & osse S. Augustini Episcopi & Apostoli Angliæ. Et quandoquidem enumeratæ jam Reliquiæ, ex præviis authenticis omnique fide dignis testimoniis a binis succedentibus Braccarensis & Olyssiponenfis Archiepiscopis, nec non a modernò Conimbricensi Episcopo fuerunt visitatæ, approbatæ, pro veteris & genuinis habitæ, nec non auctoritate Aposto-

data filio E-
manneli.

Aprilis Tomus I.

lica sive vicaria Christi fidelium venerationi fuerint expositæ, uti & huc usque constat approbatas & expositas fuisse: præscriptas nominatorum Sanctorum ac Sanctarum Reliquias, caritatis ordine nulli potiori iure inter vivos relinquendas censuimus, quam dilectissimo nobis filio Principi Don Emânoel de Portugal, tunc eadem gratiosè conferimus. Et in robur donationis huius ac firmitatem perpetuam, eas omnes & singulas minori nostro sigillo in pergamento (cui & rominis inscripta sunt) muniti, ac filo albo nigroque interstruato prædicto pergamento inviolabiliter applicari, & in cera sigilli imprimi & implicari volumus, ut omnibus hæc visuris constet eas genuinas ac veras esse, nullique fraudi ac suspitioni obnoxias, quin imò Christi fidelium veneratione dignissimas.

29. *Mortuo infelici patre, filios elemosior in Belgio fortuna excepit, sub naturalis sui Regis dominium; quorum major vultu & iam dictarum Reliquiarum possessor, easdem Antverpiæ collocavit, sub hac attestacione.* Don Emânoel Princeps de Portugal &c. præsentium tenore notam fatimus & certificamus, quod singularem benevolentiam experti fuerimus D. Christophori Butkens, Prælati S. Salvatoris Antverpiæ, maxime ex eo quod ex commendatione serenissimæ suæ Celsitudinis Isabellæ Ducessæ Brabanticæ &c. in suo monasterio susceperit, dilectum nobis fratrem Dionysium de Portugal, Vallis bonæ Cisterciensis Ordinis Religiosum Presbyterum, etiamnum in S. Salvatoris habitantem ac religiosè conversantem. Quo actu susceptionis dictæ suæ serenissimæ Celsitudinis, nobis, nostræque familiæ beneficium præstitit nunquam oblivioni tradendum. Nos ne ingrati reputemur, sed præfate benevolentie correspondere volentes, gratiosè conferimus & in perpetuum donamus præfato R. D. Præfato ejusque S. Salvatoris Ecclesie, custulam continentem Reliquias omnes & singulas, à piissimo patre nostro gloriosæ memoriæ Antonio nobis relictas. quas jurata fide attestamus esse genuinas ac veras. . . . die XVIII Maij MDCXXXIII, die postero postquam Magistratum Antverpientem, ex commissione suæ Celsitudinis, renovavimus. Sic actum in dicto S. Salvatoris monasterio, in aula ad hortum, in præsentia D. Ferdinandi de Boisshot Cancellarii Brabanticæ, Comitissæ d'Erps, Baronis de Saventhem, Toparchæ de Quarebbe & Rosseghem, & Habitibus Ordinis S. Iacobi. Item in præsentia D. Mag. Jeannis de Witte, in Curia Brabanticæ secretarii, & novorum Consulium Joannis de Bejar & Caroli de Sancta-Crux Equitum; quatuor testium omni fide dignissimorum.

E
ab hoc an-
1633. datis
Prælato S.
Salvatoris.

30. *Tradita cum su etiam Bulla fuit Ioannis Mirei Episcopi Antverpiensis easdem Reliquias approbantis, exponi in sua diocesi permittentis, & xl dierum Indulgentiæ largientis cuicumque in aliqua annuarum festivitatum ipsa visitaturo; postquam vidisset desuper tres tum Archiepiscoporum tum Episcoporum Portugalensium approbationes: quæ Bulla signata erat Antverpia anno MDCX, v die Maij. Tradita est etiam attestatio alia, qua Ioannis Alvarez de Luzana, Portugalensis seu civitatis Portus Episcopus, & quondam in sacello regio regni Portugallicæ inque ipsa civitate Olyssiponenfis P. repositus Generalis, anno MDCXXVII, d. XVII Januarij, Bruxellis in aula dicti Principis Emanuelis, quiddam circa Reliquias Beata Elisabetha declarat, eas scilicet esse non Lusitanicæ Regina, sed Hungaricæ Principisse: idque ex sepe visis & lectis instrumentis Edwardi Cardinalis eas donantis, & Henrici ibidem Cardinalis eas approbantis. Quo declarato, superaddimus*

cum appro-
batione Episcopi Ant-
verpiensis.

& Episcopi
Portugalens.
declaracione.

K

idem

AUCTORE
D. P.

de singulo-
rum cultu,

et ejusdem
cultus com-
munitatem.

idem Ioannes Alvarez de Luzana, quod nos, dum in Præpositura sacelli regii degebamus, dictas veras Reliquias sæpe Regi, Reginae, eorumque filiis, aliisque proceribus aulae, nec non millenis Christi fidelibus pro veneratione exosculandas præbuerimus. Insuper affirmamus, nos cum Sacellanis regni eorumque Vicariis, ex specialibus indultis Pontificiis, etiam post Tridentinum à Congregatione sacrorum Rituum obtentis & à Sede Apostolica approbatis, annum singulorum Sanctorum ac Sanctarum festum semper coluisse, ac solenni divino officio choraliter celebrasse, summumque sacrum decantasse de dictis xxxv Sanctis in proprio seu in communi, quousque dictus sacrarum Reliquiarum thesaurus in sacello regio extitit.

31 Pergit deinde declarare qua festa Officium ritus Duplicis, quæ semiduplicis aut etiam simplicis cum tribus solum Lectionibus peragendum habuerint. Et primi quidem ordinis festa sex designat; secundi novem, in quibus festa S. Ludgardis Virginis ac Margaritæ de Cortona, cujus corpus in Etruria colitur & Vita à nobis edita est ad xxii Februarii cum titulo Beatæ: tertii denique ordinis reliqua, tum aliorum xiv Sanctorum ac Sanctarum, tum S. Cuneræ Virginis & Martyris, S. Gertrudis ab Oosten (ipsa enim est cujus vitam dedimus, quæque superius perperam cognominabatur ab Austria) S. Julianæ, S. Christinæ dictæ Mirabilis, Virginum; S. Mariae Ægyptiacæ ac S. Pelagiæ, quæ peccatrices appellantur. Circa quæ notandum occurrit, Reliquias Sanctarum, præcipue Belgicarum, quas nominavimus, videri ex Belgio in Italiam traductas, à Margareta Austriaca, Caroli v filia, & matre Alexandri Farnesii, postea Parmensis Principis atque apud Belgas famosissimi Ducis, Octavio Farnesio nupta anno MDLIV. Alexandrum deinde eisdem cum filio Eduardo, qui Romam sub institutione Alexandri Cardinalis Farnesii educandus dirigebatur, eodem transmisisse circa annum MDLXX. Vnde cum auxilio aliarum Roma conquisitarum Reliquiarum, porro in Lusitaniam sine transportata, respectu Ioannæ Reginae, filia Caroli v & Ioanni iv nupta; occasione nepotis, Roma apud Henricum Cardinalem prædictum commorantis usa, ad domesticum suum oratorium notabili accessione locupletandum. Notandum quoque ipsum Eduardum (qui cum Antonius male usurpato regno cedere debuit, annum fortassis agebat ætatis xi, nec nisi post annos undecim factus est Cardinalis) eo titulo appellari, quo tunc insigniebatur cum data sunt diplomata, non quo Reliquia Roma sunt missa. Imo vehementer metuimus, considerata Eduardi ætate, ne Antonii se pro Rege gerentis Secretarius Petrus de Cuzca, quemadmodum convictus est quadam calami precipitantia scripsisse nomen Elisabethæ Reginae, pro nomine Elisabethæ Hungaricæ; sic etiam lapsus sit in nomine Cardinalis Farnesii; atque ei pro Alexandro (qui usque ad annum MDLXXXIX superfluis, maximi nominis auctoritatisque Prælati, tum fere septuagenarius) obrepserit illius pronepos Eduardus, puer admodum cum mittebantur Reliquia in Lusitaniam, tunc vero cum diplomata scribebantur solus ex familia Farnesia Purpuratus.

32 Porro ad S. Salvatoris Antverpiense monasterium sic perlata Reliquia Sanctorum quos diximus triginta quinque (quibus trigessimus sextus accedit corpus S. Hæbrandi Abbatis, quod xxx Iulii colendum proponitur) privatim fuerunt habita per annos complures, usque dum ejusdem monasterii dignissimus Abbas hoc titulo primus, Reverendissimus Dominus Franciscus Diericx, solennem earum Translationem faciendam, & piam utriusque sexus Confraternitatem sub invocatione Sanctorum Benedicti Abbatis, Mauri & Placidi discipu-

lorum ejus, & Lutgardis Virginis Cisterciensis, & aliorum Sanctorum quorum Reliquiæ (ut pie creditur) in dicta ecclesia conservantur, erigendam auctoritate Apostolica curavit: hanc quidem anno MDCLXXI approbante Illustriss. ac Reverendiss. Domino Ambrosio Capello Episcopo Antverpiensi, qui ipsas Reliquias sigillatim in novarum capsas incluserat xxiv Octobris à se de novo visitatas recognitas & approbatas: istam vero sequenti anno MDCLXXII die vii Augusti, ornatissimam splendidissimamque, ducense aut comitante universo Clero seculari ac Religioso ipsiusque urbis Magistratu. Non fuit à multis annis Antverpia, qua urbs in sacris processionibus adornandis singulari excellere solet magnificentia, pompa ulla angustior spectabiliorque quam illa; in qua sacra Reliquia, in suis singula ferulis sub novem labaris, & cum eisdem curribus triumphalibus; circumgestabantur a totidem Ordinum Religiosorum viri primariis, addita cuilibet inscriptione chronica, Translationis annum & Sancti cujusque conditionem signante. Inter quas sub secundo Sanctorum Sanctarumque Pœnitentium vexillo, à Patribus Capucinis associatis, deferrebantur ejus Diva ossa, cujus causa hac deducta sunt, quæque hoc lemma demotabatur, Maria LVXVIIÆ Castra Deferens.

33 Lemmati explicando servire potest synopsis Vita, in Memoria Basilii Imperatoris sic expressa: Sancta Mater nostra Maria, meretrix primum fuit, multas adolescentium animas perdens per libidinofam commixtionem, atque eam vitam per annos septemdecim in Ægypto continuans. Abeuntibus autem quibusdam in Ierusalem ad Crucem sanctam venerandam, abiit & ipsa: sed ab Angelo prohibita templum ingredi, & Sacrum lignum adorare, contristata est; & promittens Deo famulari, obtinuit introitum. Tunc jubente Deipara Jordanem transit, decertavitque in solitudine per annos quadraginta septem, nullum hominem videns. Sed Deus volens ipsam manifestare, ordinavit ut S. Zosimas ingrederetur eremum, qui narrationem ejus de se audivit, & ipsam (quando Jordanem quoque transit super aquas ambulans) denuo revertentem excepit, & postea reperit, unaque nomen inscriptum testæ; ac denique adiutorio leonis usus, sepelivit.

§. V Scriptores de laudibus S. Mariæ: templa, cœnobîa, altaria ei erecta.

34 Extant S. Mariae Acta in compluribus codicibus Græcæ MSS. Romanos codices enumeravimus supra: alios ex Laurentiana Bibliotheca Florentia, & Ambrosiana Mediolani licuisset notare, si Vitarum passim occurrentium indicem, & quoties in unamquamque incidimus bibliothecas lustrando, libuisset sigillatim scribere. Illa jam olim habebamus ex MS. Mediceo Regis Franciæ, & Monachienfi Ducis Bavaria desumpta: ex quibus nunc Latina damus. Græca quadam, ex vulgari errore, Sophronii Hierosolymorum Episcopi nomen præferunt. Dubitavimus aliquando an errori nomen dedisset Sophronius Hieronymo familiaris, ab eoque in libro de Scripturis ecclesiasticis laudatus cap. 134, tum de lucubrationibus alii, tum de quibusdam ipsius Hieronymi opusculis, scilicet libello de Virginitate ad Eustochium & Vita Hilariensis monachi, in Græcum sermonem elegantissime translatus. Sed hic, quamvis eodem quo Maria tempore vixerit, non tamen tamdiu vixisse potuit, ut ipsi ejus repertori Zosima supervixerit; & quidem ad annos viginti aut triginta, quos requiri ostendimus; hi enim nos deducere fere ad annum vulgari Æra CCCCLXXX. Hieronymus autem librum illum suum de Scripturis, ut fatetur ipse, composuit Theodosii Principis anno xiv, Christi CCCXCII. Igitur vel inveniendus alius Sophronius est seculo uno posterior, vel desperandum de nomine auctoris etiam per conjecturam assequendo. Promptior est

D
et an. 1678
solenni
translatione
honorantur.

elogium in
Memoria.

E

Harum Reliquiarum aliqua ex Belgio primum accepit.

C
et forte non ab Eduardo sed Alexandro Cardine in Lusitaniam missa.

tandem an. 1671 instituta Confraternitate.

Acta Græcæ.

F

an a vni-
siori aliquo
Sophronio
scripta?

sonje.

conjectura de eo qui ad scribendum impulit, qui indicatur num. 41, fuisse scilicet vel Hierosolymitanum Patriarcham, vel ipsum in quo Zofimas obiit cœnobii Hegumenum.

35 Qui primus Latina ex Græcis fecit & utro idioma te ea legerentur tempore Dynamis non liquet: putamus tamen factam esse Latinam simul ac Reliquia Romam allata sunt. Nam inter codices S. Maximini prope Treviros, paryulus unus superest, tanta antiquitatis, ut octingentorum annorum aetatem excedere videatur: in hoc autem alioque ex eodem fonte descriptis stylus haud paulo simplicior est quam in recentioribus pluribus. Recentiorum codicum aliqui præferunt Epistolam Pauli Diaconi offerentis iterum gloriosissimo ac præstantissimo Regi Carolo libellum conversionis Mariæ Ægyptiacæ, cum tomulo de cuiusdam Vice-domini pœnitentia: Theophilus hic fuit, velatus IV Februarii. Alii, in quibus MS. Audomarense, omissa epistola, sic prænotantur: Paulus, Venerabilis ac Deo dignus Diaconus sanctæ ac gloriosæ Neapolis Ecclesiæ, de Græco transtulit in Latinum, qualiter sua pœnitendo peccata in eremo, Maria Ægyptiaca cursum explerit vitæ. Franciscus Hubertus Societatis nostræ sacerdos Losbaringus, cum ejus gentis militia in Belgium adductus, ut erat Græce lingua peritissimus, nonnullas nobis sanctorum vitas Latine verterat, interque eas hanc S. Maria: sed laborem ejus vorax flamma consumpsit: ergo novam ipsimet versionem adornavimus, quia in antiquis, qua passim extant, displicent aliqua.

Latinerod. dita à Paul. lo Diat.

metrica ab Hildeberto Ep. Cenomanensi.

36 Sæculi seculo post Paulum Diaconum floruit Hildebertus, anno M XC VII Cenomanensis Episcopus, & M CXXV Archiepiscopus Turonensis constitutus, defunctus MCCXXXII, Versificator egregius, ut eum appellat Ordericus lib. 4 Hist. Eccles. à cujus eleganti calamo dalimus die XXIX hujus ipsius mensis Vitam S. Hugonis Cluniacensis; & ut stylis utriusque specimen habeat lector, hic proferimus metricam Maria Ægyptiaca Vitam, cujus exemplar in cœnobii Dnensis MS. Codice bis versibus concluditur:

Sic metro Phariæ renovavit Acta Mariæ
Vir Hildebertus, apicum splendore refertus,
Lux Cenomanensis Patriæ, urbis laus Turonensis.
Cum Phariæ lætus potiatur pace quietus.
Hæc bene cõpuncta, Christo legitur bene juncta,
Quam comitante fera sepelit Zofimas in arca
Deserti calidi, macri & sub sidere cancri.

hæc parâ-
phrasis datur
ex MS.

Vsus est autem Hildebertus vel antiquiori versione & fideliori, si qua extabat, vel ipso Græco textu originali, uti colligimus ex die 1 Aprilis in sine notato, ubi Paulina versionis exemplaria omnia habent diem IX. Non est quidem animus ejusmodi metricæ Paraphrasibus, qua sepius offeruntur, augere hoc opus nostrum, quando ex illis nihil haberi potest ad historia lucem: hæc tamen vice indulgere visum est aliquid, eo quod fidem nostram obligaverit quodammodo Theophilus Raynaudus, de hac Sancta scribens, & à nobis jussit expectari hoc opusculum, Itaque licet Brugensis MS. egraphum, quod prælo paraveramus, Amstelodamensi perierit incendio; aliud sumpsimus ex alio nostro MS. Codice membranaceo sane insigni, quem ex Anglicanarum ecclesiarum desolatione sub Henrico VIII facta Belgio in vectum, primum ab Abrahamo Ortelio, & hoc moriente à nostro Andrea Schotto redemptum habemus nonnulla cõcordantia sentimentem, inter qua Odonis monachi Cantuariensis Homilia, & B. Anselmi Cantuariensis libellus de quatuordecim Beatitudinibus ejusdemque epistola tres, edere volentibus prompte communicanda.

Theophilus
Raynaudus
opus de San-
ta.

37 Porro quem supra nominavi Theophilus Raynaudus, de Maria peccante ac pœnitente præ ceteris copiosissime scripsit, ad commodum utilitatemque concionatorum, aptans eisdem hunc Isaiæ locum, Sibilabit Dominus muscæ, quæ est in extremo fluminum Ægypti; & veniet & requiescet in torrentibus vallium, & in cavernis petrarum, & in omnibus frutetis, & in universis foraminibus:

bus: cui tractatus, per dissertationes unam & viginti deducto, alterum haud minus utilem & equè prolixum subiunxit, hoc titulo, Pœnitentia turpitudinum sordes extergens, ubi dissertatione 1 & 2, ad monstrandam lapsarum curabilitatem; colliguntur exempla mulierum, è meretricii aut carnalium turpitudinum cœno sibilante Domino extractarum. Inveniri ea & legi poterunt tomo 9 operum, hic ex prioris tractatus dissertat. 20 addam qua plura ipse de scriptoribus S. Mariæ laudatoribus suggerit, & qua dissertatione præcedenti tradit de peculiari ejusdem cultu in plerisque oris Christianis. De primis sic loquitur.

38 Aliam plenam & satis exultam rerum B. Mariæ Ægyptiacæ descriptionem metricam, tribus libris distinctam, edidit annis superioribus Joannes Baptista Laurus, & pius & cultus Poëta. Brevium de eadem Sancta scriptio abunde est, Gabriel Flamma historicam de ejus vita narrationem, laudum dissertam, edidit; ut & Petrus Ribadineira, in Auctario ad Flores Sanctorum; nec non Franciscus Harzus, & Lipelous Carthusianus, & quotquot contractas dedere Sanctorum Vitas. Franciscus etiam Bonaldus, non Bonadus, Xantonensis, lib. 3 Carminum, Monodia 29, brevem huic sanctæ Pœnitenti panxit Poësim; pro eo tempore non inconcinnam. Franciscus quoque Remondus in Carminibus, atque in Inscriptionibus Ursus, & in Hieromenia sua Gualfreduccius, sanctam hanc Pœnitentem breviter laudarunt. Quæ homo Dei Bernardus Colnagus, sui ævi thaumaturgus, in S. Mariam Ægyptiacam religiosissimus, de Sancta hac pro concione sæpe dixit, an scriptis commiserit, me lateat. Consulto præteritum volui Ecbanum Hessum sectarium, tamen in Heroidum epistolis agit de Maria Ægyptiaca (si auctoris personam demas) non illaudate. Furfures item inepti scriptoris, nec suismet Carmelitis parum probati Alegræi, quibus hanc Sanctam inspersit, ut Castites domesticos per eam faceret auctiores, alteri in ærniculo committo.

scriptoris
alii de ead
dem.

39 De templo porro idem Raynaudus hæc habet: Templum sanctæ huic Pœnitenti erecta, varia visuntur. Hierosolymitanam ædiculam sacram, sive sacellum B. Mariæ Ægyptiacæ, structum eo loco, in quo respuit, memorat Adrichomius in sua Jerusalem. Sed hoc non fuit nisi sacellum, ad tantæ rei monumentum perpetuum. Sunt vero alibi pleraque vere ac proprie templa. Romanum non est admodum antiquum sub hoc titulo: nam primo erat templum Jovis ac Solis, quod anno DCCCLXXXI B. Mariæ Virgini est consecratum: stetitque ea appellatio, donec à Pio V ipsum attributum est Armenis; & tunc titulus S. Mariæ Deiparæ in titulum S. Mariæ Ægyptiacæ est commutatus. De eo quod Cremona fuit templo, jam diximus. Camberii Allohrogum est per-elegans basilica & cœnobium Patrum S. Francisci de observantia, sub titulo S. Mariæ Ægyptiacæ; cujus prima principia Stephano Roseto, Curie-rationum Præposito, debentur. Is enim anno MCCCLXII ad Camberium, ex affectu erga hanc sanctam Pœnitentem, templum illi cum continenti ædificio construxit; eaque sexto post anno tradidit Patribus S. Francisci Regularis observantia; Miani degentibus. Colonie, ut scribit Erhardus Vinheim, in Sacrario Coloniensi, ædes sacra LXXI D. Mariæ Ægyptiacæ nuncupatione exornatur: sicut etiam Viterbi, Cardinalis Musi liberalitate templum S. Mariæ Ægyptiacæ extructum est, & ex cœno emeritis mulieribus attributum. Avenione Cavarum, urbe Pontificia, templum est cum cœnobio in honorem B. Mariæ Ægyptiacæ extructum; opera præsertim viri clarissimi Pauli de Joannis, cujus ipse defessam

templa vi-
ria

& pœnitenti-
tium recep-
tacula sub
eiusdem
appellatione.

MS.
G. R.

defessam in hoc genere pietatem nulla satis assequatur oratio. Ejusmodi ædes sacræ in hujus Divæ honorem, curante eodem Paulo de Joannis, cum adjunctis emergentium è cœno receptaculis, excitatæ sunt in ple- risq; primariis Galliæ urbibus, magno & urbium pur- gamento & misellarum bono; & Divæ, tot sacrarum ædium nuncupatione apud mortales illustrioris, au- ctiore gloria.

altare vltra-
paci;

40 De altaribus particularibus, quin varia variis erecta sint locis, non dabimur; sed neminem invenimus, qui eorum inveni- rationem. Vnius ego anno MDCLXXII tabulam ve- stisam conspexi, magna cum voluptate, vltrajecti, à sacra- tum ædium expoliatione & imaginum abolitionis reservatam, translatamque in aulam capitularem Canonicorum S. Pe- tri apud eorundem Secretarium Catholicum; sub qua scripta erant variorum Sanctorum nomina, quorum invo- cationi sacrata olim ara fuerat: sed præ ceteris expressa cer- nebantur urrimque in valvis, velande tabula dicta additis, hinc S. Maria Magdalena, inde S. Maria Egyptia histo- ria. Pauci deinde abire menses cum civitas in Francorum potestatem venit, & Catholicis sacris reddita est ades ca- thedralis. Proximum est ut reliqua etiam tota urbe frequen- tissima ecclesia redeant ad antiquum cultum, quando spe- ramus fore, ut suo templo altarique reddatur præfata tabula, perpetuum monumentum antiqua pietatis majorum erga prænominata duo penitentia exempla.

B
cultum apud
Moschos præ-
cipuus,

41 Vidi eodem anno Amstelodami D. Laurentium Vander Heim, virum sacra ac profana litteratura, geo- graphica imprimè adeo studiosum, ut Blavianum Atlan- tem, plurimè tabulis; etiam calamo & colore expressis, adjectisque propria manu & ingenio descriptionibus amplifi- catum; ultra triginta tomos per se ipse produxerit, neque sumptus neque labori parcens. Inter ceteros vero, quos insu- per designatos habet, tomos, unus de sola Moscovia erit; pro quo iam nunc varia parata materia, præsertim figu- rati cujusdam Kalendaris, cujus apud Moschos usus est, tabula duodecim, aure & coloribus ornata. Has ego curiosius perlustrans, & ex subjectis cuiusque figura San- ctorum nominibus deprehendens, majori ex parte con- gruerè cum Græci Constantinopolitana Ecclesia festis (nam ab hac, dum adhuc Catholica & Romana unio- ni adhereret, fidem accipere Moschi) haud gravate suscepi earundem explicationem, ad eruditissimi atque humanissimi viri usum contendam; notavique Maria Egyptiaca festum genti illi, adeoque & Rusæniæ ce- teris, esse sollemnissimum. Etenim ad initium Aprilis non simpliciter conspiciebatur statunculus Beata, digitali inclusus vesella; atq; aliorum plerorumque Sanctorum: sed tota ejus ac Zosima historia, quadrifariam divisa expressaque, sic ut primis Sanctorum congressus, deinde se- cundus cum sacra communione, tum anima in calos subve- ctæ gloria, ac denique corporis sepultura distinctè videren- tur. Talis autem pictura palmare ipsius tabula, non maxima, occupabat spatium; quod raro in tabulis illis evenit, nec nisi in summa aliquibus festivitatibus no- tandis, qualis ibi alia nulla toto hoc mense.

ex eorum
Kalendario
figurato pro-
batum.

C

ACTA

Ex MS. Græco Regis Christianissimi
& altero Ducis Bavariæ collatis.

PROLOGUS.

Tob. 12.

Secretum Regis eclare bonum est, opera autem Dei prædicare gloriosum: ita Angelus dixit Tobiz post mirabilem illam oculorum excæcatorum illuminationem, easque ærumnas, quas sustinuit, & à quibus ereptus est propter suam pietatem. Etenim non servare arcantum Regis, res est noxia & pericu-

losa: Dei autem opera reticere, animam adducit in discrimen. Ego igitur silere divina reformidans, & respiciens sententiam prolatam in servum, qui accep- tum domini sui talentum in terra abdidit, & infran- ctuosum reliquit quod ad utilitatem datum erat; sa- cram narrationem, quæ ad meas usque pervenit au- res, non obvolvam silentio, Nemo vero cunctetur adhibere fidem, audita scribenti aut omnino fingere me existimet, rei magnitudine obstupescens. Absit à me sacrum sermonem, in quo nominandus Deus, interpolare mentiendo. Quod si quibus, parva & incarnati Verbi magnitudinem minus decencia cogi- tantibus, accidat fidem negare dicendis; eos ego cre- diderim contra rationem agere: si qui autem in hanc incidant scriptioem, & facti novitate consternati no- lint facile eam recipere, his quoque misericors Do- minus sit; quoniam etiam hi humanæ naturæ infir- mitatem considerantes, incredibilia æstimant quæ- cumque ultra captum humanum dicuntur. Nihilomi- nus, aggrediar narrationem, rem dicturus hac no- stra ætate factam, prout eam exposuit vir quidam, à puero doctus loqui & agere divina. Rursum autem neque hoc in argumentum diffidentiz adducant ali- qui, æstimantes accidere non posse ut hac nostra ætate ejusmodi fiat quidpiam: nam gratia Patris, per ge- nerationes in animas sanctas se transferens, amicos Dei & Prophetas constituit, uti Salomon docet. Tempus porro est sacram illam ordiri narrationem.

D
Fideliter
narrata

fide pari de-
scribere præ-
ponit auctor.

E
Sap. 7. 27

CAPUT I.

S. Zosima vita monastica, accessus ad Jordanem, inventa ab eo Maria.

2 Fuit in iis quæ per Palæstinam sunt monaste- riis, vir quidam lingua ac vita cultus, atque ab infantia monasticis moribus actionibusque innutri- tus, Zosimas nomine, ætate senex. Nemo autem ap- pellationi soli inhærens, sermonem mihi existimet esse de eo Zosima, qui circa doctrinam lapsus, mi- nus recte sapuit: alius enim hic, & ille alius, multum- que differunt inter se, quamvis nomenclaturam am- bo eandem sortiti. Iste Zosimas orthodoxus fuit, qui in uno monasteriorum antiquorum ab initio conversatus, per omne exercitationis genus proba- tus, & ad omnem virtutem congruenter institutus, totum quidem ordinem in ejusmodi palestra solitum servari custodivit, multa vero & sponte adiecit, vo- lens carnem spiritui subicere. Quod ita ei successit, ut, propter multam rerum spiritualium experientiam, sæpius ex vicinis aut etiam remotioribus mona- steriis ad eum confluerent plures, ipsius doctrina ad perfectionem informandi. Cum autem tantam ani- marum tractandarum peritiam affecturus esset senex, numquam remissus egit in meditatione eloquiorum divinorum; sed insistebat eisdem, seu decumberet strato, sive assurgeret; vel quidpiam manibus opera- retur, aut etiam cibum, quando hunc sumere con- veniebat, susciperet. Si vero scire cupis quis illi ci- bus saperet, is utique qui numquam consumebatur & numquam ei deerat, psallere incessanter & sacras Scripturas animo ruminare. Quin etiam dicunt aliqui, divinis sæpe dignatum visionibus, mente ipsius cæ- litus illuminata: quemadmodum enim dicit Domi- nus, semper vigilanti spiritus oculo divinæ illustra- tionis species contemplabuntur, quicumque car- nem suam expurgarint, & viventes sobrie, ejus quod ipsos manet boni arrhas exinde percipient.

Post egros-
is virum
professum.

F

et vixit ri-
gorem lan-
dabilem.

3 Dicebat autem ipse de se Zosimas, quod ab ulnis, ut sic loquar, paternis in monasterium istud datus,

A
*semitis de
 vana glo-
 ria Zosimas*

actus, per annos quinquaginta tres in monastico cursu perseveravit: postea vero vexari, ut inquiebat, coepit cogitationibus quibusdam, quasi jam esset perfectus in omnibus, nec alienae instructionis ullatenus indigens. Sic enim, ut dixit secum ipse diserebat; Putasne in terra est monachus, qui prodesse mihi possit, meque docere aliquod exercitationis genus novum, quod necdum novi & ipso opere non sum expertus? aut erit in eremo philosophantium quispiam, qui me vel cognitione vel actione praecedat? Haec cogitante senex, supervenit quidam, & dixit ei: O Zosima, bene tu quidem, & quomodo homini est possibile certavisti, bene monasticum percurristi stadium: verum inter homines nemo est qui perfectam se possit dicere: sed plus quam assecutus est ei superest consequendum, quamvis nos id ignoremus. Ut igitur scias ipse, quam multae sint viae vitae quae ad salutem ducant; egredere de terra tua & de cognatione tua; & de domo patris tui, quemadmodum venerabilis Patriarcha Abraham; & veni in monasterium quod situm est prope Jordanem fluvium.

invenit in
 ad Jordanem:

B

ibique re-
 cepit,

¶ 4 His auditis, exurgens continuo senex & mandato obediens, exiit e monasterio, in quo ab adolescentia manserat; veniensque ad Jordanem inter flumina sanctissimum, ab eo qui se vocarat deducitur ad monasterium; in quo esse eum volebat Dominus. Tum manu pulsans ostium, primo in eum incidit monachum cui forium cura demandata erat: hic vero ad Hegumenum duxit; & Hegumenus suscipiens eum, vidensque habitu vultuque modesto inclinantem sese, ut monachi solent, atque ut pro se oraret postulantiem; interrogavit & dixit; Unde nobis ades, Frater? aut cuius rei gratia ad nostram venisti humilitatem? Cui Zosimas, unde, inquit adsum, nihil opus est dicere; veni autem profectus spiritualis gratia: audivi enim de vobis gloriosa & laude digna, quae possint animam ad intimam Christi Dei nostri familiaritatem adducere. Respondit Hegumenus, Deus, qui solus noscit humanam infirmitatem, ipse te, Frater; ac nos docebit divinam suam voluntatem; & ad faciendam quae convenit diriget. Neque enim homo hominem juvare potest; nisi unusquisque sibi ipsi attendat continue, & mente casta quod justum est operetur, Deum habens arbitrum & susceptorem actionum suarum. Ast quia caritas Dei, ut dicis, impulit te venire, ad nos humiles senes visitandos; mane nobiscum, siquidem ideo advenisti; & nos omnes per gratiam spiritus enutriet bonus ille Pastor, qui dedit animam suam pro nostra redemptione, & oves proprias vocat nominatim. Talia loquente Hegumeno rursus Zosimas inclinavit se ac benedici petiit; atque respondens, Amen, in illo monasterio mansit.

invenit mo-
 nachos per-
 fectissime
 viventes,

¶ 5 Hic ille senex vidit, & actione & contemplatione eximios, servire Deo: erat enim iis psalmodia indefessa ac statio pernox: quibus in manibus semper operis aliquid, in ore vero Psalmus erat. Nullus inter eos otiosus sermo: nulla sollicitudo temporalium; redditus vero annue numerandi, & curae secularibus negotiis conjunctae, apud eos nec nominabantur quidem. Unum autem idemque omnium erat studium, ut quisque ipsorum mortuus esset corpori, quasi mundo & omnibus quae in mundo sunt simul ac semel defunctus. Esca illis indeficiens erant divina eloquia: corpori vero indulgebantur necessaria dumtaxat, panis & aqua; eo quod singuli maximo erga Deum amore flagrant. Haec conspiciens, uti retulit, Zosimas aedificabatur plurimum, ad anteriora semper extendens se & cursum suum accelerans, utpote socios partus, qui essent in vinea Domini operarii optimi.

6 Diebus porro elapsis plusculis, advit tempus quo sacrum jejunium peragi solet a Christianis, praeparantibus sese ad divinae Passionis ac Resurrectionis venerandae solennia: Janua autem monasterii, nunquam resecrata sed clausa semper; commoditatem praebat monachis exercitationis ab interpellationibus liberae; neque enim recludi solebat nisi monachorum aliquis necessaria de causa emitti deberet; & locus omnino desertus, plerisque etiam vicinis monachis non tantum inaccessus sed etiam ignotus erat: servabatur vero in monasterio regula quaedam, cujus gratia, ut ego quidem existimo, Zosimam illuc adduxerat Deus. Quae vero illa & quomodo servabatur? Jam nunc dicam. Dominica die, quae primae post jejuniorum hebdomadae nomen tribuit, celebrabantur publice divina ex more mysteria, & communicabat unusquisque incruento ac vivifico sacrificio: tum modico reficiebatur cibo. Post hac collecti in oratorium, facta proluxa oratione & genuflexione multa, osculabantur sese invicem senes, & sigillatim provoluti ad Hegumeni pedes, veniam pocebant & benedictionem; quae illos ad certamen praemuniret in viamque deduceret.

EX MSS.
 G. R.
 D
 folios in-
 ito Qua-
 dragima

post commu-
 nes praes

E

monasterii
 egredi

in solitu-
 dine trans
 Jordanem
 agere

F

7 His peractis, aperiebatur monasterii janua, & consona voce decantabatur Psalmus, Dominus illuminatio mea & salus mea, quem timebo? Dominus protector vitae meae, a quo trepidabo? & reliqua. Et egrediebantur omnes, unum plerumque vel alterum ad custodiam monasterii relinquentes; non ut custodiret intus reposita (nec enim apud eos erat quod fures auferre possent) sed ne oratorium absque sacro ministerio relinqueretur. Unusquisque vero de annona sibi prospiciebat, ut volebat & poterat; & hic quidem ad corporis necessitatem modicum panem, iste fructus; dactylos alius; alter legumena aquis macerata efferebat; quidam vero nihil, praeter corpus suum eique superinjectam lacernam, sustentaturus se, cum cibum natura posceret, herbis in deserto nascentibus. Regula porro inter eos & lex inviolabilis erat: Nesciat alter de altero quem exercitationis rigorem modumve teneat. Nam transito Jordane ab invicem longe dividebantur, plenam sectantes solitudinem; ita ut nemo occurreret alteri: quod si quis alium vidisset eminens sibi adversum venire, continuo a recta declinabat via, atque in aliam sese partem convertebat, sibi vivens & Deo, cum jugi Psalmodia coque cibo qui ad manum erat.

8 Postquam hunc in modum omnes jejuniorum dies ipsis transissent, revertebantur ad monasterium Dominica praecedente Salvatoris nostri vivificam a mortuis Resurrectionem; cujus profectum cum Ramis Palmarum celebrare ecclesia instituit: revertebatur autem unusquisque, referens sui propositi fructum conscientiam propriam, sibi ipsi testantem quomodo esset operatus, & qualium laborum semina messuisset: nemo enim praesumebat omnino interrogare alterum, quomodo propositum sibi agonem absolvisset. Talis igitur erat monasterii regula, & sic perfecte complebatur: quia unusquisque eorum in deserto existens, sub agonotheta Deo contra se ipsum pugnabat, tanquam non quaerens placere hominibus, neque ad ostentationem jejunans: quae enim fiunt hominum causa, ex voluntate ipsius placendi, ea parum admodum facientem juvant, ipsique causa sunt magnae quandoque calamitatis.

Vique ad
 Dominicam
 Palmarum.

9 Ergo ex consueto monasterii usu, Zosimas quoque eodem tempore Jordanem trajicit, modicum ferens

EX MS. GR.

A
cum quibus
gressus
stiam Zosi-
mar,die 20 sui
focissus,dum sextam
vicitat,videt emi-
nus speciem
hominis,omnino à
se fugientem
sequitur.

C

ad usus necessarios commeatum, & ipsum quo erat indutus vestimentum. Ibi, juxta præscriptum regulæ, per eremum oberrans, pro naturæ exigentia definiebat horam sumendi cibi; noctu vero procumbebat humi modicum somnum capturus, ubicumque ipsum vesper deprehendisset. Mane facto, iterum accingebatur itineri, contente quidem semper ambulans, desiderium vero habens, ut postea retulit, penetrandi eremum interiorum, inveniendique in ea commorantem aliquem Patrem, qui ipsum ad id quo aspirabat posset perducere: & ambulabat festinanter, ac si contenderet cito pervenire ad illustre publicumque diversorium. Diebus autem viginti itinerando consumptis, cum sexta advenisset hora, tantisper repressit gressum, & versus orientem conversus consuetam persolvit orationem: consueverat enim certis diei temporibus intermittere ambulandi contentionem, & paululum requiescere à labore; atque nunc stando nunc genu flectendo orare ac psallere.

10 Dum autem orat, & oculos in cælum visu irretorto defigit, ecce in dextero latere ejus in quo Sextam persolvebat loci, veluti corporis humani simulacrum apparet. Et ipse quidem primum conturbatus suspicabatur diabolicum sibi offerri spectrum; tremoreque concussus, sanctæ Crucis signo signavit seipsum: jam enim ad finem pervenerat oratio. Dein convertens oculos, vidit revera aliquem contra meridiem ambulare: nudum autem erat quod videbatur, & cute nigrum tamquam ex ardore solis; crines vero habens in capite ad instar lanæ, eosque modicos, nec multum ultra collum defluentes. Tali spectaculo recreatus Zosimas, & vix præ gaudio sui compos, eo versus procurrere cœpit, quo etiam illud quod apparuerat festinabat. Ineffabili enim replebatur lætitia, ut qui toto tam multorum dierum spatio nulla vel hominis vel alterius cujuscumque animalis vestigia deprehenderat. Cupiebat igitur cognoscere, quis & unde esset qui videbatur, sperans quod magna quædam spectaturus & auditurus esset.

11 Verum persona illa, ut cognovit eminus Zosimam ad se venire, fugere cœpit, & versus interiorum eremum currere. Zosimas autem, tamquam sui oblitus senii, & nihili faciens laborem itineris, contendebat assequi fugientem. Et ipse quidem insequabatur, illa vero fugiebat: sed velocior erat Zosimæ cursus, ac paulatim eum propiorem fugienti statuebat. Mox autem ut exaudiri etiam vox loquentis potuit, clamare cœpit, & hujusmodi verba jactare cum lacrymis: Quid me fugis senem & peccatorem, serve Dei? Expecta me, quisquis es, per eum ipsum cujus amore eremum hanc habitas: expecta me infirmum atque indignum senem, per spem quam habes retributionis ex tanto labore consequendæ. Resiste, & tuam orationem ac benedictionem semper mihi impertire, per Deum, qui neminem à se repellit. Hæc cum lacrymis vociferante Zosima, pervenerunt ambo currentes ad locum quemdam, qui erat in modum alvei fluvialis excavatus; sed, ut mihi videretur, torrens ibi numquam ullus fluxit, eunquæ situm locus potius habuit à natura.

CAPUT II.

Maria cum Zosima, divinitus sibi noto loquens, eidem exponit vitæ suæ meretriciæ sordes.

12 Postquam ad jam dictum locum pervenit uterque, fugiens quidem descendit, & rursus in aliam ascendit partem; Zosimas autem defatigatus, neque amplius currere valens, stetit ex citimo loci torrenti-formis latere; addens lacrymis lacrymas, & sus-

piria suspiriis, ut ipsi appropians suos tandem planctus ex audiret. Tunc illud fugitivum corpus, hujusmodi emisit vocem: Abba Zosima, ignosce mihi, per Dominum; non possum converti, neque sic coram vultu tuo videnda adstare: mulier enim sum, verenda corporis discooperta gerens. Sed si omnino vis peccatrici femine petitionem unam indulgere, projice mihi pallium quo amiciris, ut muliebrem infirmitatem contegam, & conversa suscipiam benedictionem tuam. Tunc horror & quædam mentis alienatio Zosimam occupavit, sicut aiebat, audientem quod Zosimam se compelleret ex nomine. Cum enim acuti vir esset ingenii & divinarum rerum scientissimus, cognovit quod ex nomine se non compellasset illa; quem viderat numquam & de quo nec audiverat quidem, nisi spiritu prædita esset prophético.

13 Ut igitur intellexit quid juberet, statim involvens vetus & detritum quod gerebat pallium, versus illam projecit, seque obvertit. Ipsa vero accepto eo velavit partes corporis, quas præ ceteris obtegi conveniebat, conversaque ad Zosimam sic locuta est: Quid tibi in mentem venit, Zosima, quod tantopere cupias videre peccatricem mulierculam; Quid ex me scire aut discere volens, tantum laborem impiger suscepisti? At ille genu flectens, rogabat, ut sibi ex more benediceret: sed & ipsa idem postulabat, sese inclinans: & jacebant ambo, alter ab altero benedici volens, nec aliud utrimque audiebatur, quam, Benedic. Tandem cum longior mora fieret, ait mulier ad Zosimam: Abba Zosima, tibi competit ut benedicas, ac super me ores: te enim Presbyterii dignitas ornat, tu ex multo tempore ad sanctum adstas altare, & sæpius sacrificans divina obtulisti munera. Ad hæc etiam magis obstupuit Zosimas; & contremiscens senex, velut in agoniam perfundebatur sudore; suspiransque & verba singulis interruptens, spiritu interciso & palpitanti pectore, ait ad eam: Manifestum est, o mater spiritualis, vel ex moribus tuis, quod ad Deum ascenderis, majorique ex parte mundo mortua sis: patet etiam donum quod tibi divinitus obtigit, quia sic ex nomine compellas me, & Presbyterum esse asseris, quem numquam conspexisti. Quoniam igitur gratia, non ex dignitate, sed ex spiritualibus ornamentis dignoscitur, Benedic, obsecro propter Dominum, & ora pro me, tuæ suffragationis indigo.

14 Tunc instantiæ senili cedens mulier, Benedictus sit, inquit, Deus, qui hominum & animarum salutem curat. Zosima autem respondente, Amen; surrexerunt ambo de genibus, & ad senem prior sic inquit mulier. Cur, obsecro, ad me peccatricem venisti, o homo? quare voluisti videre mulierculam omni virtute nudam? Verum tamen quando huic adduxit sancti spiritus gratia, ut mihi aliquod ministerium exhibeas tempori congruum; dic, quomodo nunc agitur cum gente Christiana? quid Reges agunt? quomodo gubernatur Ecclesia? Zosimas ad hæc paucis respondit: Per tuas, o mater, sanctas preces, stabilem omnibus pacem indulxit Christus: sed obsecro ut hujus indigni senis deprecationem suscipiens, ores pro mundo universo atque pro me peccatore, ut solitudinis hujus tantæ non frustra fuerim emensus spatium. Ipsa vero reposuit: Hodie, Abba Zosima, oportebat te, qui Sacerdotio præcellis, ut dixi, pro me & pro omnibus orare, ad hoc enim ordinatus es: quia tamen iubemur obedire, libens faciam quod imperasti.

15 Hæc dicens ad Orientem convertit sese, oculosque in sublime attollens ac manus extendens, cœpit

D
Zosimam
ex nomine
compellens
Maria,pallio ejus
suam con-
tegit nudit-
tatem;

E

Et ab eo
benedicti
postulans
qui Presby-
ter esset.F
interro-
gansque de
statu Ec-
clesiæaque pro
eo iussa
orare.

eccepit orare movendo labia, sic tamen ut vox nulla distincte audiretur; unde neque Zosimas quidquam ex ejus oratione potuit intelligere: stabat autem, ut dixi trepidus, terramque intuens, & omnino nil loquens. Juravit autem, sermonis sui testem appellans Deum, quod animadvertens longius protrahi orationem, oculos aliquantum à terra sustulit, viditque ipsam orare in altum sublata, & in aere suspensam velut ad cubitum unum: quod cum vidit, majori correptus metu, multumque anxius, & omnino nihil proloqui audens, solum intra se dicebat identidem, Domine miserere. Sic autem in terra jacens, scandalizari cepit senex cogitando, ne forte spiritus esset atque orationem simularet. Conversa autem mulier excitavit Abbatem, dicens: Quid te conturbant, Abba, cogitationes tuæ, scandalizarum in me, quasi spiritus sim & orare me simulem? Certus esto, o homo, quia mulier peccatrix quidem sum, sacro tamen dignata baptismate: spiritus autem non sum, sed terra & cinis ac denique caro nihil spirituale cogitans. Atque hæc dicens signavit sibi ipsi signo Crucis frontem & oculos, labiaque & pectus, sic, inquit, Deus, o Abba Zosima, eruit nos à malo & ab insidiis ejus, quoniam multa est nobiscum virtus sua.

16 Talia audiens ac videns senex, projecit se in terram, ejusque pedes amplexus dixit: Adiuro te per Christum Deum nostrum, qui ex Virgine natus est, propter quem tantam amplexa es nuditatem, & propter quem carnem hanc sic extenuasti; nequid me celes famulum tuum: quæ, unde, quando, & quomodo eremum hanc inhabitasti? Nihil, inquam eorum quæ ad te pertinent mihi occultes, sed omnia enarres, ut Dei magnalia efficias manifesta: sapientia enim abscondita & occultus thesaurus, quæ utilitas utriusque? uti scriptum est. Dic mihi, per Deum obsecro, omnia; neque enim jactantiæ vel ostentationis causa dixeris, sed ut mihi satisfacias peccatori indigno: credo enim Deo, cui vivis & famularis, quod propterea in hanc eremum deductus sim, ut quæ circa te gesta sunt manifesta faceret Dominus. Non est autem in nostra potestate Dei judiciis adversari: nisi enim placitum Christo fuisset notum facere quomodo certaveris, non utique te cuiquam videndam præbuisset, neque mihi virtutem contulisset ad tantum iter emetendum, cui propositum erat nequaquam è cella mea egredi.

17 Hæc & alia plura dicente Zosima, elevans eum mulier, dixit ad ipsum: Erubescio, Abba mi, explicare tibi confusionem operum meorum: ignosce obsecro, propter Dominum. Verumtamen, quandoquidem corpus meum nudum vidisti, denudabo tibi & vitam meam, ut cognoscas quantæ turpitudinis & verecundiæ plena sit anima mea. Non enim, quemadmodum suspicaris, jactantiæ declinandæ causa renui tibi narrare de me, quæ fui diabolo vas electionis: sed quia scio, quod si incepero tibi ea exponere, fugies à me, quemadmodum quis fugeret à serpente, non sustinens auribus excipere quæ ego turpissima egi. Dicam nihilominus, nihil reticens, sed ante omnia deprecans, ne cesses orare pro me, ut inveniam misericordiam in die judicii. Senex autem incessanter lacrymante, exorsa est de se narrare mulier, sic loquens.

18 Ego, Frater, patriam habebam Ægyptum: viventibus autem parentibus meis, cum duodecim dumtaxat essem annorum, postposita eorum dilectione, veni Alexandriam. Quomodo autem ibi inprimis contaminaverim virginitatem meam, & quam insatiabili atque impotenti concubitus desiderio æstuaverim, verecundor vel cogitare, & ipsum nunc dicere pudor verat. Unum breviter fatebor, ut ar-

dorem libidinis meæ intelligas; quod decem circiter & septem annos vixi, publicæ luxuriæ (sic verbo venia) inceptivum; idque non muneris alicujus gratia (ita mihi testis veritas) sæpe enim volentes dare quidpiam recusavi suscipere. Hoc autem faciebam, ut quamplurimos ad me concurrere facerem, gratis ipsis præbendo sedecus meum. Non quia dives etiam ipsa (ne ideo censeas noluisse accipere) vivebam enim mendicato vel ut plurimum stuppam deducendo in fila; sed quia inexplebili cupiditate desiderabam volutari in coeno, & hæc mihi vita erat ac putabatur, naturam afficere omnimodâ contumelia.

19 Ita cum viverem, video æstivo quodam tempore turbam multam Ægyptiorum virorum ac Libyum concurrere ad mare; & interrogavi primo obvium mihi, quoniam festinarent homines isti sic currentes. Ille vero mihi respondit: Hierosolymam omnes contendunt, propter exaltationem sanctæ Crucis, quæ intra paucos dies de more celebrabitur. Ego autem ad illum: Num & me forsitan secum accipient, si voluero sequi? Si nulum, inquit, habes & viaticum, nemo est qui prohibeat. Tum ego: Vere, frater, neque nulum habeo, neque viaticum: abeo tamen & ego, conscendoque in unam conductarum navicularum, alent illi me, etiam si nolint: corpus enim habeo, hoc ipsis erit pro nullo, pro viatico mihi. Propterea autem, Abba mi, volebam ire, ut plures amatores (ignosce fatenti) haberem promptos ad libidinem meam. Dixi tibi, Abba Zosima, ne me cogeres eloqui confusionem meam: horresco enim, per Deum juro, & te & aërem inficere sermonibus meis.

20 Tunc Zosimas, lacrymis solum irrigans, ei respondit: Narra per Dominum, mater mea, narra porro, neque præcindas filium tam salutaris argumenti. Ipsa vero priorem sermonem prosequens, hæc adiunxit. Juvenis igitur ille, audita verborum meorum obscenitate, risit & abiit. Ego vero projiciens quam gestabam colum (hanc enim solebam ad tempus circumferre) procutro ad mare, quo ceteros videbam currere; & videns in littore stantes juvenes aliquot, decem numero aut etiam plures, corpore vegetos & motu agiles, atque ad id quod requirebam sufficientes (expectabant autem, ut mihi videbatur, navigationis socios alios; qui enim prævenerant jam navigia conscenderant) ego in medium eorum impudenter me inferens, Accipite, inquam, etiam me quocumque pergitis: nec enim vobis inutilis ero. Tum alia magis pudenda adjiciens, omnes ad risum movi. Ipsi vero videntes meam promptitudinem ad quidquid impudenter libuisset, accipientes me induxerunt in navigium, quod paratum habebant: & quoniam etiam ipsi habebant quod præstolabantur, continuo cepimus navigare.

21 Quæ vero deinceps secuta sunt, quomodo tibi possim narrare, o homo? Quæ lingua explicare, quis auditus valeat sustinere, quæ in navi atque per iter sunt acta, & ad quæ faciendâ miseros compulsi vel invitos? Nullum lasciviæ genus est tam insolitum tamque inauditum, cuius non fuerim infelicitibus magistra. Itaque obstupesco, Abba, quomodo sustinuerit mare luxuriam meam; & quomodo terra non aperuerit os suum, ut viventem me ad inferna dimitteret, factam in laqueum tot animarum. Sed Deus, ut arbitror, quærebat penitentiam meam; non enim vult mortem peccatoris, sed longanimiter sustinet, conversionem expectans. Talibus igitur intenti; studiis pervenimus Hierosolymam: cunctis autem diebus, quæ festivitatem præcessere, similibus aut etiam pejoribus occupa-

A
in sublimi
rapitur;Zosima cogi-
tationem
arguit;B
rogat a vi-
tam suam
explicare,

Reli 41, 17

Deo id vo-
lente,confessis,
presecra eam
fuisse tur-
pissimam.

C

Dudum
deserit
parvitas

EX MS. GR. bar: nec enim contenta juvenibus illis, quos per mare atque in itinere habueram mihi subservientes; pluribus quoque aliis abusa sum, cives & advenas in id ipsum conquirens.

CAPUT III.

Maria conversio & vita in eremo.

Hora exaltanda Crucis templum ingressura Maria,

22 **C**um vero sancta exaltata Crucis festivitas illuxit, ego quidem ut antea circuibam, venans adolescentum animas: videbam autem summo mane concurrere omnes ad ecclesiam: abique etiam ipsa, cum currentibus currens. Veni ergo cum illis ad Basilicæ atria, & in ipsa Exaltationis adoranda hora, impellebam, impellebarque violenter, contendens cum turba ingressum obtinere. Ita usque ad januam templi, in quo salutiferum lignum ostendebatur, appropinquabam misera, multo cum labore atque angustia: mox autem atque limen portæ attigeram, alii quidem absque impedimento ingressi sunt, me verò divina quædam virtus prohibuit, ingressu arcens. Rursum igitur impellor retro, meque in atrio solam invenio. Existimans autem id accidisse ex muliebri imbecillitate, rursus me permiscens aliis, luctabar ut poteram, cubitisque connitens memet ipsam impellebam. Sed laborabam frustra: rursus enim statim atque limen templi calcavi infelix, alios quidem excepit ecclesia nemine prohibente, me vero calamitosissimam suscipere recusabat: & tamquam si militaris turba ordinata ad hœ ibidem consisteret, ut ingressum præcluderet; sic me vis quædam subita repellebat, iterumque constituabat in atrio.

indignitatem suam agnoscat:

23 Hæc tertio ac quarto agens & patiens, ac denique fatigata, neque jam amplius valens trudere atque retrudi (defecerat enim virtus corporis præ violentia) tandem recedens discessi, & steti in angulo quodam atrii; atque ibi vix demum in cognitionem veni causæ, prohibentis me intueri vivificantem lignum. Perculit enim oculos cordis mei salutaris sermo, ostendens mihi quod actionum mearum turpitudine præcludebat ingressum. Cœpi igitur flere, & dolere, ac pectus tundere: suspiria autem ex intimo corde trahens ac lacrymans, video supra locum, in quo constiteram, positam imaginem sanctissimæ Deiparæ; atque in eam oculos indefinenter intendens, sic alloquor: Domina Virgo, quæ verbum Dei secundum carnem peperisti, scio quoniam neque rationi neque decori congruit, quod ego, usque adeo fordida, tuam semper virginis intemeratam imaginem aspiciam; tuam, inquam, quæ semper casta corpus & animam inquinatam mundissimamque servasti: quin potius æquum est ut puritas tua me impuram abominetur & oderit. Quandoquidem tamen Deus, quem genuisti, ideo, sicut audivi, homo factus est, ut vocet peccatores ad pœnitentiam; adjuva desolatam me & subsidio destitutam: jube etiam mihi indulgeri ingressum ad ecclesiam; neque privas me conspectu illius ligni, in quo confixus quoad carnem natus ex te Deus, proprium sanguinem dedit pro mea redemptione: jube mihi quoque, ô Domina aperiri ostium, ut divinam Crucem adorem; teque genito ex te Deo vadem susceptibilem offeram, quod carnem meam nunquam deinceps commodabo obscenæ, ut antea, commixtioni; sed mox ut Crucem filii tui videro, mundo & omnibus quæ in mundo sunt vale faciens, illuc ibo, quo tu ipsa, velut salutis meæ mediatrix, jusseris atque duxeris me.

C
coram imagine B. Virginis

emendationem pollicetur:

ingressum obtinet.

24 Talia loquens, & fidei ardore tamquam pignore quodam certior reddita gratiæ obtinendæ, atque in misericordia Deiparæ confisa, moveo me ab

eo loco in quo consistens orationem feceram: rursusque accedens introeuntibus me permiscui, neque amplius sensi qui me impelleret ac vicissim impelleretur, aut omnino prohiberet appropinquare portæ, per quam ingressus erat in templum. Hic vero horror & stupor me cœpit, totaque contremui: deinde attingens portam quæ hactenus mihi clausa fuerat, veluti si ea vis omnis quæ antea impediverat, nunc aditum laxavisset, citra laborem ingredior; atque in sanctum admissa locum, frui sum, salutari Crucis aspectu; vidique arcana Dei, & quam paratus sit suscipere pœnitentes. Itaque infelix ego in terram me prosternens, postquam sanctum illud pavimento adoravi, cursim, exivi festinans ad eam quæ meâ fuerat mediatrix: constitutaque in loco, in quo sponcionis meæ signatum erat chirographum, ac genu flectens ante Deiparam semper virginem, hujusmodi verbis usa sum.

25 Tu, ô domina clementissima, humanitatem tuam erga me monstrasti, tu non repudiasti orationem peccatricis indignæ. Vidi gloriam, cujus conspectu merito privamur impuri: sit igitur gloria Deo, qui per te suscipit peccantium pœnitentiam. Quid enim amplius cogitabo aut dicam peccatrix? Tempus est Domina ut fidei iustionis, quam interposuisti pro me, impleantur promissa. Nunc igitur, quo jubes, deduc me: nunc vel maxime fias mihi magistra salutis, manuducens me per viam pœnitentiæ. His dictis, audio vocem eminus clamantis: Si Jordanem transieris, optinam invenies requiem. Ego vero vocem istiusmodi audiens, mihi que persuadens eam propter me factam, exclamavi lacrymans, & Deiparæ dixi; Domina, Domina, ne derelinquas me. Itaque vociferans egredior ex atrio templi, festinaque pergebam.

26 Egredientem autem me conspiciens quispiam, tradidit mihi tres nummos dicens, Accipe hosce, Mater. Ego vero datos expendens, tres panes mihi cum ipsis emi, & eos in viaticum benedictionis accepi. Interrogavi deinde eum qui panes vendiderat, quæ aut ubi esset via ad Jordanem ducens: edoctaque portam civitatis, quæ in illas ducebat partes, egrediebar currens, & proficisci incipiebam lacrymans: interrogationi vero interrogationem jungens, totoque die ambulans (erat enim ut arbitror hora tertia quando Crucem conspexi) tandem inclinante ad occasum sole, appropinquavi ad templum Joannis Baptistæ, quod prope Jordanem situm est. Hic ego cum prius oravisset, descendi statim in Jordanem, faciemque ac manus sancta illa aqua rigavi: deinde in ipso Præcursoris templo suscepi intemerata atque vivifica mysteria, atque comedi mediam partem panis unius, & ex Jordane bibi, sicque me super terram posui nocte illa. Mane autem facto inveniens ibidem parvam scapham, transivi in ripam alteram; iterumque rogavi ducem meam, ut duceret me quo placuisset. Fui igitur in hac eremo, & ab illo tempore usque in hodiernum diem elongavi fugiens; & hic habito, expectans Deum meum, qui salvat conversos ad se à pusillanimitate spiritus & tempestate.

27 Dixit ad eam Zosimas: Quot vero anni sunt, ô Domina mea, ex quo in hac eremo habitas? Respondit mulier: Quadraginta septem anni, quantum existimo, sunt quod sancta civitate egressa fui. Et rursus Zosimas, Ecquid autem in cibum habuisti vel invenisti, ô Domina mea? Duos, inquit illa, & dimidium panem ferens Jordanem transivi, qui brevi arefacti induruerunt, & paulatim edendo absumpti sunt. Tunc Zosimas: Et sic absque difficultate transigisti tantum tot annorum spatium? neque tam subita mutatio quidquam te conturbavit? Rem, subjungit illa, nunc quæris, Abba Zosima, quam vel referre

in gratia Deiparæ actis

E

memoria Jordanem transiit,

tres panes assumit in viaticum:

F

coram membris sancta eremo inivit,

ibique vivit annis 47

EX MS. GR. D.

A referre horreo: si enim nunc in memoriam revocavero tam multa quæ sustinui pericula, tentationumque graviter me pulsantium: rationem voluero reddere, vereor ne rursus ad eosdem impingar scopulos. Nihilominus, reponit Zosimas, nihil dimittas, Domina, quod mihi non enunties: hoc enim te suppliciter omnino rogavi, ut absque involucre cuncta me doceas.

& Scripturas alias didicisti, Domina? Ipsa vero subrisit ad interrogationem istiusmodi, & ait ad senem: O homo, crede, quod à die qua Jordanem transii, nullius hominis vultum præter tuum hodie sum intuita: sed neque feram aut aliud quodpiam animal vidi, ex quo hanc solitudinem novi. Litteras igitur numquam didici: quinimo nec psallentem quemquam nec legentem audivi: sermo autem Dei vivus & efficax, ipse docet hominem scientiam. Atque ecce hic finem habes narrationis meæ: quod autem feci exordiens, nunc quoque adjuro te per incarnationem Verbi divini, ut pro me peccatrice Dominum exores. Hæc illa cum dixisset, & huc usque sermonem protraxisset, inclinavit sese benedictionem postulans. Senex vero rursus cum lacrymis exclamavit: Benedictus Deus qui facit magna & admiranda, gloriosa ac prædicanda, quorum non est numerus. Benedictus Deus, qui ostendit mihi quanta largiatur timentibus se. Vere non derelinquis quærentes te, Domine.

quorum primus est ut sit senia

implorata apud D. V.

B

post à Zosima ut audita clamaret

B

et sequenti anno adjerat sibi sacram Communionem

victoriam obtinet plenamque quietem

C

item tolerantiam a suis ac fratribus

et sic ab eo discedit.

28 Cui illa; Crede mihi, inquit, Abba Zosima, annos septemdecim tranlegi in hac eremo, luctans cum effrenatis cupiditatibus meis, veluti cum bestiis immansuetis. Si cibum aggrediebar sumere, desiderabam vini pocula, multum mihi amata: copioso enim vino utebar, cum viverem in seculo; hic vero neque aquam gustare licebat graviter æstuanti, atque sicut amplius tolerare non valenti. Subingrediebatur autem meretriciorum cantuum cupiditas adversa rationi, multum me conturbans, suadensque ut carerem quas didiceram diabolicas cantiones. Ego vero statim illacrymans, manuque pectus tundens, mihi ipsi revocabam memoriam promissorum, quæ sanxi ad eremum digrediens; & cogitatione referebam me ad imaginem Dei paræ susceptricis meæ, & quasi coram ea existens flebam, rogabamque ut liberaret me à tentationibus, miseram animam meam tantopere infestantibus. Postquam vero diu ploraveram & pectus pro viribus verberaram, vidi lumen indequaque me circumcingens, & exinde constans deinceps malicia mihi atque tranquillitas obtigit.

29 Cogitationes vero quæ rursus ad fornicationem impellebant me, quomodo tibi explicem, Abba? Ignis enim in meo infelicis corde accendebatur, totamque extirebat atque ad desiderium coitus pertrahebat. Ego vero statim atque ejusmodi tentatio offerebatur, prosternebar in terram, & lacrymis rigabam solum; ipsam vadem meam ad stare credens tamquam prævariatrici, ad violatæ sponsonis poenas exigendas; neque prius assurgebam de terra, in qua nonnumquam contigit totam diem ac noctem sic me jacere, donec suave illud lumen mihi circumfulgeret, & molestas mihi cogitationes dissiparet. Denique mentis meæ oculos indefinenter defigebam in eam quæ sponsonem pro me, petens opem in hujus eremi pelago periclitanti animæ. Et vero auxiliatricem habui ac poenitentiam susceptricem: atque ita spatium annorum decem ac septem tranlegi, mille periculis implicata. Ex illo autem tempore usque in hodiernum diem, in omnibus mihi adfuit protectrix mea, meque velut ad manum semper deduxit.

30 Dixit ei Zosimas: Numquid eguisti victu & vestitu? Ipsa vero respondit: Consumptis, quos ante dixi, panibus, annos septemdecim sustentavi me herbis & qualicumque edulio per deserta inveniendo: vestimentum autem, quod habebam Jordanem tranliens, consumptum attritumque est. Multam igitur ex frigore, multam etiam ex ardore æstivo molestiam sustinui, calore adusta, & frigore tremens atque constricta, adeo ut sæpe in terram corruens fere absque spiritu immobilis permanerem; unde multis quoque insidiis dæmonum & tentationibus perpetuis oppugnabar. Sed deinceps & usque nunc multiplex Dei virtus peccatricem animam meam & hoc vile corpusculum conservavit. Etenim cum solum recordor ex quantis malis me eruerit; cibum habeo non consumendum, spem, inquam, salutis consequendæ. Nutrior namque & contegor Dei verbo omnibus dominantis, quia non in solo pane vivit homo: & pro eo quod vestimentum non habent, induuntur petram quicquamque exuerant peccati indumentum.

31 Audiens autem Zosimas quod meminisset Biblicarum sententiarum ex Moyse & Job atque libro Psalmorum; dixit ad eam: An Psalmos quoque

32 Ipsa porro senem sustinens non permisit, ut sese ad benedictionem inclinare pergeret, sed ait ad eum: Adjuro te per Salvatorem Christum Deum nostrum, nequid horum omnium quæ audivisti mortalium alicui reveles, usque dum ab hac terra me abstulerit Dominus. Nunc vero vade in pace, quia rursus sequenti anno videbis me, & ego te, Dei gratia custoditum. Fac autem, propter Deum quod nunc tibi præcipio. Cum anno proximo Quadragesimale tempus advenerit, ne transeas Jordanem, sicut fieri solet in monasterio: Obstupuit Zosimas audiens quod de regula monasterii loqueretur, neque aliud dixit quam, Gloria Deo, magnas gratias indulgenti diligentibus se. Ipsa vero subjunxit: Expecta, Abba, ut dixi, in monasterio: neque enim, si volueris egredi, id tibi succedet: vespere autem in Cæna Domini accipe mihi sacrum vas vivifici Corporis & Sanguinis Christi, tantis mysteriis dignum, atque affer, manens omnino in ea Jordanis ripa, quæ terræ habitata est propior, donec adveniens suscipiam vitalia dona: ex quo enim illa suscepi in templo Præcursoris, prius quam Jordanem trajicerem, usque nunc carui participatione sanctificationis hujus, & nunc ipsam inexplebili amore concupisco; ideoque oro ne meam despicias petitionem: sed omnino mihi adferas salutifera atque divina mysteria, ea hora qua Dominus discipulos suos divini istius epuli fecit participes. Abbati vero Joanni, ejus in quo habitas monasterii Hegumeno, hæc dicito: Attende tibi ipsi & gregi tuo: quædam enim ibi aguntur quæ indigent correctione: verumtamen nolo ut hæc ei nunc dicas, sed quando Dominus te reducerit. Hæc elocuta, & seni dicens, Ora pro me, denuo cucurrit versus interiorum eremum. Zosimas vero genua flectens, & adorans solum in quo steterant vestigia pedum ejus, Deoque gloriam reddens ac gratias agens, cum gaudio spiritus & exultatione corporis reversus est, glorificavitque ac benedixit Christum Deum nostrum: & rursus solitudinem illam emetiens, venit ad monasterium, ea die quo ceteri monachi solebant reverti.

C A P U T I V.

Sacra Communio Mariae præbita, sepultura curata,

33 T Oto illo anno tacuit Zosimas, non audens quidquam eorum quæ viderat alicui enuntiare; penes se interim orabat Deum, ut iterum ei ostenderet vultum exoptatum: cruciabatur autem & affligebatur, cogitans quam longa esset anni perio-

et sententiam scripturam

EX M. GR.

A
Anno proxi-
mo Zosimas
exire impe-
ditus

periodus, totumque illum cupiebat esse unum so-
lum diem, si fieri poruisset. Cum vero initium Je-
juniorum referens Dominica adfuit, alii quidem sta-
tim post consuetam orationem psallentes exierunt,
ipsium vero febricitantem detinuit morbus & reman-
ere coëgit. Recordatus est ergo Zosimas quod sibi
dixerat Sancta, quia neque si volueris monasterio
egredi id tibi succedet: transactisque diebus paucis
resurgens a morbo, reliquum temporis in mona-
sterio peregit.

in cœna Do-
mini abis
ad Iorda-
nem,

34 Porro monachis iterum reversis, cum adve-
nisset mysticæ Cœnæ vespera, fecit quæ sibi fuerant
imperata; & accipiens parvum poculum intemerati
Corporis ac venerandi Sanguinis Christi Dei nostri,
sumpsit in canistro ficus & dactylos, modicæque fa-
bas aqua maceratas: abiens vero profunda jam ves-
pera sedit in ora Jordanis, expectans Sanctæ adven-
tum. Moram autem faciente muliere, non dormi-
tavit Zosimas, sed indefinenter prospiciebat eremum,
præstolans sicubi videret quod tantopere cupiebat.
Dixit autem intra se dum ita sederet: Num forte
indignitas mea aliqua ipsam venire prohibuit? aut
forte jam venit, meque non invento rursus abiit?
Hæc dicens flebat, & flens suspirabat, oculosque in
cælum attollens orabat Deum; Ne fraudes me, in-
quiens, Domine, ab iterato ejus aspectu, quam se-
mel à me conspici permisisti; neque revertar hinc
vacuus; mecum ferens opprobrium peccatorum
meorum. Talia oranti cum lacrymis, longe diversa
incidit cogitatio, dixitque intra se: Quid vero fiet si
venerit? neque enim cymba ad manum est: quomo-
do igitur Jordanem transibit, atque ad me indignum
accedet? Heu me miserum! heu infelicem! quis me
tam grandi bono privavit propter culpam meam?

super cuius
aquis ve-
nienti ad se
Maria

35 Ita secum ratiocinabatur senex; cum ecce ad-
venit sancta mulier, & trans Jordanem stetit unde
advenerat. Zosimas vero exsurrexit gaudens atque
exultans & glorificans Deum. Rursus autem affli-
gebat eum cogitatio quod non posset Jordanem
transire. Tum vidit eam venerando Crucis signacu-
lo Jordanem signare (nox enim ut in plenilunio il-
lustris erat, quemadmodum retulit) moxque ut
aquis signavit, ingredi, ac super easdem ambulare, &
venire ad se. Volentem autem inclinare se prohibuit,
clamans & super fluvium incedens; Quid agis, Ab-
ba? qui & Sacerdos es & divina portas mysteria.
Ipso vero verba ejus considerante, gradiens super
aquis, dixit seni: Benedic, Pater, Benedic. Qui
expavescens (stupor enim apprehenderat eum super
admirabili visione) respondit eidem: Vere fidelis
Deus est, qui promisit assimilandos Deo quantum
fas est qui seipsos perpurgassent. Gloria sit tibi,
Christe Deus noster, qui non amovisti orationem
meam neque misericordiam tuam à servo tuo. Glo-
ria sit tibi, Christe Deus noster, qui ostendisti mihi
per hanc famulam tuam, quanto intervallo distem à
perfectione. Hæc loquentem rogavit mulier san-
ctum fidei Symbolum, & Pater noster qui es in cælis,
inchoare: quo facto & sine orationi posito, juxta
consuetudinem osculum senis ori dedit: & sic divina
suscipiens mysteria, manusque in cælum sustollens
exclamavit, Nunc dimittis famulam tuam, Domine,
secundum verbum tuum in pace: quia viderunt ocu-
li mei salutare tuum.

C
sacram
Communio-
nem mini-
strat,

36 Tunc dixit seni: Ignosce, Pater, atque aliam
etiam petitionem meam imple. Abi nunc in mona-
sterium, Dei gratia te custodiente; proximo autem
anno veni; rursusque ad torrentem illum, ubi tibi
primum occurri, accede obsecro, propter Dominum:
ibi iterum me videbis, sicut Dominus voluerit. Ip-
se autem respondit ei, Utinam possem ex nunc se-
qui te & tuo conspectu semper frui! sed & tu peti-

Et cibos or-
dem offert:

tionem unam meam facito, atque ex his quæ detuli
modicam accipe refectionem: & hæc dicens ostendit
ei quem ferebat corbem. Ipsa vero summis digitis
fabas attingens, & tria grana inde auferens, proprio
admovit ori, dicens, sufficere gratiam. Spiritus ut sub-
stantiam animæ incorruptam conservet: rursusque
dixit seni: Ora, per Deum, ora pro me, & mea hu-
militatis recordare. Ipse autem pedes Sanctæ ample-
ctens, oransque ut pro Ecclesia & Imperio atque ip-
so se deprecaretur, dimisit eam, abiitque flens & sus-
pirans; neque enim ultra retinere incomprehen-
sibilem præiungebat. Ast illa rursus Jordanem sig-
nans, ascendit aquas: & sicut prius ambulans, ab eo
discessit. Senex vero reversus est, gaudio & timore
multo plenus, seque ipsam redarguens quod nomen
Sanctæ non curavisset discere: sed & hoc speravit se
posse anno futuro consequi.

jussus altero
anno venire
in eremum,

37 Transacto autem anni circulo iterum abiit in
eremum, omnia ex more faciens, & festinans ad spe-
ctaculum istud mirabile. Emetiens vero solitudinis
spatium, & signa quædam inveniens, quæsi loci in-
diciam facientia; circumspiciebat ad dexteram sini-
stramque, oculos quaquaversum volvens, instar ar-
dentissimi venatoris, sicubi forte dulcissimum animal
deprehenderet. Ast ubi nihil usquam moveri con-
spexit, cœpit iterum lacrymis seipsum perfundere, &
rursus elevando oculos atque orando dicere: O-
stende mihi, Domine, thesaurum tuum sacro-san-
ctum; quem in hac eremo abscondisti: ostende mi-
hi obsecro, Angelum incarnatum, cujus indignus
est mundus. Atque hæc dicens pervenit ad locum,
qui speciem alvei fluvialis habebat; & ex latere illi-
us quod orientem solem respicit, jacere vidit mor-
tuam Sanctam, manibus uti decebat compositis, vul-
tuque conversam ad Orientem. Qui continuo ac-
currens, pedes Beatæ lacrymis abluvit; nec enim
aliquod membrum aliud audebat attingere.

MORTUAM
JUVENIS,

E

28 Lacrymis igitur aliquamdiu fusis, & rei ac
tempori congruis recitatis Psalmis, sepulcralem fe-
cit deprecationem, atque intra se: Numquid cada-
ver Sanctæ sepelire conveniet? aut si fiat, displicebit
Beatæ? Hæc dicens, vidit ad caput ejus expressam
in terra scripturam, ita jubentem: Sepeli, Abba Zo-
sima, in hoc loco humilis Mariæ cadaver, pulveri
pulverem tradens, atque pro me Dominum jugiter
deprecans, quæ obii in hac ipsa nocte Dominicæ
Passionis, post susceptionem divini & mystici epuli.
Has igitur litteras perlucens senex, gavisus est quod
nomen Sanctæ didicisset: cognovit autem quod si-
mul atque divina mysteria juxta Jordanem sumpsit,
statim ad hunc locum reducta fuerit, in quo & de-
functa est; adeo ut quam viam Zosimas non sine
labore fuerat emensus viginti dierum spatio, intra
horam unam transierit Maria, & ad Dominum ilico
emigravit.

Et nomen
ejus arena
inscriptum.

F

39 Ergo Deum glorificans, & venerandum cor-
pus lacrymis suis rigans, Tempus est, inquit, humi-
lis Zosima, ut impleas quod tibi imperatur. Sed
quomodo foveam conficere poteris, nihil præ ma-
nibus ad id congruum habens? moxque prospiciens
vidit eminus breve lignum, eoque accepto cœpit
terram fodere. Verum hæc cum arida esset, ne-
quaquam obediebat laboranti seni: sed fatigabatur
ipse sudore circumfluens. Ex intimo autem corde
suspirans, & oculos elevans, vidit grandem leonem
adstare sancto cadaveri ejusque vestigia lambere.
Quo conspecto præ formidine contremuit, maxime
quia recordabatur dixisse Sanctam, quod numquam
conspexisset feram ullam: facto tamen Crucis signo,
credidit quod se indemnem servaret jacentis virtus.
Leo vero cœpit accedere ad senem ipsum, non tan-
tum motu salutans, sed ipsa etiam oblatione sui.

frustra labo-
rans in se-
pulchro esse
diendo

Dixit

Dixit itaque leoni Zosimas : Quandoquidem, o animal, Sancta voluit ut suum corpus sepeliretur, ego autem senex nequeo fossam conficere. (neque enim vel ligonem habeo idoneum negotio, vel tanto intervallo possum reverti, ut instrumentum congruum adferam) tu quod opus est unguibus perfice, ut tabernaculum Sanctæ humo commendemus. Vix ille hæc dixerat, cum leo anterioribus pedibus fossam fecit, sufficientem corpori sepeliendo.

40 Rursum igitur pedes Beatæ lacrymis irrigans senex, multumque eam deprecans ut pro omnibus oraret; terra corpus abdidit, adstante leone; nudum utique sicut prius, nisi quod circumposita ei erat lacernula illa, qua ad se projecta per Zosimam, a versa Mariæ obtexerat corporis verecundiora. Sene autem digrediente, regressus est etiam leo in eremum instar agni: & Zosimas abiit, benedicens ac laudans Christum Deum nostrum. Porro reversus in cœnobium, narravit omnia monachis, nihil eorum quæ audierat ac viderat reticens: à principio enim cuncta illis minutim exposuit, ut omnes audientes ob stupescerent Dei magnalia, & Sanctæ memoriam cum timore & gaudio celebrarent. Ioannes vero Hegumenus invenit in monasterio quosdam correctionis egentes, ut ne in hoc quidem, sermo Beatæ vanus & inutilis appareret. Zosimas quoque in eisdem monasterio obiit, centesimum ferme vitæ annum attingens.

41 Perseverarunt autem monachi hæc ipsa per traditionem discentes, atque ad communis utilitatis argumentum proponentes audire volentibus: sed non audivi quemquam scripto signasse narrationem: ego vero, quæ citra scripturam comperi, per litteras curavi nota facere. Forsitan tamen etiam alii Vitam Sanctæ scripserunt, multo quam ego magnificentius sublimiusque, quamvis istud ad meam notitiam non pervenerit quare ut potui conscripsi historiam, nihil volens addere veritati. Deus vero qui magna tribuit confugientibus ad se, utilitatem legentium pro mercede reddat ei qui hanc narrationem conscribi iussit, faciatque participem gradus & ordinis ad quem ista, de qua est sermo, Beata attingit, nec non eorum omnium qui ipsi placuerunt à seculo. Demus igitur etiam nos gloriam Deo, Regi seculorum, ut nos quoque faciat misericordiam consequi in tremenda iudicii die, in Christo Jesu Domino nostro, quem semper decet gloria, honor & adoratio, cum experte principii Patre, sanctissimoque & vivifico Spiritu, nunc & in secula seculorum. Amen.

PARAPHRASIS METRICA

Auctore Hildeberto Episc. Cenomanensi.

Ex veteri nostro MS. Anglicano.

CAPUT I.

Zosima monachi laus, secessus in eremum ubi inventa Maria.

1 Sicut hiems laurum non urit, nec rogos aurum,
Sic Zosimam puerum nec opes nec gloria rerum;
Quas cito labentes & noxia quæque docentes
Sprevit, devovit, animoque manuque removit;
Et monachus factus, monachi vigilavit in actus;
Proponensque sequi doctores juris & æqui,
Instat annorum legem cohibere suorum.
Mores doctorum transcendit, doctor eorum;
Ut pueri metas evasit debilis ætas.

Creverunt dona: crevit simul ipsa corona.
Nil magis huic oneri quam membra quiete fo-
veri,
Nil magis ingratum quam non punire reatum.
Hujus erat testis modicus sopor, aspera vestis,
Et cibus & stratus, modo gloria, tunc cruciatus.
Tectis erat monachi color, & caro nescia Bacchi:
Non caro, sed pellis, macra, flaccida, trita flagellis,
Docta reluctari sibi, spiritui famulari.
His in tormentis sacræ modulatio mentis
Christo psallebat, si quando lingua tacebat.
A sanie busti sacra pectora plenaque iusti
Numquam dimovit: Deus hoc, homo cetera
novit.

2 Talibus ille modis dum psalmis instat & odis,
Vidit cælorum secreta, futuris eorum:
Vidit, & didicit qua spe tot prælia vicit.
Spe Zosimas captus, sacros ita crevit in actus,
Ut stagnum rivo vel torpens ignis olivo:
Et memor, ad mores prodesse, cavere favores,
Cum bene pugnaret, cavet ne fama volaret:
Quanto plus cavit, tanto magis illa volavit,
Et contra votum retulit laudabile totum.
Illuc, innumeri populi venire doceri:
Quos, ut poscebat locus, ætas, ordo, docebat;
Vincens majores, ut stellas luna minores.
3 Hæc dum consuevit Zosimas, elatio crevit,
Dixit & hæc secum: Quidquid jubet ordo vel
æquum
Eligo, sector, amo, discenda tenendaque clamor
Attenuant artus labor ingens & cibus arctus,
Hæc puer elegi, puer hæc & plura peregi;
Jam tunc ordo gregis, jam remus & anchora le-
gis;
Jam dignus cælis, sacer actu, mente, loquelis.
Unus cum mundo pugnavi sine secundo.
Miratrix horum plebs, Clerus, grex monacho-
rum
Me petit, ardet, amat, peragit quod vox mea
clamat.

Talia dum jactat Zosimas meritumque retractat;
Quidam subtexit, cui spiritus ista retexit:
4 Jam bene certasti; bene qua licuit superasti?
Nil obluatur, caro servit, mens dominatur:
Sed tamen est dubius finis certaminis hujus;
Dumque potes subici, non debes dicere, Vici.
Nam quis vincatur vel vincat, sine probatur:
Præmia victorum pendent in fine laborum;
Ut Scriptura sonat: finis, non pugna coronat.
Cum bene pugnabis, cum cuncta lubacta putabis;
Quæ post infestat, vincenda superbia restat:
Hæc nisi vincatur, promissa corona negatur.
Pro dolor! his telis superatur sæpe fidelis:
Hac lue nonnumquam rosâ vertitur in salium-
cam.

Isti portento, fodes, obstare memento:
Nec vel te tantum præsumas credere Sanctum,
Vel te præ Sanctis meritum promissa Tonantis.
Multi sunt qui te superant certamine vitæ;
Quos ut cognoscas, Jordanis littora poscas.
Regem cælorum colit illic grex monachorum:
Cum monachis habites: quod agit, age; cetera
vites.

Exi, festina: dilatio, magna ruina.
5 Exit, abit propere, pulsaturque fores patuere.
Inde salutatus Abbas, est pauca profatus;
Cur venias, aperi. Zosimas ait, Opto doceri,
Et peccatorum relevari mole meorum.
Asperitas cultus, vox supplex, gratia vultus,
Signa sacræ mentis, votum juvere petentis:
Responditque Pater: Nemo, carissime Frater,

A
utitur leoni
se offerentia
in ministerio,

Et Sanctam
sepelit

reversusque
omnia mo-
nachis nar-
rat:

B

prout hic
scripta sunt.

C

Zosimas ab
adolescencia

hic reversus
in monaste-
rio,

AUCT.
HILDE-
BERTO
EXMS.

inagnatibus
adipis facta
stratum,

imitatur de
mani gloria
E

de qua ro-
prebenus

F

ad Iorda-
nem missi-
tur:

Et ibidem
receptus,

AUCTOR
HILDEB.
EX MS.

A

Nemo levat morbis animum nisi Conditor orbis:
Prava coerceri, bona poscas inde doceri.
Si tamen his cœtus placet aut locus ipse quietus,
Si magnus modicis vis jungi, palma myricis,
Stes, videas, humilis si proderit usus ovilis,
Et lege nobiscum pastus istius hibiscum:
Summus Pastorum nos nutriet, esca suorum,
Esca fovens mentem præ hac nihil esurientem:
Nil animæ satius quam pasci vitibus hujus.
Annuit his equidem Zosimas, & manlit ibidem:
Mansit & in cella: nova jura, sacerrima bella
Vidit, laudavit, didicit, servavit, amavit;
Tam gregis hortatu crescens, quam tela rotatu.
6 Hujus cura gregis, summi dilectio Regis;
Legis doctores audire, docere minores;
Nolle favere cuti, jus pendere, legibus uti;
Nulla loqui temere, quasi dira venena cavere
Iras, livorem, lites, maledicta, tumorem.
Sal, pisces, vinum, pulmentum, stamina, linum
Non attingebant, quibus uti crimen habebant.
Non sapor his olerum, non res, non mentio
rerum;
Nec erinis comptus, nec erat meditatio sumptus.
Nemo vel impensa vestis, vel dispare mensa
Invidit Patri, non Frater denique Fratri.
Par cibus & cultus, procul absfuit inde tumultus.
Potus erat flumen; festivior esca, legumen;
Cilicium, vestis; male mollia cingula, restis;
Gaudia, lapsorum reditus; dolor, error eorum;
Lectio, vita Patrum; monitus, concordia Fra-
trum:

In verbis horum Deus aut sacra gesta priorum.
In vigilando moræ: procul otia; Psalmus in ore:
Attenuata caro cruce multa, fomite raro,
Fletibus & crebris vulgabat facta latebris.
Vulgi rumores, fora, causas exteriores,
Momentum morum non noverat ullus eorum.
Hujus erat causa locus abditus, ostia clausa,
Janitor austerus; grex, pastor, uterque severus.
7 Isti claustrales nec certos officiales,
Nec (nisi Pastorem demas) novere priorem.
Siquid poscebat res aut Pater ipse jubebat,
Cura fuit cuique parere rei que Patrique.
Pastor agenda quidem monstrabat, agebat et
idem,
Plus quam prælatus cunctis servire paratus,
Nec magis hortari consuetus quam famulari.
Ille, beatorum decus & speculum monachorum,
Lux erat in tenebris; ibi clausus, ubique celebris;
Morum primatus, schola juris, virga reatus;
Crux sibi, forma gregi, via vitæ, gloria legi;
Gnarus gaudenti gaudere, dolere dolenti;
His gravis, his fractus fuit, omnibus omnia factus.

8 Res monet, ut quædam, quæ grex consueverat,
edam.

Tempore quo sacro plebs purificata lavacro
In veniam scelerum summam decimare dierum
Incipit, ex cella prodibant ad nova bella.
Sed prius excessus Abbati quisque professus,
Præconfortabat mentem corpusque iuvabat,
Sacramentorum gustu modicoque ciborum.
Inde petebatur benedictio sacra: dabatur:
Oscula jungebant: tunc tandem claustra patebant.
Iamque vale dicto, cœtuque locoque relicto,
Grex simul exibat, eremum divisus adibat;
Pars, ut poscebat mos ipse, domi remanebat:
Non servaturi bona, convenientia furi;
Sed ne sanctorum foret expers Officiorum
Cella, parata sacris studiis, animæque lavacris;
Ornatu festo pauper, sed dives honesto.
9 Adibus egressi, latebras eremumque professi;

Pergebât, quorsum dabat optio, quisque seorsum:
Quisque pari voto certabat, teste remoto,
Psallere prostratus, lacrymis abolere reatus,
Suppliciis lacerae carnis tibi, Christe, placere,
Lætari de te socio, duce, fine, quiete:
Te prætendebat, dabat, expectabat, habebat
Belli turamen, testem, diadema, iuvamen.
His insistebant studiis, pariterque fovebant
Corda sacris verbis, carnem radice vel herbis;
Pars quota gestabat panem, partem recreabat
Fructus palmarum præ mensis deliciarum,
Præ dape festiva glans aut silvestris oliva.
Hæc in deserto sumebant tempore certo,
Et certis horis requiem, modicumque soporis.
Taliter expletis triginta novemque diebus,
Cella petebatur: remeabant cum celebratur
Ramis palmarum, pro canone Christicolarum.

10 Hæc & miratus Zosimas & ferre paratus,
Nil ratus est satius quam ritum canonis hujus.
Hunc simul advexit revolutio temporis, exit:
Exit, & à cella proficiscitur ad nova bella.
Transit Jordanem, portans pro tempore panem
Et sic ingressus latebras eremique recessus,
Vota Deo solvit, nova cantica pectore volvit,
Solut agit vitam: sacra facta probant eremitam.
Ex quo lucescit, iter urget; nocte, quiescit
Stratus humi; plorat, socium sibi querit & orat,
Qui solaretur curas, pariter pateretur,
Actibus instrueret; superans superare doceret.
Quod petit assequitur, sociusque viæ reperitur.
Nam majore mora solita dum psalleret hora,
Tamquam currentem quemdam, sed veste ca-
rentem
Vidit, & expavit, quoniam phantasma putavit.
Visu turbatus, Crucis est signo revocatus.
Viribus hinc sumptis, iter investigat euntis;
Currit, obestque parum labor, ætas, lustra fe-
rarum.

11 Sancte senex, propera, visurus spe meliora:
Quæ legis & sequeris vestigia, sunt mulieris.
Femina precedit, quia nec tibi femina cedit:
Ut pede, sic vita te præterit hæc eremita:
Hæc meruit latebris ut nunc sit ubique celebris:
In latebris didicit bene mundum vincere, vicit:
Imbribus infecta, nigra phœbo, curva senecta,
Hispida per mendas, partes intacta tegendas.
Horrescunt illi nivei modicique capilli,
Vix attingentes humeros, vix colla tegentes,
Impexi, rari, soliti sine lege vagari.
Femina tota prius, jam totum respuit hujus:
Femina caro pridem, modo tota rebellis eidem:
Femina, mortales bene dedignata sodales,
Oblatum casu Zosimam fugit alite passu.

12 Hanc Zosimas sequitur: rogat ut stet, nec mi-
nus itur.
Ille magis solito clamat, Moderatius ito:
Quisquis es, expecta: vetor ire labore, senecta:
Expecta fessum: non sum fera, supprime gressum:
Sum res parva quidem, sed homo peccator, &
idem.

Christum professus monachumque, frequento
recessus,
Hic delictorum veniam suspiro meorum.
Ne fuge: siste parum: verearis lustra ferarum.
Per nomen Christi, per præmia quæ meruisti,
Serve Dei, resta: benedic mihi: quod rogo præsta.
Numquid pro Christo deserto vivis in isto?
Qui non audisti, saltem pro nomine Christi?

D
miraculosissim
annuam.

juva quem
ritum profes-
sus etiam
ipse.

E

videtur
omnino

S. Mariam,

F

eum sequitur

assequi-
tur.

C A P U T I I .

Colloquium Zosime cum Maria, vite suae meretricia
sordes exponente.

13 Illa gradum fixit, manibusque subobscita, dixit:
Femina sum Zosima, scelerum molimine prima;
Expers pannorum confundor ad ora virorum,
Nec finit os verti pudor inguinis haud cooperti.
Sed quia te Christi famulum scio, quod petiisti
Fiet, si dederis quo probra tegam mulieris.
Vis loquar aut restem? versus retro, da mihi vestē.
Inde cuculla datur: qua femina tecta, profatur:
Cur Pater, insequeris latebras miseræ mulieris?
Cur aut quo cursus? Fremit hic leo, murmurat
ursus;
Quod sperare bonum potes in regione leonum?
Hæc ea dū memorat, monachus prosternitur, orat
Ut benedicatur: sed & hæc ea, strata, precatur.
Femina, Sancte Pater: monachus, Sanctissima Ma-
ter.

Clamitat uterque: Benedic, inculcat uterque:
Hæc ratio litis, hæc unica lis eremitis:
Cetera pars vitæ concors fuit & sine lite.

14 Dum sic certatur, sacra femina talia fatur:
Mi Pater, offendis, nisi res ex ordine pendis:
Offendis vere, dum vir petis a muliere
Hoc tibi præberi, quod vir debet mulieri.
Vera loqui detur: transgressor juris habetur,
Qui rogat illa dari quæ possint jure negari.
Tu vir, tu pridem monachus, tu Presbyter idem:
His tibus urgeris parere preci mulieris.
Te peccatrici benedicere, non benedici,
Præcipit, ex more, sacro manus uncta liquore,
Officii cujus est gratia muneris hujus.
Intulit ista Pater: Claret satis, o sacra Mater,
Claret quantorum, Mater sacra sis meritorum.
Nam licet ignotus fuerim longeque remotus,
Nec dictum tibi sit, quæ vita, quis ordo mihi sit;
Omnia novisti; nomen quoque non tacuisti.
Ista docent quanti sis, & quam grata Tonanti:
Cui sic ergo places, hunc flectas, hunc mihi places.
Si petis, ipse dabit: pete, votum vita juvabit:
Vita beatorum votis succurrit eorum.
Hanc Deus attendit & præmia digna rependit:
Nullus ei flexus venit ex discrimine sexus,
Nec pro persona datur auferturque corona;
Gratia vel meritum dat munus cuique petitem.

15 His mulier cedit lacrymisque rogantis obedit:
Surgitur, & paucis præmissis illa requirit,
Quæ pax sanctorum, quis sit status ecclesiarum,
Quo studio Regum tractetur sanctio legum,
Qua populus cura servet mortalia jura.
Ille refert, meritis ejus precibusque beatis,
Christicolas lætos & festa pace quietos,
Et florere fidem: post hæc persuadet eidem,
Ut quæ nunc floret, ne quando marceat, oret,
Antidotoque precum confortet & excitet æquum
In reverendarum Reutoribus Ecclesiarum.
Plura super memorat: ea parat: sternitur, orat:
Altra subit mente, grates agit ore sileute:
Mens in secreto pulsat clamore quieto,
Signaque clamoris dat motus, non sonus, oris.
Dum sic oratur, Zosimas stupet, & veneratur
Ora, comas, vultum, pietatis habentia cultum,
Pallentesque genas, jam funeris omine plenas;
Quidquid spectatur virtutem testificatur,
Cuncta beatorum sunt argumenta laborum.

16 Sed subiere satis mirabilia relatis.
Nam dum multimodas divini pectoris odas
Longius extendit, tamquam suspensa pependit

Aëre, jam tota protul à tellure remota:
Et tamquam terræ nollet contagia ferre
Corpus purgatum, sursum stetit inde levatum
Sic monachū coram Superūm fuit hospes ad horā,
Æternum superis socianda, caro mulieris.

Talibus expavit Zosimas, monstrumque putavit,
Aut aliquid vere quod dissonat à muliere.
Sed quod fallatur docet hæc, Fratremque lucratur:
Qui male turbatus redit ad se, sic revocatus:
Hei mihi! quo rapetis? quid agis; Pater? unde
moveris?

Quis stupor hic mentis? Bene sentio quod male
sentis.

In me peccasti, dum me phantasma putasti.
Sum mulier miseræ sortis, rea plus muliere:
Sum caro mortalis, palpatica, materialis,
Et quæ, si nescis, anima viget, indiget ecclis,
Tempore mutatur, saniem cineresque minatur.
Hoc ego, quod modo sum, de me præmittere
possum:

Sed quod vidisti, quod pene nimis stupuisti,
Non adscribatur mihi: nam Deus hoc operatur.
Et ope celesti fit, bene si quid meruisti,
Et venit a Superis vel agas bene vel mediteris.
Nos vis umbra sumus, nos actus turbine fumus,
Nos agi stenum, primum caro, postea cœnum.
Forma perit rerum: datur altera quaque diernum.
Dum sic metamur, taciti quoque testificamur,
Quid res permittat, quo nos natura remittat;
Quid sumus aut erimus, quo tendimus, unde ve-
nimus.

17 Omnia sunt hominis quædam præconia finis.
Postea nil temere Zosimas ratus à muliere,
Culpam cognoscit, veniam prece supplice poscit;
Urget eam lacrymis & suspiratibus imis,
Ne qua sibi celet: sed quæ sit & unde, revelet;
Quo sustentetur victu, quis eam comitetur.
Addit & ista Pater: Refer, o carissima Mater:
Proderit audiri, vult & Deus hæc aperiri.
Hoc iter ille seni suggestit, eoduce veni:
Ille timere parum dedit in regione ferarum,
Direxit gressum, firmavit robore sessum:
Leniit algores, docuit tolerare vapores,
Quis, nisi iuvisset Deus, hæc tam dura tulisset?
Ad speciale bonum veni per lustra leonum,
Inde reportetur quo Christus glorificetur:
Exeat è tenebris hæc fax, hæc gemina celebris:
Non vult abscondi Deus inclyta lumina mundi,
Ad radios quorum laxatur hiems animorum.
Ergo quod egisti refer: in præconia Christi.
Quam bene narratur quo proximus ædificatur:
Criminis est vere morum documenta silere.
Hæc ait, & lacrymis ad vota recurrit opimis.

18 Quem mulier stratum levat, alloquiturque levatū:
Hei mihi! quantarum meminisse rogor lacrymarum!
Quam feriem scelerum, vel quæ contagia rerum,
Mi Pater, exploras! plus crimine nosse laboras.
Quem non offendam, si turpem, si reticendam,
Si nullum veritam facinus digessero vitam?
Quas aures poteris præstare probris mulieris?
Quisve memor moris feret hæc monumenta pu-
doris?

Quid sequar, aut quid agam? Pudet hanc ostende-
re plagam.

Sed si celetur, plagæ medicina luetur;
Obruta laus Christi luitur discrimine tristi,
Cum mala celantur: nisi grates hinc referantur,
Ad caput ingratum constat remeare reatum.
Ne sic offendam, vitam recitabo pudendam,
Et quibus unguentis lavit Deus ulcera mentis.
Expediit ut coram monacho confundar ad horam,
Ne

AUCTOR
HILDEB.
EX MS.
D

& Zosimam
eo viso scari-
halizatum
corripit.

ab eodem vo-
cata ante-
quam vi-
tam narrato,

vix demum
cum multo
pudore inci-
pit.

Maria femi-
nam se fessa.

& pallio sibi
commodato
seda.

præ a Zosi-
ma benedici.

B

Hic contra
petit ut be-
medicet sibi.

C

& interro-
gavit respon-
das de statu
Ecclesie:

pro quo dem-
oras illa.

intelligit in
aera.

AUCT.
HILDEB.
EX MS.

A

declarat,
quod nata
Ægyptia,

spatium pa-
vatum mo-
ditio,

B
Alexandriā
fugit, ubi se
prostituit,

in omnem li-
bidinem

C

et in tempe-
rantiam
projecta.

tandem pro-
fiscantibus
Hierosoly-
mam

Ne coram Sanctis confundar in ora Tonantis.
Hæc ait, & fletur: rubet, atque refectre veretur:
Suspicit & nutat, faciem confusio mutat:
Alligat ora pudor, largus fluit undique sudor:
Si pars incipitur, vix ad postrema venit.
Tandem quæsitæ perstringens trimina vitæ,
Sic dixit, vultu cooperto paupere cultu.
19 Germine non vili genuit me patria Nili:
Sed postquam crevi, generis titulos abolevi.
Sæpe mihi teneræ, vitæ præcepta severæ
Attulit inde pater, hinc & censoria mater.
Mater, ut est moris, relegens decreta pudoris,
Dedocuit quæstum quem non commendat ho-
nestum,

Appositisque minis dixit: Par esto Sabinis:
Spem castæ præsta, verbo gravis, ore modesta,
Regnet & in tenera facie matrona severa.
Nemo nimis propere didicit, nocitara cavere:
Quamlibet ætatem niti decet ad probitatem:
Hæc assistentes meminisse parentis:
Sed tribui ventis momentis utriusque parentis,
Et male contemni cœpit pudor à duodenari:
Ex tunc indecorem traxerunt ossa calorem
Ex tunc averti thalami, connubia certi,
Et rata torporem necdum peruisse pudorem,
Sustinui gratis dispendia virginitalis.

20 Neve resistentes differrent vota parentes,
Egredior patriam, proficiscor Alexandriam.
Nata locum sceleri, statuo communis haberi.
Nec satis id fuerat: quia quando vir mihi dærat,
Tecta pererravi, nullique rogata rogavi,
Infamis cultu, vaga lumine, lubrica vultu,
Usibus inpositis, naturæ crimen & hostis.
Fractior incessus, & lenan sermo professus
Clamavere foris, Pudera nunc meminisse pudoris:
Clamavit gestus, Nimis est furor iste molestus.
Sic oblita mei, dux & via pernicii,
Historiis scelerum consumpsi quemque dierum,
Fassa diem mœstum quo forte monerer honestu,
Quod quoties frangi festum celebratius egi.
Cantica, quæ traherent scelus incestumque doce-
rent,

Dilexi, didici, mimas modulamine vici.
Cumque ialitores exhaustos aut seniores
In nullan venerem jam fastidita moverem,
Sum blandita novis: hos emi munere quovis,
Et sociis scelerum divisi singula rerum,
Quas acus aut fufus vitæ donarat in usus:
His instrumentis manus accedebat egentis,
His domus, his victus, his est quæsitus amictus,
His ad vota datus confors heresque reatus.

21 Quam male, jam memini, placuit mihi copia vini!
Quam captabatur cibus unde libido juvatur!
Cumque duo magni sint hostes, sexus & anni,
Ebrietas istis fuit addita tertius hostis.
His mecum morbis est per me perditus orbis.
Num quæ labe pari potuit poteritque gravari?
Me minus erravit quilibet mala multiplicavit,
Et mihi defendi palmam male semper agendi.
Cum jam non nossem quem crimine vincere
possem,
Crimine multiplici post omnes me quoque vici.
Nam velut errorem prius ausa, deinde furorem,
Quidquid peccavi mala, pessima justificavi:
Nec sceleris metas posuit vel serior ætas.
Talibus & tantis, oculis invisita Tonantis
Annos ter ternos exegi bisque quaternos.

22 Ecce die quodam (sed qualiter hic tibi prodam
Quam misere cecidi?) juvenes in littore vidi:
Vidi, captavi; quo vellent ire, rogavi.
Subridens primus dixit, Hierosolymis imus.
Sciscitor, an comitem paterentur? Subdidit idem:

Si naulum dederis, patet ecce carina; veheris.
Tunc ego: Pro navi pretium tibi, nauta, paravi.
Si pretium quæris, me pro pretio poteris.
Nil habeo nisi me: quod si placet, utimini me:
Nil habeo melius, cape fructum muneris hujus:
Ex hæc fortuna faciam satis omnibus una,
Si de communi mihi victus provenit uni.
His dictis, juvenis gressus impressit arenis;
Et quasi verborum spreta levitate meorum,
Nautas hortatur, socios vocat, urget eatur.
Ipsa comas stringo, vultus in crimina pingo:
Projicio fufum, succingor euntis in usum:
Prosequor, intro ratem. Spondet mare prosperi-
tatem:

Blanditur ventus, ventum juvat arte juvenus,
Et paucis horis captatis utimur oris.
23 Hæi mihi! quo labor? qua lingua cetera fabor?
Da ventam miseræ: pudor exigit ista latere,
Et trahit horrorem tantum meminisse furorem.
Hæc ait, & flevit: pudor ora verenda replevit.
Flentem solatur Zosimas, referatque precatur.
Patiuit, & tandem sic est rescuita precantem:
Mi Pater, in navi mea crimina multiplicavi:
Nil illic egi nisi quæ sunt obvia legi,
Et procul à curis fuit omnis mentio juris;
Quo male projecto, nautas in crimina flecto:
Excito torpentes, segnes voco probra verentes:
Cui scelus hoc gratum, fortem puto, iuro beatum,
Docta viri voto famulari corpore toto.
Cura fuit fonti, per mille pericula ponti,
Blandiri sceleri, nil præter honesta vereri,
In venerem volvi, vino persæpe resolvi,
Efcis distendi, modulus variare canendi,
Omnibus his uti quæ sunt infesta salutæ.

24 Crede mihi, multum miror scelus illud inultum,
Nec mare nec ventum facinus rapuisse nocentum:
Miror quod pravis his servit improba navis,
Quod tot & tantis non obstitit ira Tonantis,
Quod tulit incestus & litus & Auster & æstus:
Inter mille fere mortes, mala tuta fuere:
Sed Dominus Jesus, qui novit parcere læsus,
Jesus parcebat, parcendo redire monebat:
Iamquæ mihi gratis monstrabat fons pietatis,
Quod, licet iratus, differt punire reatus,
Invitusque ferit quia culpæ parcere quærit.
Neve meæ venetis longo sermone graveris,
Deferor ad portum, subeo sacra mœnia scortum,
Juncta levi turbæ: moror hospes & hostis in urbe:
Circuineo vicos, amplexus venor iniquos:
Cogitur in facinus tam civis quam peregrinus.

CAPUT III.

Maria conversio & penitentia in eremo.

25 H Os ego dum capto, dum me male sana co-
apto
Nequitæ tantæ; Crucis exaltatio sanctæ,
Quæ tunc instabat, cives ad templa vocabat.
Turba præit patrum, sequitur devotio matrum;
Urbs exhausta fere me compulit ire, videre,
Quærere quid traheret populum, quid in æde
placeret.
Ivi letalem mihi quæsitura sodalem,
(Et pudet, & dicam) qui subiectaret iniquam.
Sed secus hoc cessit, pietasque superna repressit
Incentivorum veneres æstusque meorum.
Quippe volens intrare fores & sacra videre;
Non istas intrare sinor, non ista videre.
Porta patens populum venientem recipiebat;
Me peccatricem vis cælica rejiciebat.
Quæ dum feminea contingere debilitate

D

procaclio se
jungens,

cum in tur-
pissimo vi-
vit:

E

Doque tam
patienter
tolerans

venit in ur-
bem san-
ctam.

F

populorum ab
ingressu oc-
clusa:

Suspi-

A
 Suspitor, eluctor quanta licet improbitate.
 Sed nec tunc potui portas intrare patentes,
 Quamvis intrarent præeuntes atque sequentes.
 Miror & indignor quod ab æde sacra revocaretur:
 Inferor, & turbis, ut ab his impulsâ juvaretur;
 Enitor, populoque manus oppono prementi.
 Sed nihil istorum prodest intrare volenti:
 Hos quoque conatus tenet enervatque reatus,
 Nec patitur crimen sanctum contingere limen.

unde sum
 veatum ag-
 moxenus

26 Ut sensi, inecum sic ait: Non erat æquum
 Illa mihi miseræ mulieri templa patere,
 Templa beatorum titu is reverenda laborum.
 Hic est contractum mortis miserabile pactum;
 Hic nostros actus Auctor luit, hostia factus;
 Hic est damnatus, hic mortuus, hic tumulatus;
 Hic resurrexit, & vitam morte revexit.
 Ad loca tam miræ dulcedinis ausa venire,
 Non olei rorem, non adfero thuris odorem,
 Nec mentem purâ magis omnibus his placiturâ.
 Qui probra testatur fœtor, pro thure paratur,
 Pro titulisque morum turbam fero flagitiorum,
 Et quidquid miserum cadit in genus hoc mulierû.
 Heu! quid tentavi? quo, qualis, & unde migravi?
 Ad mensam Christi meretrix à fornice tristi;
 His ornata malis, adii loca talia talis.

penitentia
 languis,

B
 Obstrui hoc aditum mihi, frustra sæpe petitum:
 Probra lupanaris Deus odit, & arcet ab aris,
 Et sordes mentis à vivificis alimentis.

27 Hinc vocem pressi, nec longius inde recessi;
 Sed stans pro portis, lacrymis immergor obortis:
 Terq; repulsa, queror: gravat ora madentia mœror:
 Dissidet affectus, tentat conversio pectus,
 Incipit & morum meminisse pudere priorum;
 Et quamvis sero, tumulata resurgere quæro.
 Quod bene quæro, datur: & Lazarus extumulatur.
 Forte fuit juxta mulieris imago venusta,
 Illius eximie sub nomine picta Mariæ,
 Quæ Salvatorem peperit ceu stella nitorem.
 Hanc dum conspicio, novor intus, & altera fio.
 Accedo propius: flens supplico vultibus hujus,
 Atque genu flexo matrem patris hac prece vexo.

coram
 imagine B.
 virginis

28 Ad te, virgo pia, virgo sacra, Virgo Maria,
 Virgo novæ sortis, venio; sed femina mortis,
 Sed male vulgaris, sed sordida, sed stabularis,
 Sed quæ ploravi nisi cum ploranda patravi;
 Cum probra commisi, quasi probris incluta, risi;
 Et mœstos vultus hilaravit concuba multus.
 Nox fuit insomnis, dum vir subit omnibus omnis:
 Et crimen duxi nisi multo crimine nupsi,
 Concubitu vetito gaudens populoque marito.
 Taliter explevi cursum miserabilis ævi;
 Taliter excessi. Modo damno quæ male gessi.
 Pœnitet erroris: sordet sentina furoris:
 Nec bene damnatum patiar vel amabo reatum,
 Si sera laxetur qua peccatrix retinetur,
 Si liceat miseræ lignum vitale videre.
 Hoc per te spero: per te succedere quæro.
 Nam licet iratus cedet, te supplice, natus:
 Cedet enim: siquidem pater est & filius idem,
 Duplex affectus trahet exorabile pectus;
 Ad quodvis munus flectetur uterque sed unus.
 Ergo sub hoc pacto præsta mihi quod bene capto;
 Sis testis pacti, sis vindex tu quoque fracti.
 Nolo parcatur mihi, si facinus repetatur.

peccata con-
 siliis,

C
 Erigor his dictis, vitiis jam mente relictis;
 Inde reflecto pedem, bona spes comitatur ad eadem:
 Impatiensque moræ feror intro, sed absque labore.
 Gratulor admitti, posco delicta remitti:
 In veniam ploro, vexilla salutis adoro.
 A Sacramentis absterrent crimina mentis:
 Illis oblati repeto matrem pietatis,
 Et bene promeritæ grates ago, supplico rite:

milia
 p. adit:

post Crucem
 aditatem

Quid jubeat fieri, quo tendere, quæro doceri:
 Quæro viam morum, regat obsecro mater eorum.
 Dum tam sollicitè pulsatur ad ostia vitæ,
 Sic respondetur, nec novi quis loqueretur;
 Hoc novi tantum, quemdam sic esse locutum:
 Iordanem si transieris, requie poteris.
 Hinc stupor oppressit qui postquâ tempore cessit,
 Egi edior celeri pede, sic mihi viâ moneri:
 Quæritur & rapitur via, qua Iordanis aditur.

30 Dum propero, quidam pro tempore convenienter
 Tres mihi denarios offert tribuitque latenter.
 Hinc emo tres panes: egressaque mœnibus urbis,
 Nitro, & asportor, & cedo, profuga turbis.
 Vesper erat: subeo Baptistæ templa Iôannis;
 Quæ placido cursu dictus præterfluit amnis.
 Illic in lacrymis gemituque professâ reatum,
 Mysteriis accedo, gerens cor contribulatum.
 Pane dehinc sumpto, præfatum transvehor aminè:
 Quæro modum vitæ, quo pristina crimina damnè.
 Tunc mihi delicias, tunc luxum carnis ademi:
 Tunc scelerum tempus studio meliore redemi.
 Sed te verborum tædet fortasse meorum,
 Solque rota celeri volat indocilis retineri.
 Ergo recede, Pater. Tunc ille: Piissima mater,
 Dic age quod sequitur, nihil aptius hoc reperitur:
 Dic, ancilla Dei, superest pars magna diei:
 Nil magis ad votum cedit quam discere torum.
 Digere, si memor es, quos sis ibi passa labores,
 Unde tibi victus, quis & unde paratur amictus;
 Si qua rebellavit tentatio, nec superavit;
 Si prius infestus carnis deferbuit æstus.

31 Sic ea mota senis precibus, confedit arenis,
 Et plorans, lacrymis subjungit talia primis:
 Annos undenos quadrupliciterque novenos,
 Mi Pater, explevi post lapsum flebilis ævi;
 Nec tamen absque gravi certamine crimina lavi.
 Tentor enim rursus: sit post sacra vota recursum
 Ad pigmentorum calices luxusque ciborum.
 Pilces Ægypti, vini que cupido relictî
 Me miseram tangunt; & eo vehementius angunt,
 Quo magis utendi dapibus studiumque bibendi,
 Cum mihi sordebat modus, ebrietasque placebat.
 Urbibus & peregre vitium dediscitur ægre:
 Proposito morum subit hostis ubique locorum.
 Pectora firma parum, mala mentio deliciarum
 Urget & infestat: furit Eva, virumque molestat:
 Eva cibum mortis cupit in vitalibus hortis.
 Hei mihi! nam quædâ pudet edere: sed tamè edâ.
 Disce nihil tutum, nisi primo carne solutum:
 Sæper erit præsto quod & instet & obstet honesto.

32 Æstu nubendi, desiderioque canendi
 Execrandorum modulos & carmen amorum,
 Uror; & ad mentem retro male respicientem
 Amplexus vetiti redeunt & mille mariti.
 Oscula captantur; ad nuptum vota vagantur:
 Virtus est oneri: pudet ultra lege teneri.
 Tædet aquæ jugis: postpono seria nugis,
 Solivagam turbis eremum conventibus urbis.
 Hæc ad defectum pulsant phantasmata rectum,
 Et germen moris suffocat imago furoris:
 Donec ad eximiam precibus conversa Mariam,
 A tentamentis revocarem lumina mentis.
 Huc animo venio, gemo, lacrymor, hostia fio:
 Quæro reformari, precor inveterata novari.
 Post holocausta precum redit & stat mens bona
 secum:
 Post fletum cordis fugit omnis mentio sordis:
 His medicamentis residebant tubera mentis;
 Et redivivorum sartago flagitiorum,
 Quæ male fervebat, penitus frigere solebat.
 Preterea flentem miserabiliterque jacentem
 Circumfulgebat splendor, totamque tegebat,

ad cujus vi-
 pam: acra-
 mentis mo-
 nita

eremum in-
 graditur:

graves con-
 tra tempe-
 rantiam

castita-
 tem tenta-
 tiones pati-
 tur:

ad B vir-
 gine, re-
 cruitur,

AUCT.
 HILDEB.
 EX MS.
 monentur
 Iordanem
 transire:

ad cujus vi-
 pam: acra-
 mentis mo-
 nita

eremum in-
 graditur:

F

F

EX MS. GR.

A
tandem post
annos 17in fame,
suis,C nuditate
transactis,

B

diviniam
recreatur,C in frui-
tur,

C

Rogat Zosi-
mamut anno se-
quentis Com-
munionem
sibi ferat.

Missus aberrantem revocare, levare labantem;
Spem conferre bonâ, dare vim, monstrare coronâ.
33 Trina triennia, bina biennia bis, abiere:
Lenibus aspera, mitibus effera mixta fuere.
Sed novavulnera, Virgo puerpera, cum bene flevi,
Terfit & abluit: inde salus fuit, inde quievi.
Per tot lustra, fere duo panes esca fuere,
Quos necum gessi simul huc ex urbe recessi:
Aruerant & duruerant, propriumque colorem
Perdiderant, & desierant conferre vigorem:
Inde tamen relevare famem perparca solebam.
Quid biberem, cum deficerem vix inveniebam.
Postquam sed longo consumpti tempore panes;
Mens hærens Domino curas abstraxit inanes
Ex tunc usque modo tentatio prisca resedit,
Ex tunc usque modo rationi sensus obedit:
Usque modo cibus exterior cum frondibus herba,
Usque modo cibus interior caelestia verba.

34 Vestes quas habui, scidit attrivitque vetustas:
Nuda dehinc tenui regiones sole perustas,
In quibus algores nimios nimiosque calores
Horis nocturnis, horis perpeffa diurnis,
Suppleo præteritæ scelus & dispendia vitæ;
Muto joci hymnos, purgo mœrore cachinnos,
Pœna voluptatem redimit, sitis ebrietatem,
Paupertas luxum, labor otia, glareâ nullum,
Crux mollem stratum, devotio sancta reatum:
Tot tormenta fere fero, quot probra præteriere,
Quidquid peccavit caro carnis victima lavit.
Quid mihi larvarum, qualis confictus earum,
Quotve cruces æque renovantur nocte dieque,
Scit Deus, ipsorum testis mercesque laborum.
Sæpe sub ardenti cancro brumave rigenti
Frigore nocturno rigeo, cremor igne diurno,
Et nusquam tuta jaceo, quasi morte soluta.
Additur huic pœnæ vis pulveris, ardor arenæ,
Nec gravitas horum lenitur sorte locorum:
Nam locus, ut cernis, vacat arbore, monte, cavernis,
Et quibus arcetur canis ardor hiemsque cavetur.

35 Scis hominem sane non solo vivere pane;
Nec vestimentis aut æde resistere ventis:
Omnibus est victus Deus, omnibus omnis amictus.
Cælum Rex cæli moderatur, adestque fideli:
Cum furit aura foris, premit auram fervor amoris,
Nec nive, nec ventis alget devotio mentis.
Ardua nulla bonis spe fidereæ regionis.
Ut mihi despondi mundum, male conscia mundi,
Non mihi Scripturæ cordi, non lectio curæ,
Nec doctrinarum vel mentio sola sacrarum:
Una fuit tantum devotio lapsus amantum,
Inque lupanari populo male inorigerari.
Si quid honestatis, si morum, si pietatis,
Si divinorum monumenta retracto librorum,
Cælitus ecce datur: Deus hæc docet, hæc operatur:
Spiritus absque mora mentem replet, erudit ora:
Nullus discenti, nullus labor erudienti.
Sic mihi præteritæ fluxerunt tempora vitæ:
Tèpora quæ restant mercedis spem mihi præstant;
Merces solennis, quia merces vita perennis.

36 Ordine digessi quidquid male vel bene gessi,
Nec puduit regi quæ flagitiosius egi:
Nil superest operis cur amplius hic remoreris:
Umbræ grædescunt, venit hesperus, astra nitescunt,
Nox cursu solito reditum jubet. Ergo redito.
Quæque tibi soli commisi, pandere noli;
Quæque dehinc soli committam, spernere noli:
Sic te non spernat, qui solus cuncta gubernat.
Quando monasterium claustrales egredientur,
Et pariter fluvium Jordanem transgredientur:
Ipse domi residens, morbo, remanebis, agente;
Quem tamen evades, Domino tibi subveniente.
Incolumis factus exi, cunctamine dempto,

Altarisque cibum tecum deferre memento:
Quem cælis spero, terris præsumere quero:
Spero rem puram, peto remque reique figuram.
Hoc animata cibo, quo tendo certius ibo:
Hic mihi conductus, vector, via, patria, fructus:
Hoc duce carpe viam: tibi, mi Pater, obvia fiam.
His oculis iterum te conferet una dierum:
Conferet, & quædam quæ proflint Fratribus edam.
Tunc ego, tunc demum sum te visura supremum.

CAPUT IV.

Sacra communio Maria præbita, sepultura curata.

37 Inde vale dicto, Zosima fugit illa relicto.
Ipse recedentem, nec vel prece respicientem,
Prosequitur visu. Quam postquam perpete visu
Sic asportari videt, & frustra revocari;
Convertit gressus: redit, egrediturque recessus.
Cella revertenti patet: hæret femina menti:
Femina versatur in pectore, vixque puratur
Femina; sic Superis par est habitus mulieris;
Sic non est hominis status, os, abjectio crinis.
Hæc & sola fere recolit; captatque videre:
Hæc Zosimas æque suspirat nocte dieque.
Terminus optatur, quo grex sacer egrediatur.

38 Terminus ecce redit. Conventus ab æde recedit:
At morbo tactus Zosimas, & stare coactus,
Lætus agit grates, quia quod sibi femina vates
Dixerat impletur. Iacet: at quandoque sequetur.
Dura libens tolerat quisquis sublimia sperat.
Spes ægrotanti monacho lectoque cubanti
Subvenit, alludit, gemitus lacrymasque retrudit,
Anxia refrænât, curas levat, ora serenat.
Nec spe frustratur: quia prisca salus reparatur,
Incolumemque brevi defectus debilis ævi
Non tenet. Egreditur: labor exoptatus initur:
Et quasi pulmentis aut multimodis alimentis
Femina lætetur, quæ nomina sola veretur,
Vas elixarum fert plenum lenticularum:
Tecta que solícite superaddens fercula vitæ,
Carpit iter, plene sub sacræ vespere Cœnæ:
Speque fideque citus properat contingere littus.

39 Utque gradum fixit, suspirans talia dixit:
Hei mihi! quâ frustra sequor hæc & circino lustrali
Aut oblita fenis latet, aut tardatur arenis:
Aut prior accessit, sed spe frustrata recessit;
Et dum neco moras, adiit quas incolit oras.
Fortassis veniet: sed quæ mihi copia fiet
Vel sacra tradendi, vel cum muliere loquendi?
Obstat Jordanis: niti pede, nilus inanis:
Quippe vadû nusquâ sed nec pons nec ratis usquâ.
Plura senex questus, circumfert lumina mœstus.
Prospicit attente, mens non tacet ore tacente.

40 Ecce gradu propero, nudo pede, vespere sero,
Sicut promissit venit illa, senemque revisit:
Subsistentisque parum, quasi festâ labore viarum,
Erigit ad Superos animum vultusque serenos:
Tum flens fœcundæ signum Crucis imprimit undè;
Et sic portento similis, pede pulverulento
Interiectarum transit discrimen aquarum.
Nulli, qui credit se mundo, mundus obedit:
Menti sinceræ norunt elementa favere:
Quiq; bonis gaudet, bona poscere quælibet audent:
Nil frustra captat, qui se sine vulnere macat.
Luna refulgebat, nec facta latere sinebat:
Ad radios cujus patefactus transitus hujus
A fene multimodas extorquet & elicit odas.

41 Ecce pijs votis, ambagibus inde remotis,
Femina virq; vacant; sacra prece numina placant:
Fletibus ora rigant, singultu verba fatigant:
Pro reprobis orant, exemplis verba colorant:
Gaudent sincere, mulier sene, vir muliere:

D

Reversus in
monasteriū
Zosimas,sequenti
Quadragesima lecto
affigitur,
Eunde rele-
vatur, abit
in vespere
Cœnæ Do-
miniMariam in
ripa Iordani
non expecta-
turus:

F

quæ eodem
siccis pedi-
bus transiitsacrum
viaticum
accipit

A Summaque verborum Deus est, aut lectio morū.
His ea patris venit ad Calicem pietatis;
Et confessa prius quam quidquam tangeret hujus,
Totam se maculat lacrymis Calicique coaptat.
Inde, genu positæ, dantur sponsalia viæ,
Et capiti Christo libamine jungitur isto,
Affectu tali tradens mandata sodali:

42. Mi Pater, excessus Fratrum scrutare regressus:
Doctrinam morum patris aspernatur eorum:
Et velut ignoret, qua fallere fraude laboret,
Quis mentis postem petit hostis, negligit hostem.
Astu subtili lupo insidiatur ovili:
Si qua vagatur ovis, perit obruta vulnere quovis;
Et patet ad morsum, si respicit illa retrorsum.
His obstat damnis Abbatis aura Joannis,
Horteturque gregem monachi non spernere legem:
Fratri qui peccat, lex Patrem, qui silet, æquat:
Quos quia culpa ligat par, par quoque pœnâ fatigat:
Sic Regem cæli contristans corrumpit Heli.

*indicas ex-
cessus Fra-
trum.*

*per Abbatem
corrigendis:*

Ne sit ei talis transgressio judicialis,
Pervigili cura Pater extirpet nocitura:
Excubet ante fores, ferat æqua mente labores:
Excitet aggressos, præmat immoderata professos:
Arguat, hortetur, quæ prædicat, hæc operetur:
Mulceat immitis, denuntiet aspera mitis:

B Hos coram pungat, modo verbis verbera jungat:
Ulcera culparum lavet aut luat actor earum.
Sit licet hic tutus, sit felix prava secutus,
Judicium gravius Deus irrogat ausibus hujus,
Continuatque gravis clementia prospera pravis.
Qui modo torquetur, nescit quam magna lucretura
Cum furit atque ferit Deus, olim parcere querit.
Ista relaturus, & adhuc semel huc rediturus,
Vade, revise gregem, revereri præcipe legem:
Assistensque aræ pro peccatrice precare

*Et in ora-
tione redit.*

43. Sic ea fata, redit: redeunti fluctus obedit,
Et siccis plantis famulam testata Tonantis
Desuper incedit, Zosimaque stupente recedit.
Ipse domum propere redit, & procul à muliere,
Votis sinceris comes & memor est mulieris.

*Zosimas post
annum de-
suo egressus,*

Obsidet hæc mentem, totum tenet una, querentis
Quod sit tam magnus, quod lente transeat annus.
Annus abit tandem: Pater exit, querit eandem;
Egressusque fores, fert absque labore labores:
Quoque potest nili, pede pervia, cetera visu
Circuit: explorat, flens hæc & plura perorat:
Christe, figura Patris, parer & stirps unica Matris,
Exaudi flentem, rogo quæso vasta sequentem:

C Hanc ostende seni, propter quam te duce veni,
Quam volo, quam quero, cujus prece cælica spero,
Quæ licet in castris modo militet, infidet astris,
Jamque comes Superum fastidit lubrica rerum,
Jam conjuncta Deo fructum petit hoc hymenæo,
Fructum longævum, fructum qui duret in ævum.
Væ mihi! væ misero! Frustra per devia quæro,
Cui domus in latebris solo cultore celebris,
Cui casa desertum, thalami specus haud coopertū,
Cui pudor est velum, comes Angelus, atria cælum,
Quo feror, aut quid agam? sequar ustâ sidere plagâ?
Multiplices pœnæ, senium, sitis, ardor arenæ
His adversantur cœptis & vota morantur.

*orat ipsam
sibi ostendit,*

44. Sic Zosimas questus circumfert lumina mœstus:
Nescit utrū properet: dubiusque quid eligat, heret.
Clamitat: auscultat: non vox, non echo resultat,
Non sonus auditur, non forma pedum reperitur.
Dumque pererraret, dum visu cuncta notaret,
Desuper argentes artus animaque carentes
Illuxit radius, quasi dux & prævius Hujus
Omne lætatus, Dominumque Deum veneratus,
Currit eo: reperit quam votis, quam pede querit:
Sed jam defunctam, jam Christore quoque junctâ,
Jam Superum castris rutilantem clarius astris.

*Et classis
radio moni-
tus,*

Apriliæ Tomæ II.

Glorificanda caro, decocto purior atro,
Sicut oportebat mulierem, tecta jacebat.
Qui tristes questus monachi, qui pectoris æstus,
Qui gemitus laceræ mentis quæ verba fueret?
Ipsè modo suspirat, modo totam lumine gyrat:
Nunc oculos cælis, nunc applicat ora querelis:
Prostratus mœret, pedibus reverenter adhæret:
Flet super, & sanctis pia dividit oscula plantis,
Neve revertatur votis & voce precatur,
Grande putans munus comitari funere funtus,
Occasumque pari convivere, contumulari.

*AUCT.
HILDEB.
EX MS.
D
cadaver in-
venit:*

45. Dum dolet, & dubius de nomine fluctuat hujus,
Suscitatur ora senis inventum nomen arenis,
Et nubes mentis delabitur his documentis:
Sancte Pater, Phariæ sepeli precor ossa Mariæ:
Gleba recotidatur, cineri cinis adjiciatur.
Mox ut ei Christi Corpus Calicemque dedisti,
Victricem mundi dissolvit prima secundi,
Mysteriis plenæ transactæ vespere cœnæ,
Nox gravis obrepit, quia sol cum sole recessit.
His Zosimas demum nomenque diemque supremum
Agnoscit, dubius quis conditor exitit hujus:
Nam nil legisse mulierem vel didicisse
Noverat, istorum nec vel memorem studiorum:
Comperit hinc etiam, post tradita sacra Mariam,
Illuc traductam momento, moxque solutam,
Quo vix expletis bis quinque decemque diebus
Venerat huic fessus, victumque labore professus.

*ac nomen
Et dicitur
arenis in-
scriptum.*

46. Qui nova lamentis testatus vulnera mentis
Assidet exanimi, madet imbre doloris opimi:
Iratu fati, studet officio pietatis:
Laudibus applaudit, regit artus, lumina claudit:
Nunc amplexatur vestigia, nunc veneratur
Ora, comas, vultus; erat his incuria, cultus:
Horum majestas, contemptus, squalor, egestas.
Femina munda satis, lacrymis pietate vocatis,
Abluitur gratis, quia par prope glorificatis.
Ipse sepulturæ studet, huic vacat, hæc sibi curæ.
Sed quid agat, nescit. Tellus prædura rigescit:
Multa senem frangunt: calor & labor & sitis angunt:
Cedit vis annis, sinuosis brachia pannis:
Præ manibus nullus ligo sed nec sarculus ullus.

*multum fæ-
tigato circa
sepulcrum.*

47. Dum dolet atque gemit, nova res suspiria demit:
Lumina siccantur, quia ipse majora patantur.
Nam leo, lugenti similis funusque colenti,
Obsequium spondens, iramque feramque recondens,
Vertice submisso venit, fastuque remisso
Adjecit sanctas humilis ad lambere plantas.
Miratur talem tam devotumque sodalem:
Attribuit meritis mulieris, quod fera mitis,
Quod leo sit lenis, quod nomen inhæsit arenis,
Quod super illuxit, quod eum lux prævia duxit,
Quod delolatam custode, quod intumescitam
Non infestavit fera, non volucris laceravit,
Non solvit magnus fervor, non integer annus.
Jam depingebat, quæ gloria membra manebat,
Sub calidis ventis incorruptela jacentis.
Tor simul & tantis expertus dona Tonantis,
Cuncta recordatur, relegit quid ubique loquatur:
Alloquio tali tradens mandata sodali.

adest leo,

*Et iussu
illius.*

Mi comes, urgemur, & eam sepelire jubemur,
Quam nescit mundus, cui major in orbe secundus.
Quod si venisti missus sub nomine Christi,
Si famulaturus; tumultum fode, post rediturus.
Exue terrorem solitum, dedisce furorem:
Ad laudem Christi cedit, quod feceris isti,
48. His nondum dictis, feritate minisque relictis,
Lenius incedit, & ei leo promptus obedit:
Ignarusque moræ, momento labilis horæ
Implet mandatum, peragens opus acceleratum.
Interea monachus sacros adsternitur artus,
Vestis ei nulla, nisi trita vetusque cuculla,

*foveam pa-
rat.*

VITA SANCTE MARIE ÆGIPTIACE.

96
AUCTORE
HILDEBR.
A

ipse tumula
ta sancta.

Quæ vix hærebat sibi, jam contusa, regebat,
His indumentis involvit membra jacentis:
Scilicet ingentem thesaurum, jamque gerentem
Quiddam splendoris, quiddam solennis odoris,
Quiddam præclarum de nectare Cælicolarum.
Femina sanctorum mercede beata laborum

Ad tumulum vehitur, famulante fera sepelitur.
Inde senex repedit: jubet ut leo verna recedat.
Visa domi recitat: delictis parcere vitat:
Increpat, hortatur, spondet bona, dura minatur.
Sic ubi complevit viginti lustra, quievit.
Explicit.

D
contemnatius
obit.

A P P E N D I X

S I V E A D D E N D A A V T E M E N D A N D A

A D X P R I M O S D I E S A P R I L I S .

A D D I E M P R I M V M

D E S . V E N A N T I O E P I S C . M A R T .

Reliquia
Bomonia &
Praga.

*P*agina 6 num. 5 hac adde. Est etiam Praga, in Metropolitana S. Viti ecclesia, S. Venantii Episcopi Martyris frustum, digito majus, allatum ex Italia per Carolum IV anno MCCCCLXX, uti notatur in Diario Reliquiarum dicta ecclesia, quod ipsius Decanus Thomas Pessina à Czechorod vulgavit superioribus annis, & deinde Phosphoro suo inseruit pag. 507. Gratum esset ipsi quoque accipere instrumenta, per qua constat tali auctore & anno acceptam esse particulam istam; non quia dubitamus de rei veritate (scimus enim summa fide confectum esse Diarium istud, & Carolum nullo non itinere aliquid augendo Pragensi thesauro conquistivisse) sed quia similia instrumenta multa possunt docere, qua mirifice conducant ad illustrandam Sanctorum historiam. *Quis porro S. Venantius Episcopus Confessor Aprilis Tomus I.*

fit, cujus ex antiquissimo S. Cyriaci Martyrologio meminit alicubi Baronius, tamquam relato ad v^o XII Februarii, ut ibi inter pratermissos diximus, nulla dum probabili conjectura licuit definire; quare etiam nunc pronuntiamus, nihil liquere; & totum hujus rei judicium dimittimus posteris, si forte plus aliquid lucis interea suboriatur.

D E S . H Ü G O N E G R A T I A N O P .

*P*ag. 35 post num. 5 adde. Richardus Witfordus, in Martyrologio Sarisburiensi excuso Angliæ anno 1526 Londini, xxxi Martii, nescimus qua ex causa, breve hujus S. nati elogium exhibet. Ferrarius vero in Catalogo generali die ejusdem mensis xxix eundem ponit, & quidem citatis tabulis Ecclesiæ Gratianopolitanæ: qua utrum revera memoriam ejus tali die agat, aut saltem egerit aliquando, optamus certius discere, a que ac causam anticipationis istiusmodi.

Pag. 44 Annotata c & d, unius verbi transpositione conturbata, sic lege:

c Succesit Calixto 2 Pontifici Honorius 2. anno 1124.

V v v v v 2

14 Decem-

14 Decembris, & obiit mense Februario anni 1130.

A d Succesit jam dictis mense & anno Innocentius 2.

Pag. 45 num. 12 lin. 13 & memoria perdere. lege, de memoria perdere.

A D D I E M I I .

D E S. M A R I A Æ G Y P T I A C A .

quibusdam in Martio doliur,

Reliquia monachii.

B per aliud instrumentum constat

ad sacellum Regum aliarum reliquias,

C SS. Adriani; Gertudis, Juliana, Ludgardis, Cunera Christina,

anno 1594 ex bel. 10;

P Ag. 70 post num. 10 adde. Invenitur etiam S. Maria Ægyptiaca, nonnulli sacris fastis adscripta, mense Martio; & quidem die XXVII, Calendario Breviarii Moguntini; die XXIX, in Calendario Historico Constantii Felicii; ac denique XXXI cum officio novem Lectionum, in Breviario secundum Regulam B. Isidori dicto Mozarabes.

Pag. 72 post num. 26, adde. Etiam Monachii, in sacratio Societatis nostrae, habetur os ejusdem Sanctae trium unciarum; unde aut quando acceptum necdum didicimus; ratione cujus in nostro ibidem templo memoria & festum illius agitur sub ritu semiduplicis. Plura si nobis inde suggerantur, poterunt futuro operis Supplemento servire.

Pag. 74 num. 32 lin. ult. hoc lemma denotabatur. lege, hoc lemmate notabatur.

Ibid. post num. 33 addantur sequentia.

His ita compositis atque excusis, Reverendus adm. & Amplissimus Dominus Franciscus Diericx, praefati monasterii primus Abbas, in omnem intentus occasionem illustrandarum, quas tam solenniter exaltaverat, Reliquiarum; feliciter incidit in aliam, hactenus non commemoratam, Episcopi Portucalensis Bullam; explicantem unde & qua occasione singula partes in Lusitanorum Regum potestatem venissent. Quam bullam licet prae laudatus Abbas, prolixo valde & crudo Commentario explicatam confirmatamque, vulgarit anno MDCLXXIV; optavit tamen etiam hoc loco inseri; & nos opportunam judicamus ad ea, quae de hoc ipso argumento ex nostro sensu diximus, tam gravi testimonio affirmanda; atque ad supplendum plena cognitionis defectum, qui adhuc posset desiderari. Tenor ex autographo talis est.

I Nos Joannes Alvarez de Luzana, Portucalensis Episcopus, & quondam in Sacello regio Ulyssipone Praepositus Generalis &c. certificamus, in fide nostra & in causa sanctae matris Ecclesiae nobis credita, ad instantiam Illustrissimi Domini Emanueles, Domini mei Antonii filii, Portugalliae Principis, Nos ex Archivis reliquiae felicitis memoriae D. Henrici Olyssiponensis & Eborensis Archiepiscopi, S. R. E. Cardinalis, dein XVII Portugalliae Regis accepisse, legisse, ac pro vero compertum habuisse, sacras; veras, ac genuinas Reliquias S. Adriani Martyris, S. Gertudis ab Austria dictae de Oosten, S. Julianae ac S. Ludgardis Virginum Ordinis Cisterciensis, S. Cunerae Virginis & Martyris, ac S. Christinae Virginis dictae Mirabilis, praefato Domino Emanueli Principi traditas III Aprilis anno MDXCIV, & a nobis recognitas easdemque inventas, ad regnum Portugalliae ejusque sacellum regium devenisse, ex dono Margarethae Austriacae, Octavii Farnesii Parmae & Placentiae Ducis uxoris, Belgii pro Rege Catholico Gubernatricis; quas anno Domini MDLXV, in mense Augusto, per Petrum Ernestum Comitem Mansfeldensem legatum suum, pro filio suo Alexandro in sponsam petentem Mariam, ex Eduardo Lusitaniae Principe & Isabella Jacobi Ducis Barganciae filia, Regis Emanuelis neptem, dicto Regi honorificentissime donavit. Ex quibus, quinque Sanctarum & S. Adriani Martyris sacris reliquiis, idem Rex, matrimonio firmato, ab Episcopo Conimbricensi notabiles particulas separari iussit, quas thecae aureae inclusas, Mariae praefatae Principissae, Alexandri Parmensis sponsae, Olyssiponae

in via ac vitae solatium dedit, reliquias sacrorum pigmentorum majores partes sibi & regno suo reservans. Pro approbatione autem dictarum Reliquiarum certificamus, Nos, ut supra, expresse vidisse ac legisse in praefatis Regni Archivis diploma approbatorium Domini Maximiliani à Bergis, Archiepiscopi & Ducis Cameracensis; qui praevio rigoroso examine habito per Martinum Luperium, Episcopum Calcedonensem, Abbatem Crispinensem, suum Suffraganeum, aliosque viros Theologos, easdem pro veris ac genuinis approbavit, in dato III Decembris anni MDLXIV, praesente ac petente Margaretha Belgii Gubernatrice, & Joanne Richardoto Arthesiensis Consilii Praeside.

2 Item ex praetactis Archivis compertum ac exploratum habemus, sacras Reliquias S. Benedicti Abbatis, ex Basilica monasterii Floriacensis; & S. Scholasticae sororis ejusdem, ex Basilica Cenomanensis; quas utraque cum sacris Reliquiis S. Rochi in parte singularis Patroni, S. Mauri Abbatis, ac S. Placidi Ordinis Benedictinorum Protomartyris; ex Glanifoliensi monasterio acquisitas; dein S. Yvonis Jurisconsultorum Patroni tres partes notabiles, primitus à Philippo Luxemburgensi; S. R. E. Cardinali Presbytero per Galliam Legato à latere & XXI Episcopo Cenomanensi; collatas fuisse Christianissimo Regi Francisco I. IV Maji MDXVI: quas idem Rex Christianissimus eodem anno VI die Novembris, post triumphalem in Mediolanensem civitatem ingressum & inde Viglevenum seu Viglebanum secedens, inter aliorum Principum imo & Pontificis Legatos Regem salutantes, Marchioni Monferrateni personaliter praedictas Reliquias consignavit, ut ex ad Emanuelem I Portugalliae Regem ejusque uxorem Mariam Arragonicam demandarentur, uti & factum, est quod eadem ab eo tempore Regno Lusitaniae remanserint. Eas viginti octo annis praevie (ut ex altero diplomate vidimus) de novo confirmavit ac declaravit esse veras ac genuinas Julius de Medices, tit. S. Laurentii in Damaso S. R. E. Cardinalis Archiepiscopus Florentinus, in data X Novembris anno MDXV, dum sacram Purpuram gestaret, in civitate Viglebanensi; utpote post Pontifex creatus, dictusque Clemens ejusdem nominis VII.

3 Similiter & compertum habemus, ex praememoratis Archivis, sacras Reliquias S. Hyaciuthi, S. Elisabethae Hungaricae, S. Paulini Episcopi Nolani, S. Aegidii Abbatis, S. Catharinae Virginis ac Martyris, Sanctuario Regni Lusitaniae advenisse à Casimiro Magno Lithuaniae Duce, fratri suo Ladislao in Regno Poloniae successore ac Rege, praecipue desumptas ex ecclesia metropolitana Strigoniensi; quas praefatus Poloniae Rex, tertia die Decembris anno MCCCCXXX misit Alphonso V, Portugalliae Regi, Africano dicto. Quas praefatas sacras Reliquias, sub Innocentio VIII, genuinas ac veras declararunt Oliverius Episcopus Sabinensis S. R. E. Cardinalis, Marcus Episcopus Praenestinus Cardinalis S. Marci, G. Cardinalis Ulisbonensis tit. S. Mariae trans Tiberim, Joannes tit. S. Vitalis Presbyter Cardinalis, R. S. Georgii Diaconus Cardinalis Domini Papa Camerarius, III Kal. Februarii Romae MCCCCXXXVII, ut latius patet in diplomate desuper confecto, propriis manibus subscritto.

4 Insuper in dictis Archivis declaramus nos reperisse varia diplomata, ex quibus cognovimus Reliquias S. Agathae Virginis & Martyris, ex urbe Constantinopolitana fuisse relatas circa annum Domini MXXVI ad ipsam civitatem Catanensem, quarum sacrarum Reliquiarum partes aliquas, biis annis post à Mauritio II, post recuperatam à Saracenis

D

E

F

G

H

I

K

L

M

N

O

P

Q

R

S

T

U

V

W

X

Y

Z

aa

ab

ac

ad

ae

af

ag

ah

ai

aj

ak

al

am

an

ao

ap

aq

ar

as

at

au

av

aw

ax

ay

az

ba

bb

bc

bd

be

bf

bg

bh

bi

bj

bk

bl

bm

bn

bo

bp

bq

br

bs

bt

bu

bv

bw

bx

by

bz

ca

cb

cc

cd

ce

cf

cg

ch

ci

cj

ck

cl

cm

cn

co

cp

cq

cr

cs

ct

cu

cv

cw

cx

cy

cz

da

db

dc

dd

de

df

dg

dh

di

dj

dk

dl

dm

dn

do

dp

dq

dr

ds

dt

du

dv

dw

dx

dy

dz

ea

eb

ec

ed

ee

ef

eg

eh

ei

ej

ek

el

em

en

eo

ep

eq

er

es

et

eu

ev

ew

ex

ey

ez

fa

fb

fc

fd

fe

ff

fg

fh

fi

fj

fk

fl

fm

fn

fo

fp

fq

fr

fs

ft

fu

fv

fw

fx

fy

fz

ga

gb

gc

gd

ge

gf

gg

gh

gi

gj

gk

gl

gm

gn

go

gp

gq

gr

gs

gt

gu

gv

gw

gx

gy

gz

ha

hb

hc

hd

he

hf

hg

hh

hi

hj

hk

hl

hm

hn

ho

hp

hq

hr

hs

ht

hu

hv

hw

hx

hy

hz

ia

ib

ic

id

ie

A Saracenis Catanam, ejusdem urbis Episcopo, id est anno MXXIX, cum approbatione ac ratihabitione Ioannis XIX Papæ recognitas ac pro genuinis habitas, comperimus donatas fuisse Sergio de Ruvere Romano ejusque familiæ antiquissimæ: quæ Reliquiæ successione legitima devolutæ fuerunt ad Iulianum de Ruvere modum Pontificem Maximum. Accedit tamen & compertum est, ut dictus D. Papa Iulius II, tempore Cardinalitii sui, anno scilicet MDI, eas cum sacris pignoribus Reliquiarum S. Cæcilie, S. Barbaræ, S. Dorotheæ, ex æde ejus trans Tiberim, S. Agnetis Virginum ac Martyrum, nec non S. Felicitatis Martyris matris septem filiorum Martyrum, & S. Alexii castissimi juvenis ac nobilissimi Romani, pariter à se ac suis digne reservatas, in amoris tesseram donavit Ioanni de Medices, Laurentii filio, Cardinali Diacono ad S. Mariam de Dominica, qui postmodum Leo Papa X creatus ac dictus fuit. Unde longe post Cosmus de Medices, Magnus ille Florentiæ Dux, & D. Emanuel Philibertus Sabaudicæ Dux Princeps Pedemontanus, prædicta sanctarum Martyrum ac S. Alexii pignora, una cum Reliquiis S. Ignatii Antiocheni Episcopi & Martyris, ac S. Blasii Sebastienæ Ecclesiæ Episcopi & Martyris, ac S. Moyſis ex impio latrone famosi Eremitæ, quarum aliquæ post septimum orbis Christiani seculum in ecclesia S. Clementis reservatæ, quæ jam à tempore Cælii Hormisdæ Pontificis in maximo honore & populi devotione habitæ, ab antiqua familia de Ruvere per Iulium II Pontificem ad Duces Florentiæ venerunt. Unde ex dictis Archivis manifestum quoque evadit, quod eadem Sanctorum ac Sanctarum Reliquiæ, per manus Pii V Pontificis Maximi, post institutam Militiam S. Stephani sub Pio IV à Principe Cosmo de Medices, post ejusdem nominationem in Magnum Etruriæ Ducem, ipsiusque coronationem VI Octobris anni MDLXX, consignatæ fuerint in manus Alexandri Farnesii S. R. E. Cardinalis, ut eadem, per dictum Farnesium Cancellarium ejusque nepotem Eduardum, ad Henricum Emanuelis Regis filium, tum Archiepiscopum Eboresensem ac S. R. E. Cardinalem, ex munificentia nominatorum Etruriæ & Sabaudicæ Ducum (uti paulo post factum comperimus) in Lusitaniam transmitterentur.

SS. Cæcilia Barbara, Dorothea, Felicitatis, Alexii,

B Ignatii, Blasii, Moyſis,

anno 1569, Florentiæ;

SS. Bartholomæi, Theclæ, Iosaphat, Mariæ Ægyptiæ, Pelagiæ

anno 1571, Venetiis;

C Tandem supra omnes memoratas Sanctorum Sanctarumque insignes Reliquias, multis precibus à Republica Venetorum sæpe numero à Lusitanicæ Principibus aliæ expetitæ, eidem Aulæ Reliquiæ devenerunt, maxime ex quas antiquitas & Patrum auctoritas singulariter commendavit. Illæ erant S. Bartholomæi Apostoli, S. Theclæ Virginis S. Pauli Apostoli discipulæ, S. Iosaphat Indiæ Principis à B. Barlaamo eremita ad fidem conversi in eaque nutriti: insuper & S. Mariæ Ægyptiacæ & S. Pelagiæ, quæ Peccatrices ad Deum conversæ appellantur: quas denique obtinuit Sebastianus ejus nominis I. Lusitanicæ Rex (qui postmodum in expeditione Africana gloriosa morte occubuit) exque transmissæ fuerunt per virum toga sagoque insignem Don Petrum Ferdinandum de Velasco, natione Hispanum ac Fryassicæ Ducem, apud dictam Venetorum Republicam pro Rege Catholico Legatum cum ipso Legato Portugallicæ. In mense enim Novembri, anno salutis nostræ MDLXXI, dum strenuissimo Ludovico Mocenici Venetorum Duci orbis Catholicus gratularetur, ob stupendam de immani Turcica classe sub vexillo Pii V Papæ relatam victoriam; præfatus Venetorum Dux easdem supra relatas Reliquias in manus dictorum Legatorum consignavit, ut dicto Sebastiano Regi ejusque Regno donarentur. Eas tamen de manu Don Petri Ferdinandi de Velasco

Fryassicæ Ducis in Vrbe reviderunt, Alexander Farnesius Cardinalis Vice-cancellarius & Episcopus Tusculanus, ac Otho Cardinalis Truchses Episcopus Albanensis, cum Hieronymo Cardinale de Clavalle: ac revisione facta approbarunt in favorem Regis Lusitanicæ, ac in firmitatem ac robur dictarum genuinarum Reliquiarum. Quibus sic transactis, Eduardus Farnesius, dicti Alexandri nepos, venerandas Reliquias B. Margarete de Cortona adjunxit, ab ipso Cortonenſi Episcopo habitas. Hisce ad Regnum delatis, Henricus S. R. E. Cardinalis Eboresensis, è scrinio ac thesauro relicto à Ioanne III Lusitanicæ Rege, apposuit totum mentum cum tribus dentibus & parte ossis notabilis S. Augustini Angliæ Apostoli, dein S. Anselmi Cantuariensis Episcopi partem notabilem Spinæ dorsii talemque costæ: quas binas ultimas Henricus VII Britannicæ Rex anno MDXXI, postquam à Sede Apostolica proclamatus fuerat fidei Protector, promiserat Emanueli I & XIV Lusitanicæ Regi, juncto Leonoræ Austriacæ Caroli V sorori, eandem sub chirographo promissionis per Cardinalem Volsæum Archiepiscopum Eboracensem, misit Ioanni III post Emanuele Portugallicæ Regi, idque in ejus nuptiarum solenniis cum Catharina Austriaca, Caroli V Imperatoris sorore altera, anno MDXXV.

6 Quæ omnia ita gesta latius extendimus, ut ad quorum notitiam hæ nostræ litteræ pervenerint, clarior innotescat, quomodo, quibus titulis ac temporibus, dictæ sacræ Reliquiæ sigillatim de manu ad manus personarum, tam in dignitate ecclesiastica quam seculari constitutarum, ad sacellum regium Vlyssiponæ Regnumque Lusitanicæ successu temporis devenerint. Denuo certificantes omnes easdem esse genuinas ac veras, quas à numero I usque ad 35 inclusive, ex dono patris sui D. Antonii memorati, dictus Illustrissimus Dominus Princeps Emanuel habet, Parisiisque accepit die III Aprilis anni MDXCV; idque in eo situ ac constitutione, enumeratione ac designatione partium earumdem sacrarum Reliquiarum, prout ex in præfato donationis instrumento, per dies ac menses suos digestæ, distinctius & accuratius recensentur. Et ne cuiquam horum aliquid dubium videatur, in fide & auctoritate nostra Episcopali, in supra relatis omnibus declaramus, nos ex certa scientia & conscientia processisse. Utque supra memoratis firmitatis amplius pondus adjiciamus, asserimus (dum in sacello Regio Præposituram gerebamus) ea præfacta omnia fideliter legisse, hausisse ac annotasse ex ipsis authenticis Regni Lusitanicæ instrumentis, membranis ac diplomatibus, uti in causa Ecclesiæ exequi tenemur; præsertim cum ad id ab Illustrissimo Emanuele præfato Principe specialiter rogati fuerimus. In quorum omnium fide ac robur perpetuum, hæc litteras manus propriæ & sigilli ordinarii ac secretarii nostri signatura muniri fecimus, hac XX die Januarii anni MDCCXV, Bruxellis in aula dicti Illustrissimi Principis, &c.

B. Margareta Cortonenſis.

SS. Augustini Cantuariensis Episcopi, Augustini Angliæ Apostoli, S. Anselmi Cantuariensis Episcopi.

Et hæc omnes à patre Antonio accepit Princeps Emanuel anno 1594.

B

E

E

ΒΙΟΣ ΜΑΡΙΑΣ ΑΙΓΥΠΤΙΑΣ,

ΤΗΣ ΑΠΟ ΕΤΑΙΡΙΑΩΝ ΟΣΙΩΣ ΑΣΚΗΣΑΣΗΣ

ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΡΗΜΟΝ ΤΟΥ ΙΟΥΔΑΙΟΥ.

ex MS. Mediceo Regis Christianissimi,
collato cum MS. Monachienfi Ducis Bavarie.

PROLOGUS

B

Fideliter
narrata

b

c

d e
fide rari
describere
proprie
aut fer.

f

g

h

i

Sap. 7. 27.

CLP. I. 2

Εγένετο τις ἐν τοῖς κατὰ Παλαιστίνην μονασιείοις Ζωσιμᾶς ἀγῆς, βίῳ καὶ λόγῳ κοσμιώδης, ὃς ἐκ παργύρων ἀυτῷ τοῖς μοναχικοῖς ἀνεγράφει ἕδισί τε καὶ πράξιαις ἡ Ζωσιμᾶς ἦν ὄνομα τῆτι τῷ γέροντι. Καὶ μὴ

ἡσυχίον βασιλείας κρύπτειν καλόν, τάδε ἔργα τῷ Θεῷ ἀνακηρύττειν ἰνδοξον· ἔτα γὰρ εἶπεν ὁ Ἀγγελὸς τῷ Ταβίτ, μετὰ τῆς παράδοξον τῆς ἐκτυφλώσεως τῆς ὀμμά τῆς ἀνάβλεψιν, καὶ μετ' ἐκείνης τῆς κινδύων, οὐς διήλθε, καὶ ὧν ἐβρόδῃ, δι' ἧν ἔιχεν εὐσέβειαν. Καὶ γὰρ τὸ βασιλείας μὴ φυλάττειν μουσίριον, ἐπισφαλὲς καὶ ἐπολεθρον. Καὶ τὸ Σιγᾶν. Θεῷ ἔργα παράδοξά, ψυχῆς φέρει τὸν κινδύων. Ὅθεν καὶ γὰρ φόβω τῷ Σιωσᾶν τὰ θεία βαλόμενος, καὶ τὸν ἐπηρημάτοι κινδύων τῷ δόλῳ, ὑφορέμενος, ὃς λαβὼν ὑπὸ τῆς δραστότου τὸ τάλαντον, εἰς γῆν ἐκῆνο ἑκατέρωθεν, καὶ τὸ δοθὲν αἰς ἐργασίαν ἐκρυψεν ἀπραγματεύτων· ἀκηρησιονεράν, ἕως ἐμὲ κατανήσασαν, ὑδαμῶς Σιωπήσομαι. Καὶ μοι μηδεὶς ἀπισίτω ἀπερ ἀκίκοα χάροντι, ἢ ἐμὲ τερατεύσασαι τὸ παράπαν ἡγόμενος, ἢ τῷ πράγματι τῷ μεγέθει πληθόμενος· ἐμοὶ γὰρ μὴ γένοιτο καταλειψάσασαι καὶ καπηλεύσασαι λόγον, ἐν τῷ Θεῷ μνημονεύεται. Καὶ τὸ Σμικρὰ δὲ φρονεῖν καὶ ἀνάξια τῷ Σαρκωδέντῳ Θεῷ λόγῳ μεγαλιότητος, καὶ ἀπιστεῖν τοῖς ἔγῳ ἐλογαμένοις, ἢ μοι δοκῆ ἔχειν τὸ βολογον· εἰ δὲ τινὲς εἰδὼν οἱ τῆδε τῆ γραφῆς ἐπιλογαμένοις, καὶ τὸ παράδοξον τῷ λόγῳ δῆθεν καταπληθόμενοι, καὶ πιστεύειν ὀπιχειρῶς οὐκ ἐβέλοτες, ἀφῆνοις ἰλεως γένεται Κύριος, ἐπιδη- περ καὶ αὐτοὶ τὸ ἀδενεῖς τῷ ἀνθρωπίνῳ φύσει λογιζόμενοι, διαπαράδειλία ἡγοῦνται τὰ παραδόξως πῶς περὶ ἀειρώτων λεγόμενα. Εἰμι γὰρ λοιπὸν ἐπ' αὐτῷ τῆς δικησιον, πράγμα λέξων ἐν τῇ γενεῇ τῆ καδ' ἡμᾶς ἢ γενάμενον. Ὅπερ ἱερὸς ἀγῆς, τὰ θεία λέγειν καὶ πράττειν ἐκπαίδοθεν μεμαθηκῶς, ἀφῆ- σατα. Ἀλλὰ μηδὲ τῆτος πρὸς ἀπιστίαν ἐλύσει τῆς ἐπιλογαμένης, τὸ ἐν τῇ καδ' ἡμᾶς γενεῇ θαῦμα τοῦτον ἡγαθῶς γενέσασαι ἀδύνατον· ἢ γὰρ χάρις τῷ Πατρὶ ἐκκατὰ γενεῶν αἰς ψυχᾶς ὀσίας διαβαίνουσα, φίλος Θεῷ καὶ προσφῆτας κατασπινάζει, καδῶς ἐδίδαξεν

τις τῆ κ ἐπονομία, νομισάτω με ἐκῆνον λέγειν τὸν Ζωσιμᾶν, τὸν ἐν δόγμασί ποτε διαβληθέντα ὡς ἐτεροδόξον· ἀλλ' οὐτῷ, καὶ ἄλλῳ ἐκῆνῳ, καὶ πολὺ τὸ μετὰ τῆς δῶς τὸ διάφορον, εἰ καὶ μίαν ἐκῆνῳ τῶν προσηγορίαν ἀμφοτέροι. Οὕτῳ τοῖνυν ὁ Ζωσιμᾶς ἐβρόδῃ, ὃς ἐμόνασεν ἀρχῆθεν ἐν τινὶ τῆς πάλαι μονασιείων, πᾶν εἶδος ἰσχυρῶς μετερχόμενος, καὶ πρὸς πᾶσαν πειθαρχίαν γενόμενος ἐπιτήδειος· πᾶν γὰρ κανὸν παραδεδομένον ὑπὸ τῆς πρὸς ἡ τῶν τοιαύτων αὐτῷ παλάστραν πειθαρχησάντων ἐβόλασεν, πῶμα δὲ καὶ αὐτὸς προσεπινόησεν οἰκοθιν, ὑπολάξαι ζητῆ τῶν Σάρκα τῷ πνεύματι. Καὶ γὰρ τῷ Σκοπῷ ἢ δὲ μαρ- τεν· οὕτω γὰρ ἡ δὲ γέρον [ἐπίσημος] περὶ τὸ πνευματικῶν, ὁ ὡς πῶμας πῶμας τῆς ἡγῶν μονασιείων, ἐπὶ δὲ ὅτε καὶ τῆς μακρᾶν ἀπεχόντων, φοιτῆν πρὸς αὐτόν, καὶ πρὸς ἐγκράτεια ὑπὸ τῆς ἐκείνου διδασκαλίας τυπῶσαι [καὶ κανονίζεσασαι]. Καίπερ δὲ ἔτις ἔχων περὶ τὸ πρακτικῶν εἶδος ὁ γέρον, ἔδδὲ τῆ μελέτης τῆς θείων λογίων ποτὲ παρημέλησεν· ἀλλὰ καὶ κοιλασόμενος, καὶ ἀνισάμενος, καὶ ἐν χειρὶ κρατῆ τὸ ἐργόχειρον, ἔθεν τῶν τροφῶν ἐπορίζετο p. Εἰ δὲ θείας μαθεῖν τῆ τροφῆς, ἢς ἐκῆνῳ ἐγυέλο, ἐν ἔργῳ εἶχεν ἐκῆνῳ ἀσίγητον, μηδὲ ποτε δαπνώμενον, τὸ φάλλειν διὰ πάντος, καὶ μελέτῳ ἀπὸ ποιησῶν τῆς ἱερῶν λογίων. Πολλάκις γοῶν φασί τινες καὶ θείας ὀρασίως ἀξιεῖσασαι τὸν γέροντα δεῖθεν αὐτῷ γενναρῶς ἐλάμψεως, καθάπερ ὁ Κύριος εἶπεν, Οἱ τῶν Σάρκα δηλαδὴ τῶν ἐαυτῶν ἐκαθάραντες, καὶ ἡφοντες ἀπὸ ἐρηγοροῦ τῶ τῆ ψυχῆς αὐτῶν ὀμματι, ὀρῶσι θείας ἐλάμψεως ὀρασίως; ἀβραβῶνας ἐν δεῦθεν τῷ μένοντῳ αὐτῶς καλῶ κομιζόμενος.

3 Ἐλεγεί οὖν ὁ Ζωσιμᾶς, ὃς αὐτῷ εἶπεν τῆς ἐπαιρηκῶν ἀγαλιῶν ἐν τῷ μονασιείῳ τῆτος δέδοσθαι, καὶ μέχρι τρίτης καὶ πεντηκοστῆς ἐν τῷ αὐτῷ τὸν δρόμον τὸν ἀσκητικῶν ἐκῆνῳ. Μετὰ δὲ ταῦτα παρηνωχλήθη, ὡς ἐφῆσεν, ὑπὸ τινῶν λογιστῶν, ὡς ἄρα ἐτελεύτησεν ἐν ἀπασί, τῆ ἐτέρῳ διδασκαλίας ὑδαμῶς προσδεόμενος· ταῦτα γὰρ, ὡς ἐλέ- γειν, καδ' ἐαυτὸν ἐλογίζετο. Ἄρα γὰρ ἐστὶν ἐν τῇ γῆ μοναχός, ὁ δυνάμενος ἔξενον τι παραδοῦσά μοι, ἢ ὀφελῆσά μοι ἰσχυῶν, ὀπερ οὐκ οἶδα, ἔδδὲ πειρανα,

ante profc-
tus,
k
E

l
m
n

o
vite ri-
gotem lau-
dabilem,

p
F
q

r
Tentatis
de vana
gloria
s
t

EX MS. REG. FR.

εἶδ' ἀσκήσεως; ἄρα εὐρίσκεται τῷ ἐν ἐρήμῳ φιλοσοφῶντων ἀνὴρ ὃς κατὰ παράξιν ἢ θεωρίαν πρωτεύει μὲν; Ταῦτα δὲ λογιζομένων τῷ γέροντι, ἐρίσταται τις αὐτῷ καὶ φησι πρὸς αὐτόν· Ὁ Ζωσιμᾶ, καλῶς μὲν καὶ ὡς ἦν δωσατὸν ἀνθρώπων ἠγώνισας, καλῶς δὲ καὶ τὸν ἀσκητικὸν δρόμον διήνυσας· πλὴν ἔδειξεν ὅτι ἐν ἀνθρώποις ἐστὶν ἔχων τὸ τέλειον, ἀλλὰ κείζων ἐστὶν ὁ ἀγὼν ὁ προκείμενος· Ἐπαρωχηκᾶτος ἠδὲ καὶ ὑμεῖς ἔγνωσκετε. Ἰνα γινῶς καὶ αὐτὸς οὖν, ποσάμ ἐσὶ καὶ ἄλλα πρὸς Σωτηρίαν ὁδοί, ἐξελάθει ἐκ τῆς γῆς σου, καὶ ἐκ τῆς Συγγενείας σου, καὶ ἐκ τῶν οἰκῶν σου πατρός σου, καθάπερ Ἀβραάμ ἐκένθη ὁ ἐν Πατριάρχαις ἀδίδεσθαι, καὶ δεῦρο εἰς τόδε τὸ μοναστήριον, τὸ πλησίον Ἰωρδάνου τῷ ποταμῷ διακείμενον.

jubetur ire ad Iordanem,

ibique te- cerius

u

B

X

Y

Z

aa

C

hvenit monachos pefectissime viventes,

bb

4 Αὐτίκα γαυῷ ὁ γέρον, ἀκολουθῶν τῷ κελεύσματι, ἔβησεν τῆς μοναστηρίας, ἐν ᾧ ἐκπαθόθεν ἐμόνασε· καὶ καταλαβὼν Ἰωρδάνου τὸν ἐν ποταμοῖς ἀγιώτατον, ὁδηγῆται ὑπὸ τῷ κελεύσαντι αὐτὸν εἰς ἐκείνο τὸ μοναστήριον, εἰς δὲ ὁ Θεὸς αὐτὸν γενέσθαι παρεκελεύσατο. Ἡ Κρήσας τοίνυν τῇ χειρὶ τῶν δούραν [τῆς αὐλῆς] ἐντυγχάνει πρῶτον μοναχῶν τῶν τῶν δούραν φυλάττοντι· ἐκένθη δὲ αὐτόν, μιλῶν πρὸς τὸν Ἠγούμενον· ὁ δὲ τῶτον δεξιὰ μὲν, Σχημάτε καὶ ἡδὲ εὐλαβείας δεασάμενος, βαλόντα τῶν Σιωηδῶν τοῖς μοναχοῖς κητόνοισιν καὶ λαβόντα εὐχλῶν, ἠρώτησεν καὶ αὐτόν· Πόθεν, ἀδελφε, παραγίγῃσας, καὶ τίνος ἕνεκα πρὸς τῆς ταπεινῆς ἐλήλυδας γέροντας; Ὁ δὲ Ζωσιμᾶς ἀπεκρίνατο, τὸ μὲν πῶδε, λέγειν ὑποκατακλιθῆναι μοι· ὡφελείας δὲ χάριτι, ὁ Πάτερ, ἐλήλυδα· ἀκήκοα γὰρ περὶ ὑμῶν ἔνδοξα καὶ ἀξιώματα, διωκόμενα ψυχῶν προσοικειώσασθαι Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτόν ὁ Ἠγούμενος, Ὁ Θεός, ἀδελφε, ὁ μόνος ἰωχόμενος τῶν ἀνδραπέδων ἀδίδεσθαι, αὐτὸς καὶ σε καὶ ἡμᾶς διδάξει τὰ θεῖα δειλήματα, καὶ ὁδηγήσει εἰς τὸ ποιῆναι τὰ προσήκοντα· ἀνδραπέδων γὰρ ἀνδραπέδων ὡφελῆσαι ἔδωκεται, εἰ μὴ ἕκαστος ἑαυτῷ προτέχοι διαπαντός καὶ νίκοι τῷ νῷ τὸ θεῖον ἐργάζοιτο, Θεὸν κεκτημένος τῷ παρηγορηθῆναι Συμλήπορα. Πλὴν ἐπέειπε, ὡς ἔφη, ἡ ἀγάπη τῷ Θεῷ δεάσασθαι ὑμᾶς τῆς ταπεινῆς κέντηκεν γέροντας, μῆνον μετ' ἡμῶν ἕπερ τῆς παραγίγῃσας ἕνεκα, καὶ πάντας ἡμᾶς διατρέψαι, τῇ τῷ πνεύματι χάριτι, ὁ ποιμὴν ὁ καλός, ὁ δὲ τῶν ψυχῶν αὐτῶν λύτρον αὐτῶν ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ τὰ ἴδια πρόβατα καλῶν δὲ ὀνόματι. Ταῦτα εἰπόντος τῷ Ἠγούμενῳ τῷ Ζωσιμᾶ, βαλὼν αὐθις μελάνοισιν, καὶ αἰτήσας εὐχλῶν, καὶ ἐπειτῶν Ἀμῶν, ἐμνησεν εἰς ἐκείνο τὸ μοναστήριον.

5 Εἶδε δὲ γέροντας παράξιν καὶ θεωρία ἐκλάμποντα, [καὶ τῷ πνεύματι ζήοντα] καὶ τῷ Κυρίῳ δακρυόεντα· ψαλμῶδία γὰρ ἦν ἀκατάπαυστος, εἰσίνεχθαι παννύχιον· καὶ ἐν χειρὶν ἔχον ἀεὶ τὸ ἐργόχερον, καὶ οἱ ψαλμοὶ ἐπὶ σώματι. Λόγος γὰρ ἀργός οὐκ ἐπολιτεύειο, φροῦτις πραγμάτων παρ' ἐκείνοις οὐκ ἐχρημάτιζε, πρόσδοι τε δὲ ἔτῃς ἀριμύθημα [τε καὶ συναγόμενα] καὶ μέριμνα βιωτικοῖς μόχοις ἀρμόζουσα, ἔδει δὲ ὀνόματι παρ' αὐτοῖς ἐγγυρίζοντο· ἀλλ' ἐν ἦν [καὶ πρῶτον] καὶ μόνον τὸ Σπυδαζόμενον πᾶσι, τὸ ἕκαστον αὐτῶν κερὸν εἶναι τῷ Σώματι, ὡς ἀπαξ τῷ κόσμῳ καὶ τοῖς ἐν κόσμῳ ἀπασιν ἀποθανόντα, καὶ μὴ ὑπάρχοντα. Τροφῶν δὲ ἔχον ἀδάπανον, τὰ θεοπνευστα λόγια· ἔτρεπον δὲ καὶ τὸ Σῶμα τοῖς ἀναγκαίοις μόνοις, ἄρτω καὶ ὕδατι, ὡς ἕκαστον εἶναι πρὸς τῶν θεῶν ἀγάπῃ διακίτρον. Ταῦτα Ζωσιμᾶς, ὡς εἶπεν, δεόμενος ὑποδομῆτο λίαν, ἐπεκτινόμενος πρὸς τὰ ἐμπροσθεν, ἀεὶ τε Σιωη-

ζῶν τὸν δρόμον τὸν ἴδιον, καὶ Σιωηγάτας· εὐρῶν καλῶς τὸν θεῖον νεργουῦντας παραδέσπον.

D

6 Ἡμερῶν δὲ διελευσῶν ἰκτινῶν, ἠγγυσεν ὁ χερὸς καθ' ὃν ἱεράς νηθείας· ἐκτελεῖν Χριστιανοῖς παραδίδοται, προκαθάρσει ἑαυτῆς εἰς τῶν τῶν θεῶν παύσης καὶ ἀναστάσεως τῆς Χριστῷ προσκλήσει. Τῆς δὲ πύλης τῆς μοναστηρίας ἀνογομένης μηδέποτε, ἀλλὰ αἰ κεκλεισμένης καὶ πύσης τοῖς μοναχοῖς τῶν ἀσκησιν ἀνενόχλητον· ἔδει γὰρ ἦν ἀνοῖξαι, εἰ μὴ πρὸς μοναχὸς διὰ τινος χρείαν ἀναγκάσαν παρεβαλεῖν ἐρημῶν γὰρ ἦν ὁ τόπος, καὶ τοῖς ἐκ γειτόνων ἠκείνοις μοναχοῖς οὐκ ἀπέπιπτον δὲ μόνον ἀλλὰ καὶ ἀγνοῦντο. Κανὼν δὲ τις οὗτος ἐν τῷ μοναστηρίῳ [ἀνοῖξαι] ἐφυλάττετο, δι' ἃν οἰμαὶ Θεός· καὶ Ζωσιμᾶν εἰς ἐκείνο τὸ μοναστήριον ἦλθεν. Τίς δὲ ὁ κανὼν, καὶ πῶς ἐφυλάττετο, ἐν δὲ ἐρῶ. Τῇ Κυριακῇ, ἡ ἡς πρώτη τῶν νηστῶν ἡβδόμας ὀνομάζουσα εἴσθαι, ἐτελείτο δηλαδὴ ἡ θεῖα μυσταγωγία κατὰ τὸ Σιωηθῆς, καὶ τῶν ἀκρίτων ἐκείνων ἕκαστος καὶ ζωοποιῶν μυστηρίων ἐγένετο μέτοχος· καὶ τροφῆς μικρᾶς, ὡς ἐρῶ ἦν, μετελαμβάνον. Μετὰ τῆτο Σιωηθῆτος πάντες εἰς τὸ εὐκτήριον καὶ γινόμενης εὐχῆς ἐκτενῆς καὶ γοῦν κλισίας ἐφίκανον, ἡσπάζοντο ἀμύλιος οἱ γέροντες, καὶ τὸν Ἠγούμενον, περιπλοσόμενος ἕκαστος, βαλὼν μετάνοισιν, ἠτέτο λαβεῖν εὐχλῶν καὶ ἔχεν πρὸς τὸν προκείμενον ἀγῶνα Σιωηγιστῶν καὶ ἐμπειρον.

post com- munes pre- cas

E

7 Τούτων δὲ γενόμενων ἡ θύρα τῷ μοναστηρίῳ ἠνοίγητο, καὶ ψάλλοντες Συμφώνως τὸ, Κύριε φωνήσας μοι καὶ Σωτηρίαν, τίνα φοβήσσομαι; Κύριε ὑπερασπίσης τὴν ζωῆς μου, ἀπὸ τίνος δειλιάσομαι; καὶ τὰ θεῖα τῶν ψαλμῶν, ἔβησαν ἀπαντες τῷ μοναστηρίῳ· ἕνα τινὰ πολλὰ καὶ ἡ δεύτερον φύλακα τῷ μοναστηρίῳ καταλιμπανόντες, οὐκ ἔνα φυλάξαι τὰ ἐνδοθεν ἀποκείματα (ἔδει γὰρ ἦν τι παρ' ἐκείνοις κλέπταις ἐυάλωτον) ἀλλ' ἕνα μὴ τὸ εὐκτήριον ἀλατῆργητον καταλείπειν. ἕκαστος δὲ αὐτὸν ἐπισίτιζεν, ὡς περὶ ἡδύματο καὶ ὡς περὶ ἐβύλετο· ὁ μὲν γὰρ ἄρτον ἐκόμιζε τῇ χρείᾳ τῷ Σώματι· Σὺ μὲν ἄρτον, ὁ δὲ ἰσχάδας, ἀλλ' ἕνα φοινίκας, ἕτερον δὲ σπῆρα βραχύντα ἐν ὕδατι, ἀλλ' ἕνα δὲ ὑδὲν, εἰμὴ τὸ Σῶμα ἴδιον καὶ τὸ ράκιον ὁ περιεβέβλητο, ἐτρέφειο δὲ ὁσάκις ἡ φύσις ἠνάγκαζε ταῖς φουρμῆμας βοτανῶν κατὰ τῶν ἐρημον. Κανὼν δὲ ἦν ἐκάστω αὐτῶν καὶ νόμος οὗτος παρ' αὐτοῖς φυλαττόμενος ἀπαράβατος, τὸ μὴ γινώσκον ἕτερον ἕτερον, πῶς ἐχρητεύσει, ἢ πῶς διάγει ὁ ἕτερος. Τὸν γὰρ Ἰωρδάνου εὐθὺς παραμύθητοι, μακρὰν ἀπ' ἀλλήλων ἕκαστος ἐχωρίζετο καὶ ἕνα πολλῶν ἔχον τῶν ἐρημον, καὶ ἔδει παρεβάλλει πρὸς τὸν ἕτερον· ἀλλὰ καὶ ἕπερ εἰς ἕνα αὐτῶν ἐθεάσατο μακρόθεν ἕτερον ἐπ' ἐκείνον ἐρχόμενον, εὐθείας ἔδεικνεν τῷ καθ' εὐθείαν πορευέσθαι, καὶ ἐπ' ἕτερον μέρους ἐγένετο, ἑαυτῷ δὲ ἐξῆ καὶ τῷ Θεῷ, ψάλλον διαπαντός καὶ τροφῆς ἐπιχέραις γευόμενος.

monasterio

ergo

F

in sol- tudine

trans Ior- danem

age

et

Domini- cam Pa- nam.

8 Οὕτω τοίνυν ἀπάσας τὰς ἡμέρας τῆς νηθείας ἠσθε ἀ διαλεουῦντες, ὑπέτρεπον εἰς τὸ μοναστήριον, ἐν τῇ Κυριακῇ τῇ πρὸ τῆς ζωοποιῆς τῷ Σωτήρι· ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως, ἡ ἰορδάνου ποσὸν μετὰ βατίων δορτάξιν ἡ Ἐκκλησία παρέλαβεν. Ὑπέτρεπε δὲ ἕκαστος ἔχων τῶν ἰδίων Σκοπῶν γεωργίον, τῶν ἰδίων Σιωηθῆσιν, γινώσκουσα δὲ πῶς ἀργασίᾳ καὶ ποιῶν πόνοιον σπέρματα καταβάλλετο· καὶ ἔδει ἠρώτα τοπαγράφαν τὸν ἕτερον, πῶς ἢ τίνα τρόπον τὸν προκείμενον ἀγῶνα διήδησεν. Οὗτος μὲν ἦν ὁ τῷ μοναστηρίῳ κανὼν, καὶ οὕτω καλῶς ἐκτελεζόμενος· ἕκαστος γὰρ αὐτῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ γινόμενος, ἕνα ἀλλοθίτη τῷ

ST-MS. REG. FR.

κλισίας ἀμόφοτεροι, καὶ φησιν ἡ γυνὴ πρὸς τὸν γέροντα· Τίνος χάριν πρὸς ἐμὲ τὴν ἀμαρτωλὸν ἐλήλυθας, ἀνθρώπε; τίνος χάριν γυμνὸν πάσης ἀρετῆς ἰδεῖν ἠέλησας γυμνωθῆναι; Πῶς ἐπαίετο ἡ χάρις τῷ ἁγίῳ καθιδύσασθαι Πνεύματος, ὅπως τινὰ διακονίαν ἐκλείσῃς τῷ χρόνῳ μετ' ἀποστόλου, [ἐπί μοι], πῶς τὸ Χριστιανικὸν φύλον πολιτεύεται Σήμερον; πῶς οἱ βασιλεῖς; πῶς τὰ τ' Ἐκκλησίας ποιμνίας; Ὁ δὲ Σωσιμᾶς ἐφθασε πρὸς αὐτὴν, Ἐν ὀλίγῳ, μήτηρ, εὐχαῖς ὑμῶν ὁσίαις, πᾶσιν ὁ Χριστὸς εἰρήνην καθῆραν ἐχαρίσατο· ἀλλὰ δέξαι γέροντι ἀνάξιον παράκλησιν, καὶ ἔξαι ὑπὲρ τῆς κόσμου πάντος, καὶ ὑπὲρ ἐμῆς τῆς ἀμαρτωλῆς, ἵνα μὴ ἀκαρπῶν τ' ἐρήμια ταύτης γένηται μοι τὸ διάστημα. Ἐκείνη δὲ πρὸς αὐτὸν ἀπεκρίνατο· Σὲ μὲν κκ δέον, Ἀββᾶ Ζωσιμᾶ, ἱερέως ἔχοντα ἀξίωμα, ὡς ἔπαινον, ὑπὲρ ἐμῆς καὶ πάντων προσεύχεσθαι, εἰς τὸτο γὰρ αὐτὸ κεκλήρωσαι· πῶς ἐπαίετο ὑπακοῶν ποιῆναι κελύματα, τὸ προσαχθῆναι ὑπὸ τοῦ προθύμου ποιήσομαι.

aique pro so jussa stante,

kk

15 Ταῦτα εἰπὼσα, ἐρέεια κατὰ ἀναβολὰς, καὶ τὴν ὀφθαλμὸν εἰς τὸ ὑψὸν διήρξατο, καὶ τὰς χεῖρας ἐκτείνας, ἤρξατο εὐχεσθαι ὑποψυθρίζουσα· φωνὴ δὲ αὐτῆς οὐκ ἠκέλευε ἠεῖν, ὅθεν ὁ Ζωσιμᾶς ἔδεν τῷ τ' εὐχῆς δεδωκυῖαν Σημείωσασθαι· ἴσατο δὲ, ὡς ἔλεγε, Σωτρομὸς εἰς γυνὴν γενεακῶς καὶ μηδὲν καθόλου φεγγόμενος. Ὄμνυε δὲ, Θεὸν τῷ λόγῳ προβαλλόμενος μάριον, ὅτι ὡς ἔδεν αὐτὴν εἰς τὴν εὐχὴν χρονίσασθαι, μικρὸν ἀνακύψας ἐκ τ' εἰς γυνὴν κατανύσσειας, ὅρα αὐτὴν ὑψωθεῖσαν ὡς ἕνα πῆχυ ἀπὸ τ' γῆς καὶ τῷ ἀέρι κρεμασμένην καὶ ἔτι προσεύχεσθαι. Τοῦτο δὲ ὡς ἔδεν, φοβῶ πλείονι Σωτρομῶντι καὶ Σφόδρα ἀγωνίων καὶ μηδὲν φθίγγασθαι ὅπως τολμῶν, κατ' ἐαυτὸν δὲ μόνον λέγων ὅτι πολλὸν τὸ Κύριε ἐλέησον, κέλευσε δὲ ἐπὶ τ' γῆς, ἐν τῷ λογισμῷ ὁ γέροντος ἐσκανδαλίζετο, μήποτε ἄρα πνεῦμα ἢ καὶ τὴν εὐχὴν ὑποκρίνοιτο. Στραφείσα δὲ ἡ γυνὴ, ἤγειρε τὸν Ἀββᾶν, λέγουσα· Τί σε, Ἀββᾶ, οἱ λογισμοὶ συνταράξῃσι Σκανδαλιζέτω ἐπ' ἐμοί, ὡς ὅτι πνεῦμα ὑπάρχω καὶ τὴν εὐχὴν ὑποκρίνομαι; πληροφορήθητι, ἀνθρώπε, ὅτι ἀμαρτωλὸν εἰμι γυνώσκων, πᾶν τῷ βαπίσματι τῷ ἁγίῳ τετύχησμαι· καὶ πνεῦμα ἔχει ἐμὲ, ἀλλὰ γῆ καὶ Σκοδὸς καὶ τὸ ὅλον Σάρξ, μηδὲν πνευματικὸν ἐνοήσασα. Καὶ ἅμα ταῦτα λέγουσα, σφραγίζει ἐαυτὴν τῷ Σημείῳ τῆς σαυρῆς μεταπόνει καὶ ὀφθαλμοῖς, χέλητε καὶ τὸ σῆμα, λέγουσα, οὕτως, Ὁ Θεὸς, Ἀββᾶ Ζωσιμᾶ, ἐξελέτω ἡμᾶς ἐκ τῆς πονηρῆς καὶ τ' ἐνδρας αὐτῆς, ὅτι πολλὴ κατ' ἡμῶν ἡ ἰσχὺς αὐτῆς.

in sublime raritur,

Zofima cogitationem arguit,

C

16 Ταῦτα τοίνυν ἀκούσας ὁ γέροντος θεασάμενος, ἔβριψεν ἐαυτὸν εἰς τὸ ἕδαφος, καὶ ἐπελάβετο τῷ ποδῶν αὐτῆς Σω δάκρυσι λέγων, Ὁρκίζω σε κατὰ [τῆς ὀνόματός] τῷ Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν, τῷ ἐκ παρδένου τεχθέντῳ, δι' ὃν ταῦτά μοι ἠμπίετο τὴν γυμνωθῆναι, δι' ὃν τὰς Σάρκας ταύτας οὕτω κατεδάπανησας, μηδὲν κρύψης ἀπὸ τῆς δούλης σου, τίς εἶ; καὶ πόθεν, καὶ πότε, καὶ ποίῳ τρόπῳ τὴν ἐρημον ταύτην κατεδάπανησας; μηδὲν κρύψης ἀπὸ μου τὰ κατὰ σε, ἀλλὰ πάντα διήγησά μοι, ὅπως τὰ μεγαλῆα τῷ Θεῷ ποιήσῃς κατὰ δόξαν· ὅρα γὰρ κερυμμένη καὶ θησαυρὸς ἀφανῆς, τίς ὠφέλεια ἐπ' ἀμφοτέροις; κατὰ γέγραπται· Ἐπί μοι πάντα διὰ τὸν Κύριον· καὶ γὰρ καυχῆσθε ἵνα ἐκείνη ἡ ἐπιδήξιος, ἀλλ' ἵνα με πληροφορήσῃς τὸν ἀμαρτωλὸν καὶ ἀνάξιον· πιστεύω γὰρ τῷ Θεῷ, ὅτι ζῆς καὶ πεπολιτεύσασθαι, ὅτι τῆς ἐνεκεν εἰς τὴν ἐρημον ταύτην ὠδηγήθην, ὅπως τὰ κατὰ σε

rogata vitam suam expricasse

Deo id vobis,

ποιήσῃ Κύριον κατὰ δόξαν· οὐκ ἐστὶ τοίνυν τ' ἡμετέρας δυνάμεις τοῖς κρίμασι τῷ Θεῷ διαμάχασθαι· εἴ μὴ γὰρ ἦν ἐυάρεστον Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν τὸ γινώσκειν σε καὶ ὅπως ἠγώνισαι, ἔδεν Σωτρομῶντι θεασθῆναι σε ὑπὸ τινος, ἔδεν ἐμὲ τοσαύτῳ ὅδον διατύσαι ἐπίσχυε, τὸν μηδέποτε προβέβητον ἢ δυνάμενον ἐξελεῖν τὴν κελύμα.

D

17 Ταῦτα εἰπὼν καὶ ἕτερα πλείονα τῷ Ἀββᾶ Ζωσιμᾶ, ἐγείρασα αὐτὸν ἡ γυνὴ, ἐφθασε πρὸς αὐτὸν, λίσχυόμενα, Ἀββᾶ μου, εἰπὼν ἅτις τὴν ἀσχυμῶν τῶν ἐργῶν μου, Σωτρομῶντι μοι διὰ τὸν Κύριον· πᾶν ἐπαίετο γυμνὸν μετ' ὁ Σῶμα τεδιάσαι, ἀπογυμνωθῆναι καὶ τὰς πράξεις μου, ἵνα γινώσκῃς πόσης ἀσχυμῆς καὶ ἐντροπῆς ἡ ψυχὴ μου περιπληρωταί. Οὐ γὰρ, ὡς περὶ ὑπέλαβες, τῷ μὴ καυχῆσθαι ἐνεκεν τὰ κατ' ἐμαυτὴν οὐκ ἠβελον ἐξηγήσασθαι [τί γὰρ καὶ ἐχω καυχῆσθαι]

cap sine turribi

H

18 Ἐκδοθῆναι ἐκλογῆς τῷ διαβόλῳ γενναίῳ; οἶδα ὅτι ὅμως ὅτι ἐὰν ἀπέξομαι κατ' ἐμαυτὴν ἐξηγήσας, φεύγῃς ἀπ' ἐμοῦ, ὡς φεύγῃ τις ἀπὸ δρεως, μὴ φέρω ἀκῆσαι τοῖς ὡσὶν ἀπερ ἄτοσση πέπραχα· λέγω ὅτι ὅμως μὴ σιωπῶσα μηδὲν, ἐξορκίζω σε πρότερον μὴ διαλιπεῖν ὑπὲρ ἐμῆς προσευχομένου, ὅπως εὐροί μοι ἐλεῖν ἐν τῇ ὥρᾳ τ' κρίσεως. Τῷ δὲ γέροντι ἀκατασχίτως δακρύοντι, ἤρξατο ἡ γυνὴ κατ' ἐαυτὴν διηγήσας, ὡς εἰπὼσα.

Narrat quomodo

18 Ἐγὼ, ἀδελφεὲ, πατρίδα μὲν ἔσχον τὴν Αἴγυπτον· ζώντῳ δὲ τῷ γονέων μου δωδέκατον ἔτος ἀνύουσα, τὴν πρὸς ἐκείνους σοφίαν ἀβηθήσασα, ἐγεννάμην εἰς Ἀλεξάνδρειαν· καὶ ὅπως μὲν τὴν ἀρχὴν, τὴν ἐμαυτῆς πάρεθειαν διέθορα, καὶ πῶς ἀκρατῶς καὶ ἀκορῆτως ἔσχον περὶ τὸ πάθος τ' μίξιος, ἀσχυμῶμαι ἐνοῶν· τὸτο γὰρ νῦν εἰπὼν ὑπάρχω Σημῶντι, ὁ δὲ Σωτρομῶντι ἐρῶ, ἵνα τὸ ἐμπαθῆς με γινώσκῃς καὶ φιλήδονον, δέκα ἐπὶ καὶ πρὸς ἐνιαυτῶν, περ ἀπὸς Σωτρομῶντι, διετέλεσα δημόσιον προκεκλήναι τ' ἀσωτίας ὑπέκαμνα, καὶ δόσεως τινος, μὰ τὴν ἀλήθειαν, ἐνεκεν· ἔδεν γὰρ τινῶν διδόνων πολλὰς δειλότητας ἐλάμβανον. Τῷτο δὲ ἐπειθήσασθαι, ἵνα πλείους ποιήσω προσέχειν μοι, δῶρον ἐκλεῖψα τὸ ἐμοὶ καλοῦσθαι· μηδὲ γὰρ νομίσῃς με ὡς εὐπορῆσαι μὴ δεχέσθαι· προσομιτῶσα διέζων, καὶ πολλὰς σύμπιον νίδουσα, ἐπιθυμῶν δὲ ἔσχον ἀκορῆτον καὶ ἀκατάσχετον ἔρωτα τῷ ἐκ βορβόρω κολίεσθαι· καὶ τῷτο μοι τὸ ζῆν ἦντε καὶ ἐλογίζετο τὸ διαπαντὸς ἐκτελεῖν τὴν ὕβριν τ' φύσεως.

Duo decim deseruimus

17 publica meretricis

F

19 Τῷτο τοίνυν βίωσας μετ' ὅσον τὸν τρόπον, ὅρα ἐν τινὶ χωρῷ τῷ δέσῳ ἀνδρῶν λιβύων καὶ Αἴγυπτιῶν νῆα τῆς ὄχλον πολλῶν, τρεχόντων ὡς ἐπὶ θάλασσας· ἠρώτησά τί τινα τὸν τότε παραλυχόντα μοι, Πῶς Σωτρομῶντι εἶπε ἄρα οἱ ἀνδρες οὗτοι οἱ τρέχοντες; Ὁ δὲ ἀπεκρίνατο λέγων· Εἰς Ἱερουσόλυμα πάντες ἀπέρχονται, τ' ὑψώσεως ἐνεκεν τῆς τιμῆς σαυρῆς, ἥτις μετ' ὀλίγας ἡμέρας εἴωθε γίνεσθαι. Ἐφών τε πρὸς ἐκείνον ἐγὼ, Ἄρα γε λαμβάνουσι καὶ με Σωτρομῶντι, ἅπερ ἀκολυθῆσαι θέλω; Ὁ δὲ πρὸς με, ἐὰν ἔχῃς τὸν ναυλὸν σου καὶ τὴν δαπάνην, ἔδεις ἐκ κολύων σε. Εἶπον δὲ πρὸς αὐτὸν· Ὅντως, ἀδελφεὲ, γαυλὸν δαπάνην ἐκείνημα· ἀπέρχομαι δὲ κατ' ἐμὴν, καὶ ἀνιρρομαι εἰς ἐν τῷ πλοιαρίῳ ὅν ἐμὸς ὄσαντο, καὶ θρῆψαι με ἔχουσι καὶ μὴ δέλωσι· Σῶμα γὰρ ἔχω, ἀντιναυλὸν λαμβάνουσι. Διὰ τῷτο δὲ ἠβελον ἀπελθεῖν· (Ἀββᾶ μου Σωτρομῶντι) ἵνα Σῶμα πολλὰς ἐρατὰς ἐν τοῖς τῷ πάθος μου. Εἶπον ἅτις, Ἀββᾶ Ζωσιμᾶ, μὴ ἀναγκάσῃς εἰπὼν ἅτις τὴν ἀσχυμῶν μου· φρίθη γὰρ, οἶδεν ὁ Κύριος, μοκῶνται κατ' ἐμὴν καὶ τὸν ἀέρα τοῖς λόγοις μου.

Historiam suam naravit

A 20 Ὁ δὲ Ζωσιμᾶς δάκρυσι βρέχων τὸ ἔδαφον, πρὸς αὐτὸν ἀπεκρίνατο· λέγε διὰ τὸν Κύριον, ὃ μῆτερ μου, λέγε, καὶ μὴ ἐκκάμῃς [τὸν ἔρμον] τῆ τοιαύτης ἐπωφελῆς διηγήσεως. Ἡ δὲ αὐτὴ ἀναλαβῆσα τοῖς προτέροις ῥήμασι, προσέθηκε ταῦτα. Ἐκείνη τοίνυν ὁ νεανίας, ἀκῶσας τὸ ἀσυχρὸν τῶν ῥημάτων, γελῶν ἀνεχώρησεν· ἐγὼ δὲ ῥίψασα τὴν ἡλεκάτιον ἤνπερ ἐβάσταζον (τάυτην γὰρ mm Συμβέβηκε διὰ χρόνου βασιάζειν με) τρέχω πρὸς θάλασσαν, ἰνδᾶ τῆς τρέχοντας ἐβλεπον τρέχούσας· καὶ βλέψασα νέας τινὰς πρὸς τὸν ἀγιαλὸν ἐστῶτας, ὡσὲν δέκα τὸν ἀριθμὸν ἢ καὶ πλείονας, Ὀφείγουσας τοῖς σώματιν ἅμα καὶ τοῖς κινήμασι, καὶ ἰκανὲς μοι φανέντας πρὸς τὸ ζητήσασθαι (ὡς εἶπεν δὲ καὶ ἄλλες Συμπληῖρας ἀνέβαινον· καὶ γὰρ καὶ ἕτεροι προαναλθόντες ἴσαν εἰς τὰ πλοιάρια) ἀναδῶσ δὲ, ἕτως ἦν μοι εἶδον, εἰς μέσον αὐτῶν εἰσπῆδησα· Λάβετε, ἐφών, καὶ με ὅπως ἀπέρχεσθαι, ὅσα ἔχω γὰρ ὑμῖν εὐρεθῶμαι ἀδόκιμα· ἴτα ἕτερα ἐπέσσα ῥήματα ἀσυχρότερα, ἐκίνησα ἅπαντας εἰς γέλωτα. Οἱ δὲ τὸ πρὸς ἀνάδειαν ἐπαγωγὸν θεασάμενοι, λαβόντες ἀνάγκη με εἰς ὅπερ ἔχον πλοῖον ἐτοιμον· κάκῃνοι γὰρ ἐν τοσούτῳ παραγεγόνασιν οὐ περ ἂν ἔρμον. Ἐκείθεν τὸ πλοῖον ἀπὸ ῥῆμαθα.

B 21 Τὰ δὲ ἐνθεῦθεν πῶς ἔτι διηγήσομαι, ἀνθρώποι; ποῖα γλῶσσα ἐξήποι ἢ ἀκοή παραδέξειαι τὰ ἐν τῷ πλοίῳ καὶ κατὰ τὴν ὁδηγορίαν γενόμενα, ἀπὸ μὴ θέλοντας ποιεῖν τῆς ἀθλίης ἠνάγκαζον; οὐκ εἰς εἶδον ἀσελγῆς, ῥητόν τε καὶ ἀρρήτον, οὐ περ ἔγεγονα τοῖς ταλαπῆροις διδάσκαλον. Ἐγὼ τοίνυν, Ἄββά μου, κατὰ πᾶν ἦομαι πῶς ὕπνευκεν ἢ θάλασσα τὰς ἐμὰς ἀσωτίας· πῶς ὅσα ἠνοῖξεν ἢ γῆ τὸ σῶμα, καὶ ζῶσαν εἰς ἄδην με κατήγαγε, τὴν τοσαύτας ψυχὰς παραιδεύσασαν. Ἀλλ' ὡς εἶπεν ὁ Θεὸς τῷ ἐμῷ ἐξήτε μείλιον· ἔγὰρ θέλει τὸν θάνατον τῆ ἀμαρτωλοῦ, ἀλλὰ μόνον μακροθυμῶν, τὴν ἐπιστροφὴν ἐκδεχόμενον· ἕτω τοίνυν καὶ μετὰ τοσαύτης σπυδαῆς, ἀνῆλθον εἰς Ἱερουσόλυμα· καὶ ὅσας μὲν ἡμέρας πρὸ τῆ ἑορτῆς ἐν τῇ πόλει διέτριψα, τοῖς ὁμοίοις ἐχρησάμην, μᾶλλον δὲ τοῖς χείροσιν· ἔγὰρ μόνον ἀρκέδιον τοῖς νεανίσκοις, οἷς κατὰ τὴν θάλασσαν ἔχον καὶ κατὰ τὴν ὁδὸν ὑπεργουῶτάς μοι, ἀλλὰ καὶ ἄλλες πολλὰς ἠχρέωσα, πολίτας τε καὶ ξένους εἰς τῆτο συλλέγωσα.

C 22 Ὅτε δὲ ἔφθασεν ἡ ἀγία τῆ ὑψώσεως τῆ σαυρῆ ἑορτῆ, ἐγὼ μὲν καθὰ καὶ τὸ πρὶν περιῶν ψυχὰς νέων ἀρχεύουσα. Ἐβλεπον δὲ ὄρθρα βαθείον πάντας εἰς τὴν ἐκκλησίαν συντρέχοντας, καὶ ἀπίεμι καὶ γὰρ τρέχουσα συν τοῖς τρέχουσιν. Ἠλθον οὖν συν αὐτοῖς εἰς τὰ τῆ δικῆ προαύλια· καὶ ὅτε ἦλθεν ἡ ὥρα τῆ θείας ὑψώσεως, ὄρθαν καὶ ἀνωθῆμαι βιαζομένη τὴν εἰσοδον, συνελθὲν τῶ ὄχλῳ σπυδαίεσσα. Καὶ ἕως μὲν τῆ θύρας, δι' ἧς λοιπὸν εἰς αὐτὸν τὸν ναὸν τις ἐγένετο, ὡς τὸ ζωοποιὸν ξύλον ἐδείκνυτο, συν μὲν ὄχλῳ πολλῷ καὶ θλίψαι προσήγγιζον ἢ ταλαπῆρον· Ὅτε δὲ τὴν φλιάν τῆ θύρας ἐπάτησα, οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ἀκωλύτως εἰσῆσαν, ἐμὲ δὲ θεία τις ἐκώλυσε δυνάμεις, μὴ συνχωρῆσα τὴν εἰσοδον εἰσελθεῖν· Ἄθις γὰρ ἀνωθῆμαι [καὶ ἀνιπεμπόμην], καὶ μόνη πάλιν ὀρώμην ἐστῶσα εἰς τὰ προαύλια. Νομίσασα γὰρ ἐκ γυναικείας ἀδυναμίας τῆτο συμβαίνειν, πάλιν ἐμαυτὴν ἕτεροις ἐγκαταμίξασα, ἐβιαζόμεν ὡς δίδόν τε παραγκωνίζομένη, καὶ ἐμαυτὴν ἐσωθῆσα· Ἀλλ' ἐκοπίην εἰς μάταια· αὐτὴς γὰρ ὡς φλῆς ὁ πᾶς ἐπέβη ὁ ἄθλιος, τῆς μὲν ἄλλης ὁ ναὸς ἔχεν μὲν

ὡς ἐμποδίζοντες; ἐμὲ δὲ μόνον τὴν ταλαπῆρον. Ἐκ μὲν οὖν εἰδέο, ἀλλ' ὡς περ στρατιωτικῆς, πληθύνοντες εἰς τούτο, τῆς ἐμοὶ προσαχθείσης ἀποκλείου τὴν εἰσοδον, οὕτω με τις ἀθροῦ διεκώλυσε δυνάμεις, καὶ πάλιν ἰσαμην εἰς τὰ προαύλια.

23 Τῆτο τῆς καὶ τετρακίς παθῶσα τε καὶ ποιήσασα, ἀποκαμῆσα λοιπὸν; καὶ μὴκέτι ὄρθαν καὶ ἀνωθῆσαι ἰσχύουσα (ἐγένετο γὰρ μετὰ τὸ σώμα ἐκ τῆ βίας κατὰ σκοπον) καὶ ἐνδύσα λοιπὸν; ἀνεχώρησα, καὶ ἐστῶ ἐν τῇ γωνίᾳ τῆ αὐλῆς τῆ ναῶ· καὶ μόλις πρὸς ἐν συναισθήσει τῆ ἀτίας, τῆ κωλυθῆς με ἰδεῖν τὸ ζωοποιὸν ξύλον, γεγένημα. Ἠφαλο γὰρ τῆ ὀφθαλμῶν τῆ καρδίας με λόγον συνίρησον, ὑποδεικνύων μοι, ὅτι ὁ βόρβορος τῶν ἔργων με ἦν, ὁ τὴν εἰσοδον κλείων μοι. Ἠξάμην δὲ κλάειν, καὶ ὀδυνηδοῦν, καὶ τὸ εἶδος με τύπειν; καὶ στεναγμὸς ἐκβάδης τῆ καρδίας με ἀνάγασα, κλάουσα δὲ ὄρθῃ ἐπάνω τῆ τόπω ἐν τῇ ἰσάμην [ἐπάνωθεν] εἰκόνα τῆ παναγίας Θεολόγου ἐστῶσαν, καὶ φημι πρὸς αὐτὴν ἀκλινῶς ἐναντιάζουσα· Παρθένη δέσποινα, ἢ τὸν Θεὸν Λόγον κατὰ σάρκα γενήσασα, οἶδα μὲν, οἶδα ὡς ἔτι εἰν εὐκρεπές ὑδὲ εὐλογον τὴν ἕτως με ῥυπαρὰν οὐσαν; τὴν ἕτως πανάσωτον, εἰκόνα καθορᾶν σου τῆ ἀειπαρθένου, συν τῆς ἀγνῆς, συν τῆς σώμα καὶ ψυχῆν ἐχούσης καθαρὰν καὶ ἀμολύωτον· δίκαιον γὰρ ἔστιν ἐμὲ τὴν ἄσωτον ὑπὸ τῆς συν καθαρότητος μισῆσαι τῆ καὶ βδελύψομαι. Πλὴν ἐπέπερ, ὡς ἠκούσα, διὰ τῆτο γέγονεν ὁ Θεός, ὃν ἐγέννησας, ἀνθρώπου, ὅπως καλέσῃ ἀμαρτωλοῦς εἰς μετάνοιαν· βοηθήσον τῆ μόνῃ, καὶ μὴ ἐχούσῃ τινὰ πρὸς βοήθειαν· ἐπίταξον, καὶ μοι συγχωρηθῆναι τὴν εἰσοδον τῆ ἐκκλησίας εἰσελθεῖν· μὴ στερήσης με τὸ ξύλον ἰδεῖν, ἐν τῷ κατὰ σάρκα προσπαγῆς ὁ Θεός ὃν ἐγέννησας; τὸ ἅμα τὸ ἴδιον ὑπὲρ ἐμῆ δέδωκεν εἰς ἀνίλιτρον· ἐπίταξον, ὡς δέσποινα; καὶ μοι τὴν θύραν ἀνοίξῃ τῆς θείας τοῦ σαυροῦ προσκωμῆσεως, καὶ συν δίδωμι τῷ ἐκ σου τεχνεῖν Θεῷ ἐγγυητὴν ἀξιοχρεον, ὡς ἔκετι τὴν σάρκα ταύτην ἐνυβρίσῃ δι' ἀσυχρῆς διασδήποτε μίξεως; ἀλλ' ἦνκα τὸ ξύλον τοῦ σαυροῦ τῆ ὑπο σου θεάσομαι, κόσμῳ καὶ τοῖς ἐν κόσμῳ πᾶσιν ἐυδὸς ἀπολάσσωμαι, καὶ αὐτίκα κέρχωμαι, ὅπως εἴ ἂν αὐτῇ, ὡς ἐγγυητῆς συνίρησον, ὑποδείξῃ καὶ ὀδηγήσης με.

24 Ταῦτα ἐποῦσα, καὶ ὡς περ τινὰ πληροφορίαν λαβοῦσα τὸ τῆς πίστεως ἐμπυρον, τῆ ἐσπλαγχνία τῆς Θεοτόκου καταδαρρήσασα, κινῶ ἐμαυτὴν ἐκ τοῦ τόπου ἐκείνου, ἐν τῷ ἐστῶσα ἐπιούσῃ τὴν δέξιν· καὶ ἔρχομαι πάλιν, καὶ τοῖς εἰσοῦσιν ἐμαυτὴν ἐγκατέμιξα, καὶ οὐκέτι οὐδὲς ὄρθῃν με καὶ ἀνωθῆμαι, οὐδὲς ἐκωλύων με τοῦ πλησίον γενέσθαι με τῆς θύρας, δι' ἧς εἰς τὸν ναὸν εἰσῆσαν. Ἐλαβον με οὖν φρικτὴ καὶ ἐκστασις; καὶ ἔλη δι' ἔλα ἐκλογουμένω καὶ ἔτρημον· Ἐἴτα φθασάσης μου τὴν θύραν τὴν ἕως τότε ἠσφαλισμένη μοι, ὡσὲν πᾶσα ἢ δυνάμεις, ἢ πρότερόν με κώλυσα, νῦν ἐμοὶ προδοποιᾶ τὴν εἰσοδον, οὕτως ἐπῆλθον ἄπον, ἕτως ἐπὸς τῶ ἁγίου γεγένημα; τῆς τε ζωοποιῆθῆς τοῦ σαυροῦ κατηγῆμαι; καὶ εἶδον τοῦ Θεοῦ τὰ μυστήρια; καὶ διὸς ἔστιν ἐτοιμὸν τοῦ δέχεσθαι τὴν μετάνοιαν. ῥίψασα τοίνυν ἐμαυτὴν ἐγὼ ἢ ἀθλία ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ τὸ ἁγίον ἐκεῖνο προσκωμῆσασα ἔδαφον, ἔτρεχον ἐξῆσθαι, πρὸς τὴν ἐγγυησαμένην με συνδάξασα. Ἰγγομαι τοίνυν ἐν ἐκείνῳ

juvenibus aliquos ultro se jungit,

mm

surpiterque in itinere

et in urbe sancta vivit

CAP. III.

hora exaltanda Crucis templum ingressura Maria

serius tenuit,

EX. MS. REG. F.R.

indignitatem sumptu agnoscat

et coram imagine B. Virginis E

emendatidnem possit

F ingressum obtinet.

EX MS. KEG. FR. ἐκείνη τῷ τόπῳ, ἐν ᾧ τὸ τῆς ἐγγύς ὑπερχά-
ρη χερσόγραφον· καὶ γόνυ κλίνασα ἐμπροσθεν τῆς
Λαπαρθένης καὶ Θεοτόκῃ, τέτοις ἐχρησάμην τοῖς
ρήμασι.

*eum gratis
Discipula
actis,*

25 Σὺ μὲν, ὦ φιλάγαθε Δέσποινα, τὸ σὸν ἐνεδείξω
[ἐν ἐμῇ] φιλόανθρωπον, σὺ δ' ἀναξίας ἔκ ἐβδελύξω τὴν
δέησιν· ἔδον δόξαν, ἣν δικαίως ἔχ ὀρώμην οἱ ἀσώλοι·
δόξα τῷ Θεῷ, τῷ διὰ τοῦ δεχομένου τῆς ἀμαρτωλῶν
τῶν μελάνοιαν. Τί γὰρ ἔχον πλέον ἢ ἀμαρτωλὸς ἐν
νοῆσαι ἢ φθίγγασθαι; Καίρος ἐστὶ λοιπὸν, Δέσποινα,
πληρωθῆναι λοιπὸν τῆς ἐγγύς, ἢς ἐγγυήσω, τὰ ὤμ-
φωνα. Νῦν ὅπῃ κελύεις ὀδήγησον· νῦν γενῆ μοι
μᾶλλον τῆς Ἰωάννης διδάσκαλῳ, χερσαγωγῶσα
πρὸς τὴν ὁδὸν τῶν εἰς μελάνοιαν ἄγασαν. Καὶ ταῦτα
λέγασα, ἤκυσσα πόρρωθεν κράζοντα, Ἐάν τὸν Ἰωρ-
δάνην διέλθῃς, καλῶν ἐρησίας ἀνάπαυσιν. Ἐγὼ
δὲ τῆς φωνῆς ταύτης ἀκούσασα, καὶ ταύτῃ δι-
επὶ γενέσθαι πιστεύσασα, δακρύσασα ἐκραξα, καὶ
τῇ Θεοτόκῃ ἐβόησα· Δέσποινα, Δέσποινα, μὴ
ἐγκαταλείπῃς με. Καὶ ταῦτα βοήσασα ἔκειμαι ἐκ τῆς
αὐλῆς τῆς ναῦ, καὶ ὤμωσως ἐβιάδιζον.

*monita lor-
danem
transire*

B Ἐξ ἐξερχομένη δὲ τις ἐωρακώς με, ἐπιδιδωσὶν
μοι τρεῖς φάλοις, Δέξαι τάς τας, ἀμμά μὲν, εἰπὼν.
Ἐγὼ δὲ τὰ δοθέντα μοι κομίσασα, τρεῖς δὲ αὐτῶν
ἠγόρασα ἄρτους, καὶ τῦτους ἔλαβον εὐλογίας ἐφό-
διον. Ἠρώτησα δὲ τὸν τῶν ἄρτων πιπράσκοινα, Ποῖα
καὶ πόθεν ἡ ὁδὸς καδέσκηκεν, ἀνθρώπε, ἢ εἰς τὸν Ἰωρ-
δάνην ἀπάγῃς; Καὶ μαθῆσα τὴν πόλιν τῆς
πόλεως, τὴν ἐπ' ἐκείνο τὸ μέρος ἐξάγασαν,
ἐξῆλθον τρέχουσα, καὶ τῆς ὁδοποιίας ἰκόμην δακρύου-
σα. Ἐρώτησε δὲ φράσασθαι τὴν ἐρώτησιν, καὶ τὸ λοι-
πὸν ἅπαν τῆς ἡμέρας ὁδοιπορήσασα (ἦν γὰρ τρίτη
ἡμέρα τῆς ἡμέρας, ὅτε τὸν σαυρὸν ἰθεασάμην, ὡς
ἐκάθω) κατέλαβον λοιπὸν, τῆς ἡμέρας πρὸς τὴν
δύσιν κλίναντα, τὸν ναὸν Ἰωάννης τῆς βαπτισ-
τῆς, τὸν κέρμαρον τῆς Ἰωρδάνης ὤμωσως. Καὶ πρότε-
ρον ἐν τῷ ναῷ προσκυνησάσα κατήλθον εἰς τὸν Ἰωρ-
δάνην ἀλύειν, καὶ πρόσωπον καὶ χεῖρας δὲ ἐκείνης
τῆς ἁγίας ὕδατος ἐβρεξα· μετέλαβον δὲ τῆς ἀχράν-
των καὶ ζωοποιῶν μυστηρίων ἐν τῷ ναῷ τῆς Προ-
δρόμου, καὶ τῆς ἐνὸς ἄρτου τὸ ἡμισὺ ἐφαγον, καὶ ἐκ τῆς
Ἰωρδάνης πιῶσα ἐπὶ τῆς γῆς ἐμαυτῶν τὴν νύκτα κα-
τέκλινα. Τῆς δὲ ἐπαύριον εὐρεῖσα μικρὸν ἐκεῖσε πλοιά-
ριον, ἐπὶ τὸ μέρος τὸ ἕτερον γέγονα, καὶ πάλιν
ἐξήτησα τὴν ὁδὸν μου, ὀδηγήσά με ὅπῃ εἴαν ἔστιν
αὐτῆς ἑσπέρων. Γέγονα τοίνυν κατὰ ταύτην τὴν
ἐρημον, καὶ δὲ ἐκείνης μέχρι τῆς ἑσπέρας ἐμάκρυνα
φυγαδύουσα, καὶ ἐν ταύτῃ ἀυλίζομαι, προσδε-
χομένη τὸν Θεόν μου, τὸν ἀποὸ ὀλιγοψυχίας καὶ κατα-
γυῖος τῶν ἐπεσφροντας πρὸς αὐτὸν διασώζοντα.

*et sacra-
mentum in-
greditur,*

C Ὁ δὲ Ζωσιμᾶς πρὸς αὐτὴν ἐφθασεν· Πόσα
πύκνουντι ἢ ἐτη εἰσιν, ὦ κυρία μου; δὲ ὅτε εἰς ταύτην ἀυ-
annis 47, λίξη τὴν ἐρημον; Ἀπεκρίθη ἡ γυνὴ· Τεσσαράκοντα
ἑπτὰ ἔτη, ὡς ἐκάθω, εἰσιν, δὲ ὅτε τῆς ἁγίας πό-
λεως ἐξελήλυθα. Εἶπεν δὲ Ζωσιμᾶς· Καὶ τί ἔστιν ἕρως
ἢ ἐσθλας τροφῆς, ὦ κυρία μου; Ἐφθασε δὲ ἡ γυνὴ·
Δύο μόνον ἡμισυ ἄρτους τὸν Ἰωρδάνην ἐπέρασα φέ-
ρασα, οἵτινες κατ' ὀλίγον ξηρανθέντες ἀπελιθώθη-
σαν, καὶ μικρὸν ἐπὶ χρόνῳ ἐδίδουσα διετέλεσα. Εἶπεν
δὲ Ζωσιμᾶς· καὶ ἕτως ἀπόνως παρήλθες τῆς τοσούτων
ἑτῶν τὸ διάστημα, μηδὲν τῆς ἀθρόας γενόμενης με-
ταβολῆς παρατήρησας; Ἀπεκρίθη ἡ γυνὴ· Πρῶ-
τόμα μὲν νῦν ἠρώτησας, Ἄββα Ζωσιμᾶ, ὅπως
φρίψω καὶ λέγῃς· ἔάν γὰρ ἔλθω νῦν εἰς ἀνά-
γκην τῆς τοσούτων κινδύνων, ὅπως ἐπέμεινα,

καὶ τῆς λογισμῶν τῆς δεινῆς ἐνοχλησάντων μοι, D
φοβοῦμαι μὴ πως καὶ αὐτῆς ὑπ' ἐκείνων βληθῶσ-
μαι. Εἶπεν δὲ Ζωσιμᾶς· Μηδὲν ἐσθλας, κυρία
μου, ὅπως μὴ ἀναγγείλῃς μοι· ἀπαξ γὰρ εἰς
τῆτο κατεπρωτήσασα, ἵνα πάντα ἀπαρλείπῃς
διδάξῃς με.

28 Ἡ δὲ πρὸς αὐτὸν· Πίσυσον, Ἄββα, δε-
καστὴ ἐτη εἰς ταύτην περιήλθον τὴν ἐρημον; θη-
ρησιμῶν σὶν ἀνημέροις τῆς ἀλόγοις ἐπιθυμίαις πικρῶσας. ταιετα-
ἠνίκα τροφῆς μεταλαβεῖν ἐπεχείρησα, ἐπεθύμην ἵνα
τὰ κρέατα καὶ τῶν ἰχθύων ὅς ἐχει ἡ λίγυσι·
ἐπεθύμην τὸ εἶναι τὴν πόσιν, τὴν ἐν ἐμοὶ κλα-
δύμον, πολλῶν γὰρ οἶνον ἐχρῶμην ἠνίκα ἐν τῷ
κόσμῳ διετρεῖβον· ἐνταῦθα δὲ ἔδιδε ὕδατος ὅλως
ἀπογέυσασθαι ἐχέουσα, δεινῶς ἐπελεγόμην καὶ τὴν ἀνά-
γκην σὺν ἔφερον. Εἰσῆκε δὲ μοι καὶ τῆς πορνικῶν
ἀσμάτων ἐπιθυμία ἢ παράλογος, δεινῶς ἀεὶ τα-
ράτῃσας καὶ ἀναπαίδουσα με ἀεὶ τὰς ὁδὰς τῆς
δαμόνων ὅσπερ μεμάθηκα· εὐδὲ δὲ δακρύουσα, καὶ τῆ
χερὶ τὸ σῆδός μου τύπῃσας, ἐμαυτὴν ἀνεμίμη-
σκον τῆς Συμφώνων ὧν ἐθέμην ἐξερχομένη κατὰ
τὴν ἐρημον. Ἐγγυόμην δὲ τῷ λογισμῷ πρὸς τὴν
εἰκόνα τῆς Θεοτόκῃς τῆς ἀναδόχῃς μου, καὶ κενὴν προσ-
κλαυον, ἐκδιώξασα τῶν λογισμῶν ἀπὸ τῆς, τῶν ἕτως
τὴν ἀθλίαν μου ψυχὴν κατατρέχοντας· Ὅτι δὲ ἀρ-
κύντως ἐδάκρυσά, καὶ τὸ σῆδός εἰς δυνάμιν ἐτυφα,
ὅπως ἐβλεπον πάντοθεν περιεσφάπτον με· καὶ ἐπι-
δεν λοιπὸν ἡαλλῶν τις σαθρὰ ἐκ τρίκυμίας ἐγένε-
τό μοι.

*implorata
ore D.F.*

29 Τῶν δὲ λογισμῶν, τῶν εἰς πορνείαν ἀυ-
δῆς ὠδύνας με, πῶς ἦ; Ἄββα, διηγήσομαι; νικτορια
Πῦρ γὰρ ἐνδοθεν τῆς καρδίας μου τῆς ταλαιῆς ἀ-
νῆπτο; καὶ ὅλην δὲ ὅλην ἐξέφλεγεν, καὶ πρὸς
ἐπιθυμίας ἀνῆρθεῖς μίξεως. Εὐδὲ δὲ, ἠνίκα
λογισμῶν τοιούτων προσέβαλλεν, ἐβρίπιον ἐαυ-
τῶν εἰς γλῶσσο; καὶ τὸ ἕδατος τοῖς δάκρυσιν ἐβρε-
χον, αὐτῶν μοι νομίζουσα περιεσφάπτον τὴν ἐγ-
γυσαμένην με, ὡσπερ προσάτιδα, καὶ παραβα-
θῆσαν, καὶ ποινας τῆς παραβασίας ἐσφάπῃσας.
Οὐκ ἀνίσταμην τοίνυν ἀπὸ τῆς εἰς γλῶσσο κατανευ-
σεως, ἦν Συνέβη διερχέσθαι νοχθήμερον, ἕως ὅτε
με τὸ φῶς ἐκείνο τὸ γλυκὺ περιελαμψεν, καὶ τῶν
λογισμῶν τῶν ἐνοχλησάντων μοι ἐδίωξεν. Λοιπὸν
ἀεὶ τὸ ὄμμα τῆς διανοίας μου πρὸς τὴν ἐγγυητῶν
ἀκαλαπάτους ἀνέπεμπον, αἰτῶσα βοήθειαν τῆ
κινδυνεύουσα κατὰ τὸ τῆς ἐρήμης πείλατος· καὶ γε
βοηθὸν ἐσχεον, καὶ τῆς μετανοίας Συλλήπτορα. Καὶ
ἕτως διήλθον τῆς δεκάετιας ἐτῶν τὸ διάστημα,
μυρίοις κινδύοις προσομιλήσασα· δὲ ἐκείνης ἢ
καὶ μέχρι τῆς ἑσπέρας ἢ βοηθός μου παρέση-
κεν ἐν πᾶσι, καὶ διὰ πάντων χερσαγωγῶ-
σά με.

*obtinere
plenamque
quietem*

30 Εἶπεν δὲ Ζωσιμᾶς πρὸς αὐτὴν· Οὐκ εἰδεί-
δης τροφῆς, ἢ ἐνδύματός; Ἡ δὲ πρὸς αὐτὸν ἰστον τελε-
ἀπεκρίνατο. Τῶν μόνον ἄρτων ἐκείνης, κατὰ προ-
ῆπον, ἀναλώσασα, τὰ δεκάετια ἔτη ἐτράφη βο-
εστῆς
τάνων, καὶ λοιποῖς τοῖς εὐρισκομένοις κατὰ τὴν ἐρημὴν
ἐρημον· τὸ δὲ ἐμάτιον, ὅπως ἔχον τὸν Ἰωρδάν-
ην διαπεράσασα, διαβρῦν δεδαπάνηται. Πολλὴν
οὖν ἐκ τῶν κρύων καὶ αὐτῆς ἐκ τῆς θέρους φλο-
γῆς ἀνάγκη ἐπέμεινα, Συγκομῆν τῶν καύσων, καὶ
τῶν παγετῶν συγκομῆν καὶ τρέμῃσας, ὡς πολ-
λάκις με χαμᾶν πείσουσας ἀπην μῆνας ὀχι-
δὸν καὶ ἀκίνητον. Πολλὰς τοίνυν καὶ πολλὰς
Συμφορᾶς καὶ πειρασμοὺς ἀνημέτοις ἐπέκτυσα.

F

EX MS. REG. FR.

factam Communionem ministrat,

cibus eadem offert:

B

jussus altero anno venire in cenam

C

mortuam invenit,

(ἐκτασις γὰρ αὐτὸν ἔχεν ἐπὶ τῷ παραδόξῳ θιάματι) δὲ πρὸς ἀφειδῆς ὁ Θεὸς ἐπαγγελάμεν ἁμοιβῶν Θεῷ καθόσον ἐφικτὸν τῶς ἐαυτοῦς ἐκκαθαίροντας· δόξα Θεῷ Χριστῷ ὡ Θεὸς ἡμῶν, ὃς σὺ ἀπέσειλας τὴν προσωχλῶν μῦ, καὶ τὸ ἐλεύς Θεοῦ ἀπὸ τῆ δὴλυ Θεοῦ· δόξα Θεῷ Χριστῷ ὡ Θεὸς ἡμῶν, ὃ δὲ ζῆλος μὲν διὰ ταύτης τῆ δὴλης Θεοῦ, πόσον ἀπέχω μέτρον τῆ τελειότητος. Καὶ ταῦτα ἅμα λέγοντα, ἤρπεν ἡ γυνὴ εἰπῶν τὸ ἅγιον τῆ πῶσεως Σύμβολον, καὶ τὸ Πάτερ ἡμῶν ὃ ἐν τοῖς ἔρανοῖς, κατὰ ἔρασαί. Καὶ τῆτου γενναίως, καὶ τῆ εὐχῆς πέρας λαβῆσθε, κατὰ τὸ Σωτήρας δίδωκεν τὴν ἀγάπην τῷ γέροντι πῶς τὸ σῶμα καὶ ἕτως τῆ ζωοποιῶν μυστηρίων μεταλαβῆσα, εἰς τὸν ἔρανον τὰς χεῖρας διάρασα, ἐπέταξεν τῷ δάκρυσιν, καὶ ἕτως ἐβόησεν· Νῦν ἀπολύεις τὴν δὴλῶν Θεοῦ, ὡ Δέσποτα, κατὰ τὸ ῥῆμά Θεοῦ ἐν ἐρῶν· ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ Σωτήριόν σου.

36 Τότε λέγει τῷ γέροντι· Συγχώρησόν μοι, ἄββα, καὶ ἄλλῳ ὀπιθυμίαν μὲν πλήρωσον καὶ νῦν μὲν ἀπαιθε εἰς τὸ μοναστήριον, τῆ τῷ Θεῷ χάριτι φρυγῶμεν, εἰς δὲ τὸ ἐτὸ τὸ ἐρχόμενον ἔλθε καὶ αὐδὶς εἰς ἐκείνον τὸν χεῖμαρρον, εἶδα Θεῷ τὸ πρὶν Συνέταχον ἔλθε πάντως διὰ τὸν Κύριον, καὶ πάλιν ὄψαι με, καθὼς θέλει ὁ Κύριος. Ὁ δὲ πρὸς αὐτῶν ἀπεκρίνατο· Εἴτε ἦν δυνατὸν ἐντεῦθεν ἀκολουθήσά σοι, καὶ βλέπειν διὰ πάντος τὸ σὸν τίμιον πρόσωπον· ποίησον δὲ μίαν τῶ γέροντι ἄτησιν, καὶ ἕ τῶν ἐν σὴνοχα ὡδε μικρῆς τροφῆς μεταλαβῆ· καὶ ἅμα ταῦτα εἰπῶν, δέκνυσιν αὐτῆ ὅπερ ἔχεν καίνιστον· Ἡ δὲ δακτύλοις ἀκροῖς τῆ φακῆς ἀφάρμῳ, καὶ τρεῖς κόκκους ἀνελομένη, τῷ ἰδίῳ προσήγαγεν τόματι, ἀρχῆν εἰπῶσα τὴν χάριν τῷ πνεύματι, ὡς ἐσωτηρήσιν τὴν ὕσιν τῆ ψυχῆς ἀμίαντον. Καὶ ταῦτα εἰπῶσα, ἔπειν πάλιν τῷ γέροντι· Εὐξάμ διὰ τὸν Κύριον, εὐξάμ μοι, καὶ τῆ ἐμῆς ἀδλιότητος μίμνησο. Ὁ δὲ τῷ ποδῶν ἀφάρμῳ τῆ Ὁσίας, καὶ εὐχεσάμ ὑπὲρ τῆ Ἐκκλησίας, καὶ τῆ Βασιλείας, καὶ αὐτῆ ἐξαγήσας, σὺ δάκρυσιν ἀφῆκεν, καὶ ἀπῆλθεν ἐν τῶν καὶ ὀδυρόμεν· λοιπὸν γὰρ ἐπὶ πολλῷ σὺκ ἐτόλμα κρατῆσαι τὴν ἀκράτητον. Ἡ δὲ αὐδὶς τὸν Ἰωρδάνην Σφραγίσασα, ἐπέθη τῷ ὕδατι, καὶ περιπατῶσα διήλθεν καθὰ καὶ τὸ πρότερον. Ὁ δὲ γέροντι ὑπέστρεψεν χαρῶ καὶ φόβῳ πολλῷ Σωεχόμεν, μεμφόμενος τε αὐτὸν, ὅτι τὸ ὄνομα τῆ Ὁσίας μαδῆν σὺκ ἐζητήσιν· ἠλλοίξεν δὲ ὅμως τῶ τυχῆν εἰς τὸ ἐτὸ τὸ ἐπερχόμενον.

37 Τῆ τῆ ἐτῆς διεθόντων, γίνεται αὐδὶς κατὰ τὴν ἔρημον, πᾶντα δηλαδὴ τελείσας κατὰ τὸ σὺνηδες, καὶ τρέχων πρὸς ἐκείνο τὸ παραδόξον θιάμα. Ὀδεύσας δὲ τὸ τῆ ἐρήμῳ διάστημα, καὶ φθάσας τινὰ Σημεῖα δηλῆντα τῶ ζητησάμεν τόπων τὴν εὐρεσιν, δεξιά περιεβλέπετο καὶ εὐώνυμα, περιάγων πανταχῶ τὸ βλέμμα ὡς θηρευτῆς ἐμπειρότατος, εἶπε τὸ γλυκύταλον ζωγρησῆε θῆραμα· ὡς δὲ ἐβλεπεν ὕδεν ὕδαμόθεν κινεῶμεν, ἤρξατο ἑαυτὸν αὐδὶς βρέχειν τοῖς δάκρυσι· καὶ τείνας ἄνω τὸ ὄμμα, προσευχόμεν ἔλεγεν· Δείξόν μοι, Δέσποτα, τὸν θησαυρὸν Θεοῦ τὸν ἄσυλον, ὃν ἐν τῆ τῆ ἐρήμῳ κατέκρυψας· δείξόν μοι, Δέσποτα, τὸν ἐν Σώματι ἀγγελον, οὗ σὺκ ἐστὶν ὁ κόσμος ἐπάξι. Καὶ ταῦτα εὐχόμεν, τὸν τόπον κατέλαβεν τὸν εἰς χεῖμαρρον τύπον Σχημαλίζόμενον, καὶ εἶδεν πρὸς τὸ μέν αὐτῶ τὸ πρὸς ἀνίσχοντα τὸν ἅγιον, κειμένῳ τὴν Ὁσίαν νεκρῶν, καὶ τὰς χεῖρας ἕτως ὡς παρῆ ἔδει τυπώσασαν, καὶ πρὸς ἀνατολῆς ὄρωσαν κειμένῳ τῶ σχήματι. Ὁ

δὲ προσδραμὼν τοὺς πόδας τῆ Μακαρίας δάκρυσιν ἐπλῶεν· ἕθενος γὰρ ἐτέρῳ μέρῳ ἐτόλμα προσλαβῆσαι.

38 Δακρύσας οὖν ἐφ' ἰκανόν, καὶ φλαμῆς εἰπῶν τῶ χερῶν καὶ τῶ πράγματι κρηπόντως, ἐποίησεν εὐχὴν ἑστῶσιον, καὶ φησὶν ἐν ἑαυτῷ· Ἄρα θῆψαι προσῆκε τῆ Ὁσίας τὸ λείψανον; ἄρα μὴ καὶ τὸ ἀπαρέσκει τῆ Ὁσίας γινόμενον· καὶ ταῦτα λέγων, ὄρῳ πρὸς τῆ κεφαλῆ αὐτῆς ἐκτετακόμενῳ χερῶν ἐν τῆ γῆ, δι' ἧς ταῦτα ἐγέγραπτο. Ἐὰν, ἄββα Ζωσιμᾶ, ἐν τῷ τῶ τόπῳ τῆ ταπεινῆς Μαρίας τὸ λείψανον, ἀπόδο τὸν χῶν τῶ χῶ, ὡς ἐμῆ διὰ παντὸς πρὸς τὸν Κύριον προσευχόμεν, τελειώσεως μὲν φαρμακῆ [κατ' Αἰγυπτίους, ὅς ἐστι κατὰ Ῥωμαίους Ἀπρίλιος] οὐ, ἐν αὐτῆ τῆ δὲ τῆ νυκτὶ τῆ πάδης τῆ Σωτηρίας, μετὰ τὴν τῆ θείῃ καὶ μουσικῆ δέσπῃ μετᾶλλῃν. Ταῦτα τοῖνυν ἀναγνῶν ὁ γέροντι τὰ χεῖμαρρα, ἐχάρη ὅτι τὸ ὄνομα τῆ Ὁσίας μεμῶθη· ἐπέγνω δὲ ὅτι ἅμα τῷ θείῳ μυστηρίῳ ἐπὶ τῶ ἰκάνῃ μετέλαβεν, εὐθὺς ἐν τῷ τόπῳ γέγονεν, ἐν ᾧ τελείωται· καὶ ἠνπερ ὡδευσεν ὄδῳ Ζωσιμᾶς διὰ εἴκοσι ἡμερῶν κοπιῶν, εἰς μίαν ὥραν Μαρία διέδραμῳ, καὶ εὐθὺς πρὸς τὸν Θεὸν ἐξῆμῆκεν.

39 Δοξάζων δὲ τὸν Θεὸν, καὶ βρέχειν τὸ Σῶμα τοῖς δάκρυσι, Καρὸς, ἔφη, ταπεινῆ Ζωσιμᾶ, τὸ κελουδὲν ἐκτελέσασα σε. Ἄλλὰ πῶς ποιήσῃς, ταλαίπωρε, δρυγμα, ἐν χερσὶν μὴ ἔχων τὸ Σῶλον; Καὶ τῷ τῶ εἰπῶν, εἶδεν ἐκ μικρῆ διαστήματος ζυλάριον βραχὺ ἐρρηκόμενον κατὰ τὴν ἔρημον· ὅπερ λαβὼν ἤρξατο δῆθεν ὄρῳσιν. Σηρὰ δὲ οὐσα ἡ γῆ ὕδαμῶς ὄρηκεν κοπιῶντι τῷ γέροντι· ἀλλ' ἔκαμνεν ὕδρωτι περιβρέμεν· τενάζας δὲ μέγα ἐκβάσας τῷ πνεύματι, ἀνακύψας, ὄρῳ λέοντα μέγα τῶ λαφάνῳ τῆ Ὁσίας παρῆσῶτα, καὶ τὰ ἰχνη αὐτῆς ἀναλείχοντα. Ὁ δὲ ἰδὼν τὸ θῆριον, Σωτρομῶ γέγονεν φοβόμεν, μάλιγα κησῶς τῆ ῥημάτων Μαρίας, εἰπῶσθς ὅτι ὕδῃ ποτε θῆριον ἐθεάσατο. Τῷ δὲ Σημεῖῳ τῶ σαυρῆ Σφραγισάμεν, ἐπίστυσεν ὡς ἀβλαβῆ φυλάξει τῶτον τῆ κειμένῳς ἡ δὴωαμῆ. Ὁ δὲ λέων ἔρξατο πρὸς αὐτὸν γέροντι, ὕχι τῶτον τοῖς κινήμασι μόνον ἀσταζόμεν, ἀλλὰ καὶ προθῆσιν. Ὁ δὲ Ζωσιμᾶς ἔφησεν πρὸς τὸν λέοντα· Ἐπειδὴ περ, θῆριον, ἡ μεγάλη ἐπέστρεψεν ταφῶν αὐτῆς τὸ λείψανον, ἐγὼ δὲ γέροντι εἰμὶ, καὶ σὺκ ἰσχύμ ποιῆσῃ τὸ δρυγμα (ὕδῃ γὰρ ἔχω ὄρυκῆσιν τῆ χρεῖα κατὰ μῆλον· καὶ τοσῶτον πάλιν ὕδῃ δὴωαμῳ ὑποστρέψῃ τὸ διάστημα, ὡς ἐγαγῆν δρυγανὸν ὀπιθῆτον) ποιῆσον οὖν τὴν χρεῖαν τοῖς ὄνοξιν, ὅπως ἀποδῶμεν τῆ γῆ τῆ Ὁσίας τὸ Σῶλον. Εὐθὺς δὲ ἅμα τῷ ῥῆματι τοῖς ἐμπροσθεῖσι ποσὶν δρυγμα ἐποίησεν, ὅσοι ἤρκει τῷ Σώματι διαπόμενον. Πάλιν τοῖνυν τῆ Ὁσίας τοὺς πόδας ἐκπῶσας τοῖς δάκρυσι τῶ γέροντι, καὶ πολλὰ καθικελεύσας νῦν [πλῶν] ὑπὲρ πάντων προσευχεσάμ, ἐκάλυψε τὸ Σῶμα τῆ γῆ, παρῆσῶ τῷ λέοντι, γυμνὸν ὑπάρχον καθὰ καὶ τὸ πρότερον, καὶ κηδὲν ἐτερον ἔχον εἰ μὴ ἐκείνο τὸ ἐρρηγνυόμενον ἰκάντιον, ὅπερ τῷ Ζωσιμᾶ ῥίψαντι, ὀπιδορανῶς ἐκάλυψεν ἡ Μαρία τινὰ μέρῃ τῶ Σώματι. Τότε τοῖνυν ἀναχωρῶσιν ἑκάτεροι. 99 καὶ ὁ μὲν κῆν ἐπὶ τὰ ἔνδον τῆ ἐρήμῳ ὡς πρόβατον ὑπεχώρησεν. Ζωσιμᾶς δὲ ὀπίστρεψεν, εὐλογῶν καὶ ἀγῶν Χρῆστον τὸν Θεὸν ἡμῶν. Ἐλθὼν δὲ αὐδὶς εἰς τὸ κοιτόβιον, ἀπᾶντα τοῖς μοναχοῖς ἀφηγῆσατο, κηδὲν τε ἀποκρύψας ὅτι ἠκῶσεν καὶ ὡν ἐθεάσατο· καὶ ἀρχῆς γὰρ αὐτοῖς ἅπαντα κατ' ὄλγον καθῆσῃσιν διηγήσατο, ὡς ἐπᾶντας ἀκῶσῃσιν τὰ μεγαλῶα τῶ τῆ, οἷμ

D

ἡ ποικίλος ἀπὸ ἡστυρίων:

00

E

fratris libentis in sepulcro effodienda

pp uisus leonis ministerio

F

ἡ Σαλαμ ἡστυρίων

99

την εν τῷ οπτιμῳ μο- καθῆσῃσιν

οἷμ

A Θεῷ καὶ ἀπλήθειαι, καὶ Ἰωάννης δὲ ὁ Ἁγ-
γῆς ἐρεν ἐν τῇ μονῇ τινὰς χρῆζοντας διορθώσεως,
ὡς μὴδὲ ἐν τῷ τῷ Ὁσίας τὸν λόγον γενέσθαι ἀργὸν ἢ
ἀνώγειον. Ἐτελεύτησεν ὁ Ζωσιμᾶς εἰς ἐκκῆστον τὸ μο-
ναστήριον, ἑκατὸν ἔτη ἔτι γενόμενος.

prout hic
scripta
sunt.

40 Ἐμνησθη οἱ μοναχοὶ κατὰ διαδοχὴν ἀρχαί-
φως ταῦτα διδάσκοντες, καὶ κοινῶν προσημίτων ὀφει-
λείας ὑπόδειγμα τοῖς ἀκρίτοις ἐβέλυσιν ἔργαφως δὲ
ἐδέξατο ἡκιστα ταῦτῳ παραδεδωκέναι μέχρι τῆς Ἰ-
μερον τῶν διήγησιν. Ἐγὼ δὲ ἀπερ ἀρχαίφως παρὲλ-
βον, ἔργαφω διηγήσασθαι δὲ δὴ λωκα ἴσως ἢ καὶ ἄλλοι
τὸν βίον τῆς Ὁσίας γεγραψασιν, καὶ πάντως ἐμὲ με-
γαλοπρεπέστερον, καὶ ἔτι τι ταῦτον εἰς ἐμὴν γνῶ-
σιν ἐλήλυθεν. Πλὴν καὶ γὰρ κατὰ δυνάμιν ταῦτῳ
γέγραφα τῶν διήγησιν, τῆς ἀληθείας μὴδὲν προσημί-
σαι θέλων. Ὁ θεὸς ὅ, ὁ μέγαλα ἀμείβομαι τὰς εἰς
αὐτὸν καλεῖσθαι, δὴν τὸν μισθὸν τῆς ὀφειλείας
τῶν ἐπισημασθέντων τῶν ἢ τῶν διηγήματα, [καὶ τῶν] τῶν
παρῆσαν γραφῶν ἡγνὴ ἐξηγήσιν γραφῆ παραδοδύωσι
κελεύσαντι, καὶ τῆς μερῆς αὐτῆς ἀξιώσει σάσεως τε
καὶ τῆς Μαρίας ταύτης τῆς μακαρίας, περὶ ἧς ἡ
διήγησις, μετὰ πάντων τῶν ἀπ' αἰῶν ἑταρεση-
σάντων αὐτῶν διὰ θεωρίας καὶ πράξεως. Δόξα δὲ οὖν
καὶ ἡμῶν δόξαν τῶν Θεῶν, τῶν παμβασιλῆ τῶν αἰώνων,
ὅπως καὶ ἡμᾶς καλεῖσθαι ἐλέη τυχῆν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς
κρίσεως, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ὃς πρὸς
πάντα δόξα, τιμὴ, καὶ προσκυῖσις πάντοτε, Ἰωάν-
νῳ ἀνάρχῳ Πατρὶ, καὶ τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ
ζωοποιῷ Πνεύματι, καὶ αἰ, καὶ εἰς τὰς αἰῶνας τῶν
αἰώνων. Ἀμήν.

B

a MS. Bavaricum addit in titulo, Συγγράμματος Ἰωάν-
νῳ ἐν Ἁγίοις Σωφρονίου Ἀρχιεπισκόπου Ἱεροσολύμων
Vita . . . scripta à S. Sophronio Archiepiscopo Hiero-
solytorum: quem errorem efficaciter refutavimus.

b Ita idem MS. Regium vero κατέκρυψεν, quod non
displiceret, nisi immediate post sequeretur ἐκρυψεν.

c Idem, & forte melius, τῶν Ἱερῶν καὶ ψευδῶς,
καὶ παρῆσαν τὸν λόγον, de rebus sacris mentiri &
adulterare sermonem.

d Ita melius ex Bavar. quam quod in Regio erat, καὶ
τοῖς μικροῖς, quare simpliciter sic non viderem. Etenim
sordida quaedam & divini Verbi carnem induti mā-
gnitudine indigna cogitare; & sic dictis fidem abro-
gare, non videtur mihi consonum rationi.

C

e Aliis γενομένοις, factis.

f Ad verbum, quæ de hominibus quomodocumque
mirabiliter dicuntur.

g Εἰμι, eo, ingredior: melius quam quod in Bavarico
est ἴημι, desidero.

h Alias, γενέσθαι λεγόμενον, quod factum di-
citur.

i Ibidem τῶν Πνεύματῶν Spiritus; & τὰ κατὰ γε-
νέσθαι secundum generationes & generationes: in
vulgata postea est, per nationes: ubi hac dicuntur de
Sapientia.

k MS. Bavar. τῆς ὁμοθυμίας, hominis identitate.

l Ibidem additur, ὡς οἶόν τε, ut potuit, pro vi-
ribus.

m Alias καὶ ὅτι πῶς ἐγκρατείας λόγον ad om-
nis continentiarum normam.

n In MS. Regio omittitur, ὡς τῶν. & solum dicitur
ὅτι τῶν ταῦτῳ αἰῶν παλαιῶν παιδοτριβή-
σαντα.

o Ibidem περι τὸ περικλυτὸν, nos utrumq; interpretando
conjunximus. EX MS. REG. FR.

p Ad verbum, unde sibi victum comparabat. MS.
Bavaricum aliter periodos dividens. hunc format sensum,
καὶ τροφῆς, εἰ δέον καλεῖν τροφὴν ἢ φαγεῖν ἢ ἐγεύσασθαι,
μετὰ λαμβάνων, & cibum (si tamen cibum appella-
re decet quem gustabat ille) de viore capiens. Unum
opus &c.

q Idem τῶν Ἱερῶν & λόγια.

r Idem μητρικῶν, maternis; & melius.

s Alias, διανύσαι ὡς οἶόν τε.

t Item ὡς εἴη τετελειωμένῳ ἐν πάσι τῶν ἐρημίῳ, quasi
perfectus esset in omnibus ad eremum, seu eremiti-
cam vitam, spectantibus.

u Alias παρεσκευάσασθαι, ordinaverat, præpara-
verat.

x Item ταῦτῳ, hæc.

y Alias μέγαν, multum, valde, quod minus places.

z Ibidem μέγαστε, maximaque.

aa Ibidem ἀντὶ πολλῶν, pro multis.

bb Πῶς, ὡς δὲ ὀνομαζόντο παρ' αὐτοῖς ἢ ἔγνωρίζοντο,
non nominabantur ab ipsis neque cognoscebantur.

cc Ita contexti; nec enim commodum sensum videbatur
facere, quod in utroque MSS. legebatur, καὶ πόλιν εἶχε
τῶν ἐρημίῳ & civitatem habebat sive putabat eremum.

E

dd Decret hac vox in MS. Regio, quamvis ad com-
plendum sensum necessaria: supplevimus ergo eam ex Bava-
rico, uti & ceteras, antehac [] inclusas aut posthac in-
cludendas.

ee Aut alterius animalis sive volatilis seu terre-
stris figuram vel umbram: pro quibus in MS. Regio ὁ-
μιον habetur ἢ ἐν τῷ Σεβάσματῳ.

ff Oportune hac adduntur in Bavarico, Quomodo
enim in ejulmodi terra torrens visus fuisset?

gg Οἰμωγῆ planctus, ejulatus: in hanc lectionem
MSS. consentiunt: alicubi minus recte, Οἰμωδῆ scriptum
invenitur.

hh In MS. Regio erat, ἤτοι καὶ αὐτῆς λαβεῖν μετάνοιαν,
petebat etiam ipsa accipere poenitentiam.

ii MS. Bavar. τελειότητῳ, perfectionis.

kk Te quidem oportebat, & melius quam quod in
Regio, Σήμερον, Hodie.

ll Ita perfectior in Bavarico sensus est per medium paren-
thesi. Quid enim gloriaretur, quæ sui vas diaboli?

mm Parenthesin ad verbum sic reddes. Hanc enim
contigerat me tunc gestare.

nn Ex Psalmo 54 v. 9 accepta phrasis in fine num. 26,
facile apparet imbutis lectione scripturarum, uti & hic lo-
cus ex Deut. 8 v. 3 qui & ab Evangelistis Mattheo & Luca
usurpatur; minus obvius est locus ex Job, quia juxta ver-
sionem 70 expressus; cum in Vulgata cap. 24 v. 8 legatur,
Non habentes velamen, amplexantur lapides.

F

oo Hac utrisque inclusa, non quia in altero MS. desint;
sed quia judicamus explanationis causa addita esse, vel ab
auctore, vel à transcriptore: quod vero in MS. subjungitur
πρῶτη prima, id ab inepta interpolatione est; cum de mon-
se Pharnuthi non exprimat quous illius dies fuerit: nec id
exprimi necesse erat, quando diem nosse ex consequenti Pas-
sionis Dominica nota Zosimas potuit, ut alibi plenius di-
ctum est.

pp MS. Bavar. ὁμοθυμίῳ: & hac prima sere post
primis secundique capitulis diversas lectiones, varietas occurrit,
eisque vix notabilis, cum utraque vox idem significet: sed nec
in ceteris sere ulla est diversitas sententia.

qq Ita melius quam quod est in MS. Regio, τῶν Ἱερῶν
ἀναχωρησῶν καὶ ὁ λέων &c.